

ntu

Nationella trygghetsundersökningen

Rapport 2007:14

Nationella trygghetsundersökningen 2006

De första resultaten om utsatthet, trygghet och förtroende

brå

brottsförebyggande rådet

Nationella trygghetsundersökningen 2006

De första resultaten om
utsatthet, trygghet och förtroende

Rapport 2007:14

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos Fritzes Kundservice, 106 47 Stockholm. Telefon 08-690 91 90, fax 08-690 91 91, e-post order.fritzes@nj.se

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Information och förlag, Box 1386, 111 93 Stockholm. Telefon 08-401 87 00, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se
Brå på Internet www.bra.se

Författare: Madeleine Blixt, Malena Carlstedt och Annika Töyrä
Tryck: Edita Norstedts, Västerås 2007

© Brottsförebyggande rådet 2007

ISSN 1100-6676, ISBN 978-91-85664-68-9

Innehåll

FÖRORD	5
SAMMANFATTNING OCH FRAMTIDA MÖJLIGHETER MED NTU	7
Utsatthet för brott	7
Trygghet	11
Förtroende för rättsväsendet	14
Framtida möjligheter med NTU	15
1 INLEDNING	18
Bakgrund till Nationella trygghetsundersökningen, NTU	19
Avgränsning, syfte och frågeställningar	20
2 METOD	23
Frågeinnehåll	23
Upplägg och genomförande	25
Bortfall	27
Tillförlitlighet och jämförbarhet	28
Resultatredovisningen	32
3 UTSATTHET FÖR BROTT	34
Brott mot person	37
Brott mot egendom	53
Tabeller och figurer	61
4 TRYGGHET	68
Allmän otrygghet	69
Oro för brott	73
Otrygghetens konsekvenser	76
Vilka är mest otrygga?	79
Erfarenheter och inställningar	82
Tabeller	86
5 FÖRTROENDE FÖR RÄTTSVÄSENDET	90
Rättsväsendet i stort och enskilda myndigheter	90
Hur rättsväsendet utför olika arbetsuppgifter	96
Erfarenheter av brott och av rättsväsendet	98
Tabeller, figurer m.m.	103
REFERENSER	111

Förord

Brottsligheten och otryggheten är samhällsproblem som uppmärksammas allt mer och det ställs allt högre krav på samhällets förmåga att motverka dessa problem. Därmed ökar även behoven av att kunna följa och analysera brottsligheten och otryggheten. I olika sammanhang slås det också fast att utvecklingen av rättsväsendet måste bygga på goda kunskaper om brottslighetens omfattning, sammansättning, utveckling och konsekvenser.

Mot denna bakgrund fick Brottsförebyggande rådet (Brå) år 2005 i uppdrag av regeringen att i samarbete med övriga berörda myndigheter inom rättsväsendet planera och därefter genomföra en årligen återkommande brottsoffer- och trygghetsundersökning i Sverige.

Nationella trygghetsundersökningens (NTU:s) innehåll är omfattande och i denna rapport presenteras de första grundläggande resultaten om allmänhetens utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet. Redan i detta tidiga skede har intressanta resultat kunnat redovisas och som framgår av rapporten är de framtida möjligheterna till både kompletterande och ny värdefull kunskap stora.

Kunskap om allmänhetens utsatthet, trygghet och förtroende är ett viktigt underlag för att utveckla och förbättra rättsväsendets och andras verksamheter, något som i förlängningen kan bidra till att minska brottsligheten och öka tryggheten.

De som tagit fram den Nationella trygghetsundersökningen och författat rapporten är Madeleine Blixt, Malena Carlstedt och Annika Töyrä, samtliga utredare vid Brå. Madeleine Blixt har varit huvudansvarig för rapporten. Annika Töyrä har huvudsakligen arbetat med kapitlet om Utsatthet för brott. Malena Carlstedt har skrivit kapitlet om Trygghet och varit huvudansvarig för att planera undersökningen. Även Erik Grevholm, samordningschef vid Brå, har bidragit i arbetet på olika sätt. Professor Hanns von Hofer, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, har granskat manuset och lämnat värdefulla synpunkter.

Slutligen vill vi rikta ett stort tack till alla de närmare 8 000 personer som deltagit genom att svara på frågorna i Nationella trygghetsundersökningen och därmed gör studier och rapporter av detta slag möjliga.

Stockholm i juni 2007

Jan Andersson
Generaldirektör

Felipe Estrada
Enhetschef

Sammanfattning och framtida möjligheter med NTU

I denna rapport redovisas de första övergripande resultaten om allmänhetens utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet utifrån den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) år 2006. Närmare 80 procent av de 10 000 personer i åldern 16–79 år som valdes ut att delta har besvarat frågorna (huvudsakligen per telefon) detta år.

Tanken är att NTU ska vara en årligen återkommande undersökning och eftersom detta är den första undersökningen, beskrivs bakgrunden, undersökningens innehåll och genomförande förhållandevis utförligt i rapporten. Nedan sammanfattas resultaten och avslutningsvis ges en bild av de framtida möjligheterna utifrån NTU.

Utsatthet för brott

Enligt NTU utsattes 26 procent i befolkningen (16–79 år) för brott¹ under år 2005. Skillnaderna är emellertid stora för olika typer av brott, och utsattheten är inte heller jämnt fördelad i befolkningen. Med de tio olika brottstyper som särskilt efterfrågas fångar undersökningen in en betydande del av de brott som allmänheten utsatts för under år 2005.

I rapporten redovisas vilka grupper som utsätts för olika typer av brott (framför allt avseende kön och ålder samt familje- och boendeförhållanden) och en del av omständigheterna kring brotten (exempelvis var och av vem brotten begås och allvarlighetsgraden). Detta är uppgifter som till stor del saknas i kriminalstatistiken.

Brott mot person

Hot och trakasserier är de vanligaste brotten mot person. Omkring fem procent uppger att de har utsatts för sådana händelser under år 2005. Därefter följer utsatthet för misshandel (närmare tre procent), medan sexualbrott och personrån uppges i lägst utsträckning (mindre än en procent).

---

¹ Förutom brott mot personen själv ingår även bostadsinbrott samt bil- och cykelstöld mot andra medlemmar i hushållet.

Få brott mot person anmäls till polisen

En femtedel av de brott mot person som rapporterats i NTU sägs också vara anmälda till polisen, men skillnaderna är stora mellan de olika brottstyperna. Personrån och misshandel, och i synnerhet allvarlig misshandel, anmäls i störst utsträckning; en tredjedel respektive två tredjedelar uppges anmälda till polisen. Omkring en femtedel av de utsatta uppges att trakasserierna och hoten är polisanmälda. Slutligen indikerar resultaten att en mycket liten andel av sexualbrotten (11 procent) anmäls till polisen.

Unga mest utsatta för misshandel och hot

Enligt undersökningen utsattes 2,7 procent i befolkningen (16–79 år) för misshandel under år 2005. Av dessa uppges något mer än en fjärdedel (eller 0,8 procent av befolkningen) att de misshandlats allvarligt (så att det lett till besök hos läkare, sjuksköterska eller tandläkare). Nästan dubbelt så många, 4,6 procent, uppges att de utsattes för hot detta år.

Resultaten om olika gruppers utsatthet och omständigheterna kring hot- och misshandelsbrotten är i många fall i linje med tidigare undersökningar.

Exempelvis uppges dubbelt så många män som kvinnor att de utsatts för misshandel, medan hot uppges i lika stor utsträckning. Då kvinnor oftare utsätts av närstående, vilket det kan vara svårt att berätta om, är det troligt att kvinnors utsatthet är större än resultaten visar. De yngsta uppges att de utsatts både för misshandel och för hot i störst utsträckning.

Den vanligaste brottsplatsen för hot och misshandel uppges vara någon allmän plats. Kvinnor uppges dock i betydligt högre grad än män att de utsatts i en bostad. I mer än hälften av fallen uppges den utsatta att gärningspersonen var helt okänd, i cirka 30 procent att det var en bekant och i sex procent att det var en närstående. Återigen finns det stora skillnader mellan män och kvinnor; kvinnor uppges i betydligt högre utsträckning att gärningsmannen var en närstående.

Sexualbrott drabbar främst unga kvinnor

På frågan om ”någon tvingade, angrep eller ofredade dig sexuellt förra året” svarar knappt en procent i NTU att det inträffade under år 2005.

Kvinnor uppges att de utsatts för sexualbrott i betydligt högre utsträckning än män. Det är framför allt de yngre åldersgrupperna som uppges att de drabbats.

Liksom för misshandel och hot uppges över hälften av sexualbrotten ha ägt rum på en allmän plats, cirka en fjärdedel på den drabbades arbetsplats eller skola och cirka en sjättedel i en bostad. För nästan två

trjedelar av händelserna uppges att gärningspersonen var okänd, i en fjärdedel bekant och i knappt en tiondel närstående. Även för sexualbrotten finns det dock anledning att tro att händelser där personer utsatts av en närstående är underrepresenterade i undersökningen eftersom denna utsatthet kan upplevas som känslig att berätta om, särskilt om den inträffat så nyligen som under senaste året.

Män mest utsatta för personrån

Vad gäller personrån uppges 0,7 procent att de utsattes för detta år 2005. De flesta utsatta har drabbats av personrån vid ett tillfälle under året.

Män uppges i dubbelt så stor utsträckning som kvinnor att de utsatts för personrån. Vidare uppges unga, både kvinnor och män, i betydligt högre utsträckning än andra åldersgrupper att de utsatts.

Som förväntat uppges de flesta personrånen ha ägt rum på en allmän plats, liksom att gärningspersonen var okänd. För cirka en femtedel av rånen uppges den drabbade att han eller hon blev utsatt för brottet med anledning av sitt yrke.

I cirka 40 procent av rånen uppges den drabbade att han eller hon blev slagen, sparkad eller utsatt för annat fysiskt våld i samband med brottet. Det är inte heller ovanligt att det förekommer kniv, skjutvapen eller något annat tillhugge vid personrån (45 procent).

Trakasserier – lika vanligt att gärningspersonen är helt okänd som bekant

Trakasserier beskrivs som att ”vid upprepade tillfällen t.ex. bli förföljd eller få oönskade besök, telefonsamtal, meddelanden och liknande”. Drygt fem procent uppges att de utsatts för sådana trakasserier under år 2005. Ungefär hälften av dessa upplevde händelserna som mycket eller ganska skrämmande. Utsattheten framstår som särskilt stor bland unga kvinnor.

I närmare hälften av fallen var gärningspersonen okänd och i nästan lika stor utsträckning var gärningspersonen bekant. Mindre än en tiondel uppges att det rör sig om en närstående. Även här uppges kvinnorna i dubbelt så hög utsträckning som männen att gärningspersonen är närstående. Närmare en femtedel av dem som utsattes anser sig ha blivit det med anledning av sitt yrke.

För de flesta (två tredjedelar) av de utsatta för trakasserier rör det sig om tio eller färre händelser. En liten grupp (cirka en tiondel av de drabbade) uppges dock att de utsatts för ett mycket stort antal händelser (100 eller fler).

Brott mot egendom

För de brott mot egendom som det frågas om i NTU uppger flest att de eller någon annan i hushållet utsatts för cykelstöld och stöld ur eller från fordon (drygt fem procent), medan bostadsinbrott och bilstöld uppges i lägst utsträckning (cirka en procent). Utsatthet för bedrägeri (knappt tre procent) hamnar däremellan, men för denna brottstyp är det endast den egna utsattheten som efterfrågas i stället för hela hushållets.

Hälften av egendomsbrotten anmäls

Generellt kan man säga att brott mot egendom i betydligt högre grad anmäls till polisen än brott mot person. 50 procent av de brott mot egendom som de drabbade i NTU utsatts för uppges vara polisanmälda. Inte förvånande anmäls bilstölder i större utsträckning än stöld ur och från fordon och i betydligt större utsträckning än cykelstölder (cirka 95, 60 respektive 40 procent). Precis som bilstöld är bostadsinbrott en brottstyp som anmäls till polisen i relativt hög grad (70 procent). Slutligen, när det gäller bedrägeri, uppger de drabbade för 40 procent av händelserna att brottet är polisanmält.

Fordonsrelaterade brott sker oftast i egna bostadsområdet

Enligt resultaten bor knappt en procent av befolkningen (16–79 år) i ett hushåll som har drabbats av bilstöld under år 2005. Betydligt fler, sex procent, uppger att de bor i ett hushåll som har drabbats av stöld ur eller från ett fordon och åtta procent i ett hushåll som har drabbats av cykelstöld. Sammanslaget innebär det att 13 procent av befolkningen bor i ett hushåll som drabbats av ett fordonsrelaterat brott under år 2005.

De hushåll som i störst utsträckning utsätts för cykelstölder är hushåll med barn, och i synnerhet ensamstående med barn, liksom personer som bor i flerfamiljshus. Särskilt när det gäller de bilrelaterade brotten uppger personer som bor i storstad i högre utsträckning än andra, att deras hushåll drabbats.

För de flesta fordonsrelaterade brotten (drygt 60 procent) uppger den drabbade att brottet skett i det egna bostadsområdet. Drygt hälften av cykelstölderna uppges ha skett på allmän plats och drygt 40 procent på privat plats.

Bostadsinbrott vanligare i storstäderna än i övriga landet

Enligt resultaten bor en procent av befolkningen (16–79 år) i ett hushåll som drabbats av bostadsinbrott under år 2005. När det gäller familjeförhållande och boendeform finns inte några skillnader i utsatthet

för bostadsinbrott. Personer som bor i storstad uppger dock i något högre utsträckning att de drabbats av dessa brott än övriga.

Majoriteten av bedrägerierna handlar om belopp under 10 000 kronor. I NTU frågas om ”du som privatperson på ett brottsligt sätt blev lurad på pengar eller andra värdesaker under förra året”. Knappt tre procent uppger att de utsatts för bedrägeri under år 2005. De flesta av de utsatta har drabbats av bedrägeri vid ett tillfälle under året.

Resultaten uppvisar inte några nämnvärda skillnader i utsatthet för bedrägeri med avseende på kön. När det gäller ålder uppger dock något fler bland de yngsta att de utsatts.

Att som privatperson bli lurad på 100 000 kronor eller mer är ovanligt, men det förekommer i några procent av fallen. Det vanligaste är att man blivit lurad på 500–2 000 kronor vilket närmare en tredjedel uppger. I en tredjedel rör det sig om belopp på 10 000 kronor eller mer.

Det finns en mängd olika sätt att lura till sig egendom från privatpersoner. För de rapporterade händelserna i NTU rör det sig i omkring en sjättedel av fallen om bank- eller kontokortsbedrägerier och i ungefär samma utsträckning om bedrägerier via Internet.

Upprepad utsatthet – stor del av brottsligheten drabbar få

Det är vanligare med så kallad upprepad utsatthet för brott mot person än för brott mot egendom; 11 respektive 2,8 procent av de utsatta uppger att de utsattes för fyra eller fler brott under 2005.

Hela 70 procent av brotten mot person drabbar personer som utsätts för fler än ett brott. Motsvarande siffra för egendomsbrotten är cirka 50 procent. En väsentlig andel av brotten mot person (40 procent) drabbar en mycket liten del av befolkningen (0,9 procent), som uppger att de drabbats av fem eller fler brott under 2005.

Trygghet

Trygghet – eller otrygghet – representerar inte ett enstaka sammanhållet begrepp, utan består snarare av en komplex uppsättning känslor och attityder. Komplexiteten gör det svårt att mäta och beskriva hur omfattande otryggheten är. NTU fångar inte alla, men många, dimensioner av trygghet och oro för brott som tidigare saknats på nationell nivå.

De flesta är trygga

På det hela taget kan man utifrån undersökningen säga att majoriteten av den vuxna befolkningen är trygg. Exempelvis känner sig tre fjärdedelar ganska eller mycket trygga när de går ut ensamma sent en kväll i sitt eget bostadsområde och mer än hälften oroar sig inte för att bli utsatta för bostadsinbrott, överfall eller misshandel eller för att bilen ska bli utsatt för stöld eller skadegörelse. De flesta förändrar inte heller sitt beteende genom att ta andra vägar eller färdväg genom att avstå från aktiviteter på grund av otrygghet. De flesta (mer än 80 procent) anser inte heller att otryggheten har konsekvenser för livskvaliteten.

Andelen trygga respektive otrygga styrs emellertid till stor del av hur frågan formuleras. Resultaten blir mest intressanta när det finns något att jämföra med, exempelvis utvecklingen över tid eller skillnader mellan olika grupper i befolkningen. Redovisningen syftar därför främst till att ge en uppfattning om det finns grupper som är särskilt otrygga.

Stora skillnader i otrygghet mellan olika grupper

Resultaten i NTU bekräftar att skillnaderna i otrygghet är stora mellan olika grupper i befolkningen, men visar också att det skiljer sig mellan de olika dimensionerna av otrygghet.

Kvinnor mer otrygga än män

Kvinnor uppger överlag att de är betydligt mer otrygga än män. I NTU kommer detta särskilt tydligt till uttryck i den allmänna känslan av otrygghet vid utevistelse sen kväll i bostadsområdet (34 respektive 9 procent otrygga) och i oro för överfall eller misshandel (23 respektive 8 procent oroar sig ofta). Av resultaten framgår också att kvinnor i betydligt större utsträckning än män anpassar sitt beteende efter otryggheten. För andra former av otrygghet som oro för att närstående ska drabbas av brott eller oro för att drabbas av bostadsinbrott och bilrelaterade brott är skillnaderna mellan män och kvinnor inte lika stora. När det gäller orons inverkan på livskvaliteten är skillnaderna inte heller lika stora även om de finns där.

Unga och äldre trygga på olika sätt

Resultaten tyder på att otrygghet finns i alla åldersgrupper men att karaktären på otryggheten delvis är olika. Unga oroar sig särskilt för våldsbrott medan medelålders är mer oroliga för bostadsinbrott och bilrelaterade brott samt för att närstående ska drabbas av brott. De äldre framstår däremot som särskilt trygga på frågan om trygghet

vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet, vilket främst beror på att de äldre uppger att de inte går ut ensamma sena kvällar på grund av otrygghet. De äldre oroar sig också mer för brottsligheten i samhället i stort.

I den allmänna samhällsdebatten och i litteraturen om trygghet har mycket fokus legat på de äldres otrygghet. Att äldres otrygghet tidigare i så stor utsträckning fått uppmärksamhet hänger troligen delvis samman med att många studier endast har använt en enstaka förhållandevis allmän indikator på trygghet (vanligtvis en indikator på otrygghet vid utevistelse sen kväll) som just fångar karaktären på de äldres otrygghet. Genomgången av de i NTU studerade indikatorerna på trygghetsbegreppet visar emellertid att de äldre i många avseenden är mindre otrygga än andra åldersgrupper.

Boende i storstäder och flerfamiljshus mer påverkade av otrygghet

Genomgående är boende i större städer mer otrygga än boende i mindre städer och boende på landsbygd. Särskilt utmärker sig oron för överfall/misshandel, där nästan dubbelt så många oroar sig ofta i storstäder jämfört med boende i mindre städer eller på landsbygd. Det är också ungefär dubbelt så många i storstäderna som anser att livskvaliteten är påverkad av oron för brott. I många andra avseenden är dock skillnaderna inte särskilt stora.

Vidare är boende i flerfamiljshus överlag mer otrygga än boende i småhus och i synnerhet när det gäller otrygghet vid utevistelse sena kvällar och oro för överfall/misshandel. De anpassar också beteendet i större utsträckning än boende i småhus. Boende i småhus oroar sig dock mer för att drabbas av bostadsinbrott.

Rapporten innehåller inte någon närmare information om de tillfrågades bostadsområden men resultaten antyder att bostadsområdets karaktär kan ha betydelse för upplevelsen av trygghet.

Även utsatthet och synen på brottsutvecklingen och rättsväsendet tycks hänga samman med otrygghet

De som har varit utsatta för brott under det senaste året är mer otrygga än övriga (15 respektive 5 procent). Det gäller särskilt dem som varit utsatta för mer integritetskränkande brott. Personer med indirekta erfarenheter av utsatthet för brott, som att ha blivit vittne till något brott eller att någon anhörig drabbats av något allvarligt brott, är också mer otrygga än de som inte har sådana erfarenheter. De flesta av dem som är otrygga har dock inte några erfarenheter av utsatthet för brott.

De som anser att brottsligheten har ökat de senaste tre åren är tydligt mer otrygga än de som anser att brottsligheten har varit oförändrad eller har minskat. Särskilt otrygga är de som anser att brottsligheten har ökat kraftigt. Bland dessa kategoriseras 10 procent som särskilt

otrygga, vilket kan jämföras med drygt 2 procent i den grupp som anser att brottsutvecklingen har varit oförändrad eller minskat.

Även människors förtroende för rättsväsendet samvarierar med den egna upplevelsen av trygghet. Andelen otrygga är mer än dubbelt så stor i den grupp som har litet förtroende jämfört med i den grupp som har stort förtroende för rättsväsendet.

Förtroende för rättsväsendet

Tidigare forskning visar att allmänhetens förtroende för rättsväsendet och några av dess delar är relativt högt i Sverige. Utifrån NTU ges emellertid en mer samlad bild av förtroendet för rättsväsendet och dess olika delar.

Högt förtroende utom för kriminalvården - många saknar dock uppfattning

Resultaten visar att förtroendet för såväl rättsväsendet i stort som för polisen, åklagarna och domstolarna är relativt högt. I genomsnitt uppger drygt hälften (54 procent) stort förtroende, en fjärdedel (25 procent) varken stort eller litet förtroende och 15 procent litet förtroende. De allra flesta har således en påtagligt mer positiv än negativ uppfattning av rättsväsendet. Undantaget är kriminalvården där andelen som har litet förtroende är relativt stor och knappt en tredjedel har stort förtroende. Ett noterbart resultat är också att många medborgare, omkring en fjärdedel till en femtedel, saknar uppfattning om vilket förtroende de har för åklagar- och domstolsväsendet respektive för kriminalvården.

Generellt små skillnader mellan olika grupper - utbildning och erfarenheter av brott dock betydelsefullt

Undersökningen redovisar generellt små skillnader mellan olika samhällsgrupper. Det bakgrundsförhållande som framstår som mest betydelsefullt är utbildningsnivå. Högutbildade har ett något högre förtroende för rättsväsendet i allmänhet och för åklagarna och domstolarna i synnerhet. När det gäller övriga bakgrundsförhållanden (kön, ålder, svensk respektive utländsk bakgrund samt boendeort) är skillnaderna i de flesta fall mycket små.

De faktorer som har att göra med människors erfarenheter av brott, och då i synnerhet utsatthet för mer integritetskränkande brottstyper, har något större betydelse. Brottsutsatta har lägre förtroende än den övriga befolkningen: 41 procent av de utsatta för mer

integritetskränkande brott uppger stort förtroende för rättsväsendet som helhet mot 57 procent bland övriga. Lägre förtroende har också den mindre grupp av de utsatta som polisanmält brottet och även de som har en anhörig eller nära bekant som utsatts för allvarligt brott. Det bör dock påpekas att det inte heller här handlar om dramatiska förtroendeklyftor i den svenska befolkningen. Även bland dem som drabbats av brott är de som har ett positivt förtroende för rättsväsendet i majoritet. Lägst förtroende för nästan samtliga rättsväsendets delar har de som åtalats för brott.

Genomgående lågt förtroende för hur rättsväsendet behandlar brottsoffer

Den fråga där allmänheten redovisar lägst förtroende handlar om hur väl rättsväsendet behandlar brottsoffren. Knappt en tredjedel av befolkningen har stort förtroende för att de utsatta behandlas bra. Lika många har litet förtroende i den här frågan. Här hittar man generellt sett också de minsta skillnaderna mellan olika grupper i samhället. Oavsett vilka grupper som studerats, är det förhållandevis få som uppger att de har ett mycket eller ganska stort förtroende för att rättsväsendets myndigheter behandlar brottsoffer bra. I frågan om huruvida misstänkta hanteras rättvist inom rättsväsendet har nästan hälften av befolkningen stort förtroende.

Uppfattning om ökad brottslighet sammanfaller tydligt med lågt förtroende

Ett av de förhållanden som har störst betydelse för skillnader i förtroende är olika gruppers uppfattning om brottsutvecklingen. Bland de personer som uppgett att de uppfattar antalet brott som ökande är förtroendet för rättsväsendet betydligt lägre jämfört med dem som menar att brottsligheten inte ökat.

Framtida möjligheter med NTU

Kunskap om allmänhetens utsatthet, trygghet och förtroende är ett viktigt underlag för att utveckla och förbättra rättsväsendets och andras verksamheter. I förlängningen kan detta också bidra till att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället.

Innehållet i NTU är omfattande och i denna rapport presenteras endast de första övergripande resultaten om allmänhetens utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet. Redan från och med 2007 års datainsamling finns det väsentligt större möjligheter till redo-

visningar och analyser, bland annat eftersom urvalet då är dubbelt så stort. Det möjliggör exempelvis länsvisa redovisningar av utsattheten och tryggheten, ytterligare information om omständigheterna kring brotten och nedbrytningar till olika grupper i befolkningen – även vad gäller brott som är förhållandevis ovanliga. I takt med att det insamlade materialet växer finns också möjligheter att studera typer av brott som inte alls lyfts fram i denna rapport, nämligen så kallade hatbrott och den allvarligaste formen av sexualbrott – våldtäkter.

Utifrån 2007 års datainsamling finns också möjligheter att redovisa resultat från det frågeområde i NTU som handlar om hur människor som drabbats av brott och har haft kontakter med rättsväsendet (t.ex. polisen, åklagaren och domstolen) upplever dessa.

En av de viktigaste uppgifterna med NTU är emellertid att följa den framtida utvecklingen av brottsligheten, tryggheten och förtroendet över längre tidsperioder och i olika grupper i befolkningen. Utifrån 2007 års datainsamling planeras mer ingående studier av anmälningsbenägenheten och jämförelser med kriminalstatistiken kommer att göras för att NTU ska kunna utgöra det komplement till kriminalstatistiken som behövs för att bättre än i dag kunna följa brottsutvecklingen i Sverige.

I materialet kommer det också att finnas en stor potential att ytterligare närma sig frågor om vilka faktorer som har störst betydelse för utsattheten, tryggheten och förtroendet. I denna rapport har enbart enklare beskrivande metoder utnyttjats. I takt med att materialet blir större kommer mer kraftfulla statistiska analyser att vara möjliga. Det kan exempelvis handla om att studera samspelet mellan olika individ- och områdesförhållandens relativa betydelse för människors utsatthet, trygghet eller förtroende. Från och med 2007 års datainsamling i NTU finns det ett väsentligt mer omfattande material för denna typ av studier. I framtiden kan det vara intressant att komplettera de analyser som genomförs utifrån NTU med mer kvalitativa studier av exempelvis människors trygghet och förtroende. För att gå på djupet med en särskild grupp eller åsikt, såsom äldres otrygghet, lågt förtroende eller varför människor saknar uppfattning om någon del av rättsväsendet, kan andra undersökningsmetoder som till exempel fokusgrupper utnyttjas.

Om några år – när undersökningen gett en stabil grund – kommer det dessutom att finnas möjligheter att med jämna mellanrum, eller vid särskilda tillfällen, sätta vissa frågeområden, brottstyper eller befolkningsgrupper i fokus.

Även om en hel del insamlade uppgifter och intressanta frågor kvarstår att redovisa och studera, finns det i denna rapport grundläggande resultat om utsatthet, trygghet och förtroende för rättsväsendet i Sverige, som i vissa delar tidigare saknats. På sikt kommer resultaten från NTU att bli ett än mer värdefullt redskap för att följa

utvecklingen, identifiera problem och finna lösningar såväl inom som utom rättsväsendet. Kunskap om allmänhetens utsatthet, trygghet och förtroende är ett viktigt underlag för att utveckla och förbättra rättsväsendets och andras verksamheter, något som i förlängningen kan bidra till att minska brottsligheten och öka tryggheten.

1 Inledning

Brottsligheten och otryggheten är samhällsproblem som får stor uppmärksamhet och det ställs allt högre krav på samhällets förmåga att motverka dessa problem. Medborgarnas utsatthet för brott, deras otrygghet samt erfarenheter av rättsväsendet är därför ett naturligt fokus för kriminalpolitiken. Ett viktigt mål för samhällets insatser är att minska människors utsatthet och oro för brott. I detta sammanhang är det viktigt med detaljerad kunskap om vilka grupper som är mest utsatta för olika typer av brott, vilka som i störst utsträckning är negativt påverkade av oro för brott samt vilka som hyser svagast förtroende för rättsväsendet. Denna kunskap ger samhället och politiken i allmänhet, och rättsväsendets myndigheter i synnerhet, bättre möjligheter att satsa på brottsförebyggande åtgärder där de behövs mest.

År 2005 fick Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag av regeringen att i samarbete med övriga berörda myndigheter inom rättsväsendet planera och genomföra en årligen återkommande brottsoffer- och trygghetsundersökning. Undersökningen, som kommit att benämnas Nationella trygghetsundersökningen (NTU), genomförs i form av en telefonundersökning och vänder sig till ett stort slumpmässigt urval av befolkningen (16–79 år). På sikt kommer NTU att ge svar på hur det går med kriminalpolitikens övergripande mål att minska brottsligheten och öka tryggheten. Men redan med denna första övergripande redovisning av resultaten i NTU besvaras en rad konkreta frågor, exempelvis:

- Hur många i befolkningen utsätts för brott under ett år? Vilka skillnader finns det mellan olika grupper i samhället?
- Vilka typer av brott som allmänheten utsätts för kommer i minst utsträckning till polisens kännedom?
- Vad kännetecknar till exempel de rån- eller bedrägeribrott som medborgarna utsätts för?
- Vilka grupper i befolkningen begränsas mest i sitt vardagsliv på grund av otrygghet och oro för brott?
- Är förtroendet för rättsväsendets olika myndigheter lika högt bland alla samhällsgrupper?

Utvecklingen av rättsväsendet måste bygga på goda kunskaper om brottslighetens omfattning, sammansättning, utveckling och konsekvenser. Brå:s förhoppning är att denna första övergripande redovisning av medborgarnas upplevelser och erfarenheter i NTU blir en del av denna viktiga process.

Bakgrund till Nationella trygghetsundersökningen, NTU

Nationella offerundersökningar (crime victim surveys) har sedan länge varit en viktig kunskapskälla i några andra västländer. USA och England har studerat medborgarnas utsatthet på detta sätt i ett par decennier, och i en del andra länder – såsom Nederländerna, Italien och Australien – genomförs sedan några år offerundersökningar regelbundet. För att ge en mer komplett bild av brottsligheten i landet presenteras exempelvis i England informationen om den polisanmälda brottsligheten tillsammans med resultaten från den brittiska offerundersökningen.

I Sverige genomförs i dag olika undersökningar om utsatthet för brott och otrygghet. Dessa undersökningar är värdefulla på flera sätt, till exempel genom att en del av dem innehåller information som går långt tillbaka i tiden. Det är dock uppenbart att behovet att analysera ytterligare aspekter av medborgarnas erfarenheter av brottsligheten är större än vad dessa undersökningar medger. Ett av de främsta syftena med NTU är att skapa ett komplement till uppgifterna om anmälda brott som kan användas för att bedöma brottsutvecklingen. Andra viktiga syften är att få indikatorer på utvecklingen när det gäller allmänhetens upplevelse av otrygghet samt att få ökad kunskap om utsattheten för brott och brottsoffers erfarenheter, exempelvis i fråga om mötet med rättsväsendet. Ytterligare ett syfte är att få en bild av allmänhetens förtroende för olika delar av rättsväsendet.

Utsatthet för brott

Kunskapen om brottsligheten i Sverige bygger till största delen på information om brott som kommer till polisens kännedom. Det är ett inom brottsforskningen sedan länge känt faktum att kriminalstatistiken enbart i begränsad utsträckning beskriver omfattningen av de brott som allmänheten utsätts för under ett givet år. Genom att årligen tillfråga ett slumpmässigt urval av befolkningen om deras erfarenheter av utsatthet för brott ökar kunskapen om brottslighetens omfattning, struktur och utveckling. Tack vare att Statistiska centralbyrån sedan år 1978 genomför *Undersökningen av levnadsförhållanden* (ULF), finns det i Sverige en alternativ källa till kriminalstatistikens bild av medborgarnas utsatthet för brott. ULF:s bredare inriktning på individens välfärdssituation innebär dock att jämförbarheten med den anmälda brottsligheten är begränsad. NTU är mer tydligt utformad så att det ska vara möjligt att relatera resultaten till flera olika typer av brott som ingår i kriminalstatistiken. Bland de brott som kommer att kunna beskrivas närmare hör sexualbrott, bedrägerier och personrån.

Trygghet

Ett av de övergripande målen för kriminalpolitiken är att öka människors trygghet. Trygghet är ett komplext begrepp som rymmer flera dimensioner. *Undersökningen av levnadsförhållanden* (ULF) innehåller några frågor om trygghet och oro för brott. Även här är det värdefullt att uppmärksamma betydelsen av den tidserie som finns tillgänglig genom ULF. Samtidigt har både internationell och svensk forskning påpekat att det är problematiskt att med enbart några enstaka frågor beskriva människors rädsla, oro och otrygghet. Motsvarande gäller självfallet möjligheten att studera de konsekvenser dessa känslor har för människors handlingsutrymme och konkreta beteende. Det har tagits i beaktande vid konstruktionen av NTU. I den här rapporten kommer därför en mer detaljerad beskrivning av otrygghetens olika aspekter att kunna presenteras än vad som hittills varit fallet i Sverige. NTU ger möjlighet att studera allmänhetens upplevelse av trygghet, såväl generellt som i olika typer av områden och befolkningsgrupper. Undersökningen omfattar frågor om en allmän upplevelse av trygghet, om mer konkret oro för att bli utsatt för olika typer av brott samt frågor om huruvida otryggheten får konsekvenser för beteendet.

Inställning till rättsväsendet

Rättsväsendets verksamheter ska utgå från enskilda människors behov, vilket bland annat ställer stora krav på myndigheternas tillgänglighet och servicenivå (Prop. 2006/07:1). Allmänhetens förtroende för rättsväsendet är viktigt både för dess legitimitet och för dess möjlighet att arbeta effektivt. Om medborgarna inte har förtroende för polisen och anmäler brott, om de inte ställer upp som målsägande och vittnen vid utredningar och rättegångar etc., är det svårt för rättsväsendet att bedriva sin verksamhet. Tidigare forskning visar att allmänhetens förtroende för rättsväsendet och några av dess delar är relativt högt i Sverige jämfört med andra länder. En mer samlad bild av förtroendet för rättsväsendet och dess olika delar, och huruvida det finns skillnader mellan till exempel dem som varit utsatta för brott och övriga, saknas dock. Genom NTU får vi en viktig bild av hur medborgarna uppfattar den verksamhet som rättsväsendets olika myndigheter bedriver.

Avgränsning, syfte och frågeställningar

I denna rapport presenteras resultat från den första datainsamlingen som gjordes under hösten 2006. Efter datainsamlingen år 2007, där dubbelt så många personer tillfrågas, kommer fler och mer detaljerade resultat att redovisas, tillsammans med mer fördjupade analyser. Utifrån den första datainsamlingen (år 2006) kan uppgifter från dem

som utsatts för brott endast användas i begränsad utsträckning, eftersom antalet intervjuade inte är tillräckligt stort (endast hälften så många som i framtida datainsamlingar). Det innebär exempelvis att det inte finns lika goda möjligheter att bryta ned resultaten till mindre regioner (som län) eller att redovisa alla omständigheter kring brotten. Först efter några år kan det bli aktuellt att studera brottsutvecklingen och göra närmare jämförelser med kriminalstatistiken. Då ökar också möjligheterna att använda resultaten i mål- och resultatuppföljningen av rättsväsendets, och då inte minst polisens, verksamhet. Flera omständigheter kring brotten går emellertid att redovisa redan i denna rapport liksom skillnader mellan större regioner.

Även när det gäller områdena trygghet och allmänhetens inställning till rättsväsendet kommer skillnader mellan större regioner att redovisas, medan jämförelser mellan mindre regioner sparas till kommande rapporter med mer omfattande underlag. På några års sikt, när data-materialet blir mer omfattande, kan också frågeställningarna fördjupas och mer ingående analyser genomföras.

Syfte

Redovisningen i denna rapport har tre övergripande syften, nämligen att beskriva allmänhetens

- utsatthet för brott
- otrygghet och oro för brott samt
- förtroende för rättsväsendet.

I denna första rapport redovisas övergripande resultat för ovannämnda områden utifrån NTU 2006. I den mån det är möjligt bryts resultaten från undersökningen ned till olika grupper i befolkningen. Resultaten kommer att utgöra en grund för fortsatta resultatserier och studier av utvecklingen.

Frågeställningar

De huvudsakliga frågeställningarna i rapporten är följande:

- Hur stor del av befolkningen utsattes för brott under år 2005 och hur ser fördelningen ut mellan olika typer av brott? Finns det skillnader mellan olika grupper i befolkningen och vilka är omständigheterna kring brotten?
- Hur utbredd är otryggheten i befolkningen och hur vanligt är det att människor oroar sig för olika typer av brott? Får otryggheten konsekvenser för beteendet och i så fall vilka? Finns det skillnader mellan olika befolkningsgrupper och finns det skillnader när det gäller deras erfarenheter av brott och inställning till rättsväsendet?

- Hur stort är förtroendet för rättsväsendet som helhet, för de enskilda myndigheterna och deras sätt att utföra olika uppgifter? Finns det skillnader mellan olika befolkningsgrupper? Finns det skillnader när det gäller deras erfarenheter av brott och av rättsväsendet?

2 Metod

I rapporten beskrivs metoden för NTU främst utifrån datainsamlingen år 2006. En mer detaljerad redovisning av undersökningens metod ges i *Teknisk rapport för Nationella trygghetsundersökningen 2006* (Brå, 2007:15).²

Frågeinnehåll

Tre frågeområden behandlas i denna rapport: utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet. Förutom dessa frågeområden används även bakgrundsinformation om dem som deltagit i NTU.

Inom varje frågeområde har det funnits en mängd tänkbara frågeställningar. Utrymmet har dock varit begränsat, så en rad prioriteringar och val har gjorts under utvecklingen av NTU. De frågor som ligger till grund för redovisningen i denna rapport framgår av intervjuformuläret, som finns tillgängligt på Brå:s webbplats på Internet (www.bra.se) tillsammans med den tekniska rapporten. Nedan ges en övergripande beskrivning av de frågeområden som ingår i denna rapport.

Utsatthet för brott

Frågeområdet om utsatthet för brott inleds med ett antal så kallade *screeningfrågor*, som tar reda på om den tillfrågade varit utsatt för olika typer av brott – och i så fall hur många – under föregående år (i detta fall år 2005).

I screeningfrågorna ingår tio brottstyper. För att frågorna ska bli begripliga och tydliga beskrivs ofta handlingen i stället för benämningen på brottstypen. Valet av brottstyper har delvis styrts av vilka brottskategorier som används i kriminalstatistiken och som det är möjligt att formulera tydliga frågor om. I övrigt har valet styrts till brottstyper som bedöms som angelägna av olika skäl, exempelvis eftersom de är särskilt vanliga eller allvarliga eller i stor utsträckning är en källa till oro. Följande brottstyper ingår i NTU och redovisas i denna rapport:

- hot
- misshandel
- sexualbrott
- personrån
- trakasserier³
- stöld av bil
- stöld ur eller från motordrivet fordon
- stöld av cykel
- bostadsinbrott
- bedrägeri

² Publiceras senast hösten 2007.

³ För definition, se avsnittet om trakasserier i kapitel 3.

För vissa typer av brott tillfrågas undersökningspersonerna om de själva *eller någon i deras hushåll* har drabbats. Det handlar om egendomsbrott där flera i hushållet i någon mån kan antas vara drabbade och ha kunskap om brottet och det gäller för bilrelaterade brott, bostadsinbrott och cykelstölder. För brott direkt riktade mot en person, exempelvis misshandel och hot, undersöks däremot endast om den tillfrågade själv har utsatts.

Med valet av brottskategorier är det möjligt att studera ett brett spektrum av utsatthet. Av naturliga skäl kan brott som exempelvis allmänheten i stort, staten eller enskilda företag utsätts för, inte ingå. I anmälingsstatistiken står de valda brottskategorierna för drygt 40 procent av samtliga anmälda brottsbalksbrott. Utöver dessa brottskategorier innehåller undersökningen också en fråga om de tillfrågade under den aktuella perioden har varit utsatta för *något eller några andra brott*.

En utgångspunkt för formuleringen av de flesta screeningfrågorna har varit att sträva efter jämförbarhet med någon eller några av de brottskategorier som används i anmälingsstatistiken. Frågeformuleringarna har dock inte utformats för att i alla delar i detalj överensstämmer med kategoriseringen i anmälingsstatistiken, eftersom formuleringarna då i flera fall skulle bli alltför komplicerade. Tidigare erfarenheter visar också att ambitionen att mer i detalj fånga in exakt samma typ av händelser som i anmälingsstatistiken är realistisk. En strävan har i stället varit att överensstämelsen mellan de flesta av undersökningens frågor om utsatthet och anmälingsstatistiken ska vara så god att det blir relevant att jämföra *utvecklingen* för de aktuella brottskategorierna. Möjligheterna att jämföra brottsnivån är däremot begränsade.

De personer som uppger att de har varit utsatta för ett eller flera brott av de tio efterfrågade brottstyperna har också fått följdfrågor om brottet eller brotten. Följdfrågorna skiljer sig något åt mellan de olika brottstyperna men de handlar exempelvis om var och när brotten har ägt rum, om brotten är anmälda till polisen, vilka skador som har uppkommit till följd av brotten, vilken relation brottsoffret har till gärningspersonen, vilket behov av stöd brottsoffren har haft etc. Frågorna berör således både omständigheterna kring brotten och brottsoffrens erfarenheter.

För att inte belasta intervjupersonerna med alltför långa intervjuer har följdfrågorna ställts för maximalt tre av de brott som personen uppgett. Tidigare erfarenheter visar att de flesta uppger ett eller några enstaka brott och merparten kan därför förväntas redogöra för samtliga brott som de drabbats av.⁴ För att avgöra vilka brottstyper personerna ska få följdfrågor om har en särskild prioriteringsordning använts. I

---

⁴ Se t.ex. avsnitten om upprepad utsatthet för brott i kapitel 3 i denna rapport.

huvudsak innebär den att mer allvarliga och ovanliga brottstyper går före mindre allvarliga och vanliga brottstyper samt att personer som har drabbats av olika typer av brott inte enbart får svara på följdfrågor om samma typ av brott. Inom varje brottstyp har den eller de senaste händelserna prioriterats.

Trygghet

Som framgått tidigare innehåller NTU även frågor om otrygghet och oro för brott. Frågorna är inte begränsade till konkret oro för brott utan fångar även en mer allmän otrygghet, under förutsättning att denna otrygghet är kopplad till brottslighet. Frågorna belyser såväl oro att för egen del utsättas för brott som oro för närstående och över brottsligheten i stort. I undersökningen frågas också om otryggheten får konsekvenser för beteendet. De flesta frågorna hänvisar till brott. I de fall det inte hänvisas till brott, framgår det tydligt av sammanhanget att det är sådan form av otrygghet som avses.

Förtroende för rättsväsendet

Det tredje frågeområdet rör människors förtroende för rättsväsendet. I undersökningen ingår frågor om förtroendet för såväl rättsväsendet i stort som för enskilda myndigheter (polisen, åklagarna, domstolarna och kriminalvården). Eftersom allmänheten i begränsad utsträckning har kontakter med de aktuella myndigheterna, kan man emellertid inte räkna med att alla tillfrågade har bestämda uppfattningar.

Slutligen ingår också några frågor om förtroendet för hur rättsväsendet utför olika arbetsuppgifter (hanterar misstänkta respektive behandlar brottsoffer).

Upplägg och genomförande

NTU:s upplägg styrs i stora delar av en avvägning mellan önskvärd kvalitet och kostnader. För att undersökningen ska uppnå sina syften krävs att det insamlade materialet är tillräckligt omfattande och håller en hög kvalitet i olika avseenden. För att olika undergrupper i befolkningen liksom mer ovanliga brottstyper ska kunna studeras krävs exempelvis ett stort antal urvalspersoner. Det har vidare bedömts som angeläget att materialet tillåter skattningar som inte är förenade med alltför stora mått av osäkerhet, och åtgärder har vidtagits för att vissa grupper inte ska bli underrepresenterade. Det är också angeläget att undersökningen ska kunna producera resultat med tät periodicitet och utan alltför lång eftersläpning. Upplägget har i huvudsak utgått från att resultaten ska kunna produceras på nationell nivå, men även i vissa avseenden regionalt.

Urval

NTU bygger på ett nationellt slumpmässigt urval av personer i åldern 16–79 år. Vid offerundersökningar krävs generellt sett stora urval, eftersom de flesta av de tillfrågade personerna inte har utsatts för brott. År 2006 drogs 10 000 personer ur SCB:s register över totalbefolkningen.⁵

Unga och äldre personer har överrepresenterats i urvalet. Skälen till att antalet unga utökats är att de vanligen blir underrepresenterade i undersökningar av detta slag, samtidigt som de är särskilt drabbade av vissa brott som NTU vill belysa. Antalet äldre utökades för att det annars riskerade att bli för få i den äldsta åldersgruppen. Även för de fyra länen med minst befolkning har antalet urvalspersoner utökats för att på sikt ge möjlighet till regionala analyser. I analyserna av materialet används ett viktning förfarande som tar hänsyn till överrepresentationer i urvalet och korrigerar för bortfallet, så att resultaten ska bli så representativa som möjligt för befolkningen. Generellt sett brukar man anta att urvalsundersökningar av detta slag i första hand representerar normalbefolkningen då bland annat de mest marginaliserade grupperna troligtvis inte ingår (se vidare avsnittet om tillförlitlighet).

Genomförande och datainsamling

Frågorna i undersökningen har arbetats fram vid Brå i samråd med övriga berörda myndigheter inom rättsväsendet. Synpunkter har inhämtats från vetenskapliga granskare. Vidare har frågorna testats i SCB:s tekniska mätlaboratorium och vid en mindre provundersökning våren 2006.

Datainsamlingen har genomförts av SCB och i huvudsak genom telefonintervjuer. Till de personer i urvalet som inte gick att nå och till dem som inte ville svara på frågorna per telefon skickades en förkortad enkät.

År 2006 samlades materialet in under perioden augusti till oktober. Ett informationsbrev skickades ut till urvalspersonerna några veckor innan SCB:s intervjuare tog kontakt per telefon. I brevet beskrivs undersökningen, och bland annat nämns att det är frivilligt men viktigt att delta.

Utöver intervjudata samlas också vissa registeruppgifter in, exempelvis intervjupersonernas ålder, bostadsort och utbildning (se avsnittet om redovisningsgrupper).

---

⁵ För att uppnå syftena med undersökningen kommer urvalet i följande datainsamlingar att uppgå till 20 000 personer. Mot bakgrund av att man får räkna med att vissa justeringar kan behöva göras även efter den första datainsamlingen, och att den första datainsamlingen inte planerades att ligga till grund för fördjupade analyser, bedömdes det som lämpligt att endast dra ett hälften så stort urval denna första gång.

Bortfall

Frågeundersökningar innebär alltid ett visst bortfall eftersom en del av de personer som valts ut för att ingå i undersökningen inte vill eller kan delta (externt bortfall) eller eftersom vissa som deltar inte besvarar alla frågor (internt bortfall).

Externt bortfall

Flera åtgärder har vidtagits för att hålla nere det externa bortfallet. Exempelvis har de tillfrågade haft möjlighet att styra tillfället för intervjun. Det har också funnits möjlighet att genomföra intervjun på engelska och att få informationsbrevet på olika språk. En förkortad enkät (exklusive uppföljningsfrågor) har också skickats ut till de personer som inte gått att nå eller som inte velat besvara frågorna per telefon, men som kunnat tänka sig att svara skriftligt.

Det totala bortfallet för datainsamlingen år 2006 uppgår till 22 procent av urvalet (tabell 2.1). Det motsvarar en svarsfrekvens på 78 procent. Cirka 5 procent deltog genom att fylla i en postenkät. En svarsfrekvens på närmare 80 procent betraktas som mycket god i den här typen av undersökningar.

Tabell 2.1. Urval och bortfall.

	Antal	Procent
Bruttourval	10 000	
– övertäckning (avlidna/utomlandsflytt)	109	
Nettourval	9 891	100
Svarande	7 687	77,7
därav via enkäter	461	4,7
Bortfall	2 204	22,3
därav		
förhindrad att medverka	257	2,6
ej anträffad	783	8,0
avböjt att medverka	1 164	11,7

En analys av bortfallet visar att de svarande avviker från dem som inte svarat. Exempelvis har kvinnor och personer födda i Norden svarat i större utsträckning än män och utomnordiskt födda (se *Teknisk rapport* för mer information, Brå, 2007:15). För att minska bortfallets snedvridande effekt och även för att minska urvals- och täckningsfel, används en teknik med kalibrering av vikter i analyserna av materialet. I korthet innebär tekniken att registervariabler (hjälpvariabler)

utnyttjas för att ”vikta upp” underrepresenterade grupper. Följande registervariabler används i kalibreringen: län, kön, ålder, födelse-land, civilstånd, inkomst och storstadsområde. Kalibreringsvikten tar även hänsyn till de överrepresentationer som gjorts i urvalet (se ovan).

Internt bortfall

Till det interna bortfallet i undersökningen räknas svarsalternativen vet ej/vill ej svara. I postenkäten tillkommer fall där inget svarsalternativ fyllts i. När det interna bortfallet är lågt (högst 3 procent) redovisas detta inte i rapporten. Vid högre internt bortfall framgår detta i samband med resultatredovisningen. Högt internt bortfall finns främst för frågorna om förtroendet för rättsväsendet.

Tillförlitlighet och jämförbarhet

Inledningsvis finns det anledning att ta upp några generella begränsningar med undersökningen. Som tidigare nämnts kan av naturliga skäl brott som exempelvis drabbar allmänheten i stort, staten eller enskilda företag inte ingå i den här typen av undersökningar. Undersökningen är därmed begränsad till brott som i huvudsak enskilda personer eller hushåll utsätts för.

Vidare vänder sig undersökningen till personer i åldern 16–79 år. Det innebär att de flesta händelser som barn och ungdomar, eller de allra äldsta över 79 år utsätts för, inte kommer med. De mest marginaliserade grupperna i befolkningen, som hemlösa, missbrukare och grovt kriminella, ingår troligtvis inte heller i undersökningen. Dessa grupper tenderar att vara mer drabbade än andra (Brå, 2000a; Nilsson, 2002). Generellt sett kan man säga att den här typen av undersökningar speglar förhållandena bland den vuxna normalbefolkningen (även om 16–17-åringar kan kategoriseras som barn/ungdomar).

Tillförlitlighet

I urvalsundersökningar består felkällorna av urvalsfel, täckningsfel, bortfall, mätfel och bearbetningsfel. I vilken utsträckning resultaten i undersökningen speglar den sanna bilden beror främst på mätfelen, vilka huvudsakligen kan orsakas av frågeformulärets utformning, omständigheter vid intervjutillfället, av intervjuaren eller den svarande.⁶

För att minska mätfelen har omfattningen på formuläret begränsats och frågorna testats på flera sätt. Intervjuarna har utbildats särskilt för undersökningen och kan direkt hjälpa den tillfrågade och förklara om det uppstår tveksamheter. Frågeformuläret är inlagt i ett datasystem

---

⁶ De mätfel som kan förekomma är främst ett problem om de är systematiska, eftersom det kan leda till konstanta felskattningar. Det kan emellertid vara svårt att få en uppfattning om mätfelens storlek och riktning.

som gör att hopp mellan olika frågor med automatik ska bli rätt. Under intervjun knappar intervjuaren in svaren i datorn och felaktigheter kan till stor del kontrolleras direkt i systemet, vilket gör att bearbetningsfelen minimeras.

De huvudsakliga problemen gäller i stället de tillfrågades vilja och möjlighet att lämna sanna svar. Undersökningen innehåller frågor om känsliga händelser som den drabbade kanske inte vill berätta om. Det gäller framför allt olika typer av våldshändelser och sexualbrott, och särskilt de som inträffat i en nära relation. Men även andra frågor, exempelvis de om attityder, kan upplevas som svåra att besvara och det kan förekomma att den tillfrågade tar till ”socialt önskvärda” svar, exempelvis om ett brott är anmält till polisen. Den tillfrågade kan också oavsiktligt svara fel för att han eller hon inte minns. Händelser kan förträngas, glömmas bort eller placeras fel i tiden. Händelser som gäller hushållet kan vara okända för den tillfrågade och händelser kan felaktigt bedömas som brott. Risken finns för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser. I undersökningen används en referensperiod på ett år, vilket enligt tidigare erfarenheter bedömts lämpligt och också är den vanligaste vid den här typen av undersökningar (Gottfredsson och Hindelang, 1977). Att intervjuerna genomförts under andra hälften av år 2006 (augusti–oktober) ökar emellertid risken för felrapportering jämfört med om de genomförts i början av år 2006 vilket ligger närmare referensperioden.

De kanske vanligaste metoderna vid offerundersökningar är besöksintervjuer eller postenkäter. Att intervjuerna i NTU sker per telefon och inte vid besök, kan bland annat innebära att känsliga brott underrapporteras om den intervjuade inte får förtroende för intervjuaren per telefon eller om den omgivande miljön är störande. Det finns också en risk för mer ogenomtänkta svar vid telefonintervjuer jämfört med intervjuer vid besök. Som tidigare nämnts har flera åtgärder vidtagits för att minimera problem av detta slag, bland annat genomgår intervjuerna en särskild utbildning och informationsbrev skickas ut med erbjudanden om att besvara frågorna vid ett självvalt tillfälle eller skriftligen i en postenkät.

Det primära syftet med undersökningen är emellertid inte att exakt beräkna antalet brott utan i stället att få en bild av hur utsattheten ser ut i olika grupper av befolkningen och hur brottsligheten utvecklas över tid. De problem som tagits upp med undersökningar av detta slag gör emellertid att resultaten bör studeras och tolkas med viss försiktighet.

Tolkningsutrymme

De 7 687 personer, av 10 000 utvalda, som besvarat frågorna i NTU 2006, representerar mycket väl de närmare 7 miljoner personer i normalbefolkningen i åldern 16–79 år i Sverige och deras upplevelser av

trygghet och inställningar till rättsväsendet – liksom deras erfarenheter av brott på nationell nivå. Även en hel del resultat gällande skillnader mellan olika grupper i befolkningen kan med säkerhet studeras utifrån NTU 2006, framför allt för trygghet och förtroende, där underlaget utgörs av samtliga deltagande i undersökningen. Osäkerheten mellan olika grupper gäller framför allt de mer ovanliga brottstyperna där antalet utsatta som intervjuats är lågt. Att bryta ned resultaten för flera undergrupper och samtidigt studera omständigheterna kring brotten, exempelvis unga män i storstäderna och deras utsatthet för allvarlig misshandel är förknippat med stor osäkerhet i detta material. Ju större antal utsatta och ju större skillnaderna är mellan olika grupper, desto säkrare är emellertid resultaten. Inför bestämningen av urvalets storlek gjordes bland annat så kallade power-analyser för att se till att resultaten i NTU, inom några år, blir tillräckligt stabila och tolkningsutrymmet inte alltför stort.

Jämförbarhet med andra källor

Eftersom rapporten enbart bygger på uppgifter från den första datainsamlingen inom ramen för NTU, finns det ännu inga möjligheter att göra jämförelser bakåt i tiden. När undersökningen upprepats några år är det emellertid utvecklingen som kommer att vara huvudfokus för den grundläggande redovisningen.

Som tidigare framgått är NTU en av flera källor för att beskriva brottslighet, trygghet och förtroende för rättsväsendet. Nedan följer korta beskrivningar av övriga källor på området samt något om jämförbarheten mellan dessa källor och NTU. Generellt sett kan sägas att så här i början av en undersökning, då endast uppgifter från första omgången är insamlade, bör jämförelser göras med försiktighet.

Den officiella kriminalstatistiken

Kriminalstatistiken består bland annat av brottsstatistiken, som grundar sig på polisanmäld brottslighet. Denna statistik beskriver brottsligheten endast i begränsad utsträckning eftersom långt ifrån alla brott anmäls till polisen. Det finns stora skillnader mellan olika typer av brott när det gäller hur väl de anmälda brotten speglar den faktiska brottsligheten, vilket beror på att anmälningsbenägenheten varierar kraftigt för olika typer av brott. Statistiken påverkas också av de rutiner som finns för att registrera och räkna antalet brott, liksom av lagstiftningen.

I så stor utsträckning som det varit möjligt, har NTU:s frågor om utsatthet för brott formulerats så att de liknar anmälningsstatistikens definitioner. Likheten och därmed jämförbarheten är större än i andra undersökningar, men direkta jämförelser av nivåer med kriminalstatistiken är åtminstone inte inledningsvis lämpliga. När undersökningen

genomförts vid ett flertal tillfällen kommer det dock vara möjligt att göra jämförelser av brottslighetens utveckling.

ICVS/EU ICS – Internationella brottsofferundersökningen

Sverige deltar sedan början av 1990-talet i den internationella brottsofferundersökningen (ICVS, år 2006 benämnd EU ICS). Ambitionen där är att skapa en standardiserad undersökning där alla länder använder samma frågeformulär, samma urvalsförfarande och samma metoder för bearbetning och analys av data. Den genomförs därför att det inte är möjligt att med den officiella kriminalstatistiken göra jämförelser av olika länders brottslighet eftersom olika länder har olika juridiska definitioner, rutiner för anmälningssupptagande, regler för antalsräkning och klassifikation av brott. ICVS är anpassad för att möta de behov som finns vid en internationell jämförelse men resultaten är inte jämförbara med den svenska statistiken och endast i begränsad utsträckning med NTU. I ICVS ingår någon enstaka fråga om trygghet och inställning till polisen.

ULF – Undersökningar av levnadsförhållanden

SCB genomför Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) och som en del i ett mycket omfattande frågebatteri finns sedan 1978 ett antal frågor om trygghet och flera frågor om utsatthet för brott. Vart sjunde till åttonde år ställs också värdefulla uppföljningsfrågor till dem som utsatts för brott. Till skillnad mot NTU är ULF inte utformad som ett direkt komplement till kriminalstatistiken. Kategoriseringar av brott och frågeformuleringar skiljer sig åt och jämförbarheten mellan de två materialen är därför begränsad. Som exempel kan nämnas att ULF i vissa fall inte skiljer mellan stöld och skadegörelse. Mot denna bakgrund är det i de flesta fall inte lämpligt att direkt jämföra resultaten från de två undersökningarna, men även här kan det på sikt vara möjligt att göra jämförelser när det gäller utvecklingen över tid.

Polisens trygghetsundersökningar

Många polismyndigheter genomför regelbundet lokala trygghetsundersökningar i kommuner och stadsdelar runtom i landet. Undersökningarna ger lokala mått på trygghet och utsatthet för brott, utan någon nationell referens att jämföra resultaten mot.

Vid utvecklingen av NTU har, i den mån det varit möjligt, frågorna utformats i enlighet med de lokala trygghetsundersökningarna. Därmed är en del jämförelser möjliga och de lokala undersökningarna har nu i vissa avseenden en nationell referens.

Undersökningar om allmänhetens förtroende

I några undersökningar (SOM-institutets, FSI:s, Eurobarometer och Svenskt Kvalitetsindex) studeras allmänhetens förtroende för rättsväsendet eller några av dess myndigheter. Fråge- och svarskonstruktioner skiljer sig emellertid en hel del åt och jämförbarheten är därför begränsad. Störst möjligheter till jämförelser av såväl nivå som utveckling för några av frågorna finns med SOM-institutets undersökning som regelbundet frågar om förtroendet för polisen och domstolarna samt en rad andra samhällsinstitutioner.

Resultatredovisningen

I kapitel 3–5 presenteras huvudresultaten uppdelat på områdena utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet. I de fall det är möjligt och har bedömts som lämpligt görs jämförelser med andra källor. Samtliga grundresultat redovisas i tabellsammanställningar⁷ i slutet av varje kapitel, huvudsakligen utifrån redovisningsgrupper enligt nedan. Konfidensintervall och signifikansprövningar redovisas inte i denna rapport.⁸

Redovisningsgrupper

Ett viktigt syfte med NTU är att kunna beskriva utsattheten, tryggheten och inställningen till rättsväsendet för olika grupper i befolkningen. I denna rapport används främst följande bakgrundsinformation och redovisningsgrupper:

- *kön* (män respektive kvinnor)
- *ålder* (16–24 år, 25–44 år, 45–64 år, 65–79 år)
- *etnisk bakgrund* (svenskfödda med båda/en förälder inrikes född(a), svenskfödda med båda föräldrarna utrikes födda, utrikes födda)

⁷ I många av tabellerna redovisas svarsfördelningen i andelar i procent samt när underlaget är litet i absolut antal svarande. Avrundning av procenttal innebär i vissa fall att svarsandelarna inte summerar upp till exakt 100 procent.

⁸ Den statistiska osäkerheten brukar redovisas i så kallade konfidensintervall. I NTU har urvalets storlek bestämts så att konfidensintervallen inte ska bli alltför stora när det gäller brott som drabbar få personer. Från och med 2007 års datainsamling, när urvalet är större och kvalitetssäkringsarbetet kommit längre, planeras konfidensintervall att redovisas. För vidare diskussion och tabeller med konfidensintervallens ungefärliga storlek, hänvisas till den tekniska rapporten (Brå, 200715). Vidare brukar statistiska signifikanstest användas för att säkerställa att exempelvis skillnader mellan olika grupper, som mellan män och kvinnor, inte har uppkommit av slumpen. Då urvalet i NTU är stort innebär det i många fall att även mycket små skillnader blir signifikanta, under förutsättning att jämförelserna bygger på svar från många av de intervjuade. Bland annat därför redovisas inga signifikansnivåer, utan bedömningar om huruvida skillnaderna är stora eller små får utläsas i procenttabeller, och avsikten är också att det ska framgå av texten i resultatredovisningen.

- *utbildningsnivå*, högsta (förgymnasial, gymnasial respektive eftergymnasial)
- *familjeförhållande* (sammanboende eller ej samt med eller utan barn)
- *boendeform* (småhus respektive flerfamiljshus)
- *boendeortens storlek/urbaniseringsgrad*, utifrån H-regioner (storstäder, större städer, mindre städer/landsbygd)

De flesta uppgifterna om personernas bakgrund hämtas från register. Endast uppgifterna om familjeförhållande och boendeform ställs det frågor om i NTU. Dessa och övriga förhållanden som används för att studera olika grupper framgår av tabellredovisningarna. Andra begrepp och mått som används i redovisningen beskrivs i det sammanhang som de används. Några enheter beskrivs emellertid nedan.

Några enheter

När det gäller utsattheten för brott bör man vara uppmärksam på att undersökningsenheterna – och därmed redovisningen – skiljer sig åt för de olika typerna av brott.

- Personer som utsatts för brott

När det gäller brotten mot person (misshandel, hot, sexualbrott, personrån och trakasserier) samt bedrägerier, är det den egna utsattheten som efterfrågas. Resultaten för dessa brottstyper redovisas således utifrån andelen personer i befolkningen som utsatts år 2005.

- Personer i hushåll som utsatts för brott

När det gäller brotten mot egendom, med undantag för bedrägerier, (d.v.s. stöld av bil, stöld ur eller från motordrivet fordon, stöld av cykel samt bostadsinbrott) är det i stället hela hushållets utsatthet som efterfrågas. Resultaten för dessa brottstyper redovisas utifrån andelen personer som bor i ett hushåll som utsatts år 2005.

Att undersökningsenheterna skiljer sig åt för de olika typerna av brott får konsekvenser för skattningar av antalet brott.

- Antalet brott (händelser)

För varje brottstyp frågas hur många gånger händelsen hänt under året.⁹ Utifrån uppgiften om antalet gånger händelsen ägt rum skattas antalet brottsändelser i befolkningen för brotten mot person. Från och med år 2007 inhämtas uppgifter om hushållets sammansättning så att skattningar av antalet händelser i befolkningen eller bland hushållen kan göras även för egendomsbrotten.

⁹ Svaren begränsas inte av fasta intervall men det finns ett tak (maximalt kan mellan 20 och 365 händelser anges beroende på brottstyp).

3 Utsatthet för brott

De flesta människor, såväl i Sverige som i andra västländer, utsätts någon gång under sin livstid för brott. För det mesta rör det sig om relativt lindriga händelser, som att få en cykel stulen, men ibland rör det sig om mer allvarliga händelser, som misshandel eller rån. Om alla människor skulle löpa samma risk att utsättas för olika typer av brott, skulle jämförelser av utsatthet mellan olika befolkningsgrupper vara ointressanta. Så är emellertid inte fallet. En rad undersökningar (se exempelvis SCB, 2004 och Home Office, 2006a) visar att det finns flera faktorer som ökar respektive minskar risken att utsättas för olika typer av brott. Det finns exempelvis skillnader beroende på kön, ålder, socioekonomisk status, var man bor och livsstil (till exempel grad av deltagande i nöjesliv).

Brottslighet kan påverka människor på olika sätt. Förutom att bli direkt utsatt för ett brott kan också någon närstående drabbas av ett allvarligt brott, vilket var sjätte person i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2006 uppger har inträffat under det senaste året. Att man själv, det egna hushållet eller någon närstående person drabbas av brott kan få konsekvenser för livskvaliteten och tryggheten, vilket belyses i kapitel 4.

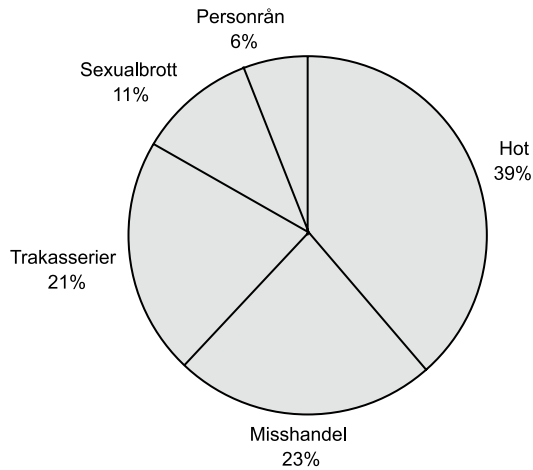
I detta kapitel redovisas grundläggande resultat från NTU 2006 om egen respektive det egna hushållets utsatthet för brott.¹⁰ Huvudresultaten, såsom utsatthet för brott mot bakgrund av faktorer som kön, ålder, familje- och boendeförhållande presenteras i genomgången.¹¹ I slutet av kapitlet finns ett utförligt tabellunderlag, där resultat redovisas för ytterligare befolkningsgrupper, baserat på till exempel utbildningsnivå och etnisk bakgrund. Utöver detta presenteras också resultat för några av de omständigheter kring brotten som de utsatta personerna i NTU har besvarat frågor om.¹² Det gäller till exempel var brottet inträffade och vilken relation man hade till gärningspersonen.

De olika avsnitten i kapitlet belyser de tio olika brottstyper som efterfrågas i NTU, nämligen *hot*, *misshandel*, *sexualbrott*, *personrån*, *trakasserier*, *bostadsinbrott*, *bilstöld*, *stöld ur eller från fordon*, *cykelstöld* och *bedrägeri*. Som tidigare nämnts, utgör de utvalda brotts-

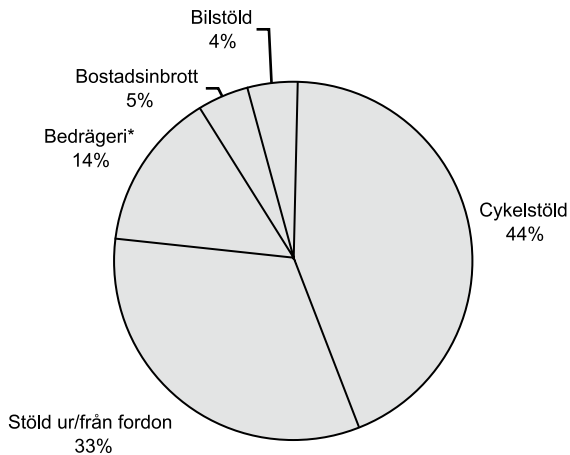
¹⁰ I NTU 2006 belyses utsatthet för brott under, framför allt, år 2005.

¹¹ Vilka befolkningsgrupper som redovisas varierar för olika brottstyper. Generellt gäller att för samtliga brott mot person och för bedrägeri redovisas skillnader mot bakgrund av kön och ålder. För brott mot egendom (förutom bedrägeri) redovisas skillnader utifrån familje- och boendeförhållanden.

¹² Som tidigare nämnts (se kapitel 2) inhämtas inte utförlig information om samtliga brott som rapporteras i NTU. Det innebär att redovisningar av *omständigheterna* kring brotten baseras på det urval av brott för vilka sådan information finns.

Figur 3.1. Rapporterade brottshändelser mot person enligt NTU. Fördelning av de fem brottstyper som ingår i NTU och som de tillfrågade uppger att de utsatts för under år 2005. Andelar i procent.

Figur 3.2. Rapporterade brottshändelser mot egendom enligt NTU. Fördelning av de fem brottstyper som ingår i NTU och som de tillfrågade uppger att de själva eller deras hushåll utsatts för av under år 2005. Andelar i procent.

* När det gäller bedrägeri redovisas endast egen utsatthet, till skillnad mot resterande brott mot egendom, då hushållets utsatthet efterfrågas.

typerna drygt 40 procent av det totala antalet anmälda brott mot brottsbalken.¹³ Utöver de specificerade brottstyperna frågas även om utsatthet för något *annat brott*, vilket till viss del torde täcka in övriga brott som drabbar enskilda personer.

Enligt NTU har 26 procent av befolkningen (16–79 år) utsatts för något brott (det vill säga för någon eller några av de tio brottstyperna¹⁴ och/eller för något annat brott) under år 2005. Hur fördelningen av dessa brottstyper ser ut enligt NTU framgår av figur 3.1 och 3.2. *Annat brott* (vilket 3,5 procent av de tillfrågade uppger sig ha drabbats av under år 2005), kan innehålla både brott mot egendom och brott mot person. Någon närmare redovisning av denna kategori görs inte fortsättningsvis i denna rapport. Genomgången av de enskilda brottstyperna inleds med en sammanställning av utsattheten inom kategorierna brott mot person respektive brott mot egendom.

Viktigt att tänka på i detta sammanhang är att man bör utgå från att det finns skillnader mellan den faktiska och den uppgivna utsattheten, trots att en mängd åtgärder har vidtagits för att de utvalda personerna ska kunna och vilja berätta om de händelser som det frågas om. Lika väl som att personer som drabbats av brott kan välja att inte anmäla brottet till polisen, kan de också välja att inte berätta om utsattheten i en frågeundersökning. Frågeundersökningar av det här slaget fångar emellertid upp väsentliga delar av den brottslighet som kommer respektive inte kommer till polisens kännedom. För en övergripande bild av hur utsattheten för de tio aktuella brottstyperna ser ut enligt NTU respektive statistiken över anmälda brott, se figur 3A–D i slutet av detta kapitel. Bland annat framgår att hot utgör en större andel av de brott mot person som de tillfrågade i NTU uppger att de utsatts för, jämfört med andelen anmälda hot i kriminalstatistiken. Motsvarande gäller för cykelstölder när det handlar om brott mot egendom.

Man bör även ha i åtanke att frågeundersökningar i första hand fångar upp de tillfrågades *erfarenheter, upplevelser* och *egna bedömningar*. Frågorna om utsatthet för brott följer, i så stor utsträckning det varit möjligt, kriminalstatistikens definitioner. Det betyder emellertid inte att undersökningen fångar in alla eller enbart de brott som efterfrågas. De tillfrågade kan ha varit utsatta för händelser som enligt brottsbalken inte definieras som brott (vilket exempelvis kan gälla i vissa fall av upplevda hot eller trakasserier), men som uppfattats så av

---

¹³ Bland det totala antalet brott mot brottsbalken ingår även brott som inte drabbar enskilda personer, exempelvis butikstölder och inbrott i offentliga lokaler.

¹⁴ Observera att det för bostadsinbrott, bilstöld, stöld ur/från fordon och cykelstöld handlar om andel personer som bor i ett hushåll som utsatts för någon eller några av dessa brottstyper. Sannolikheten att dessa brott kommer med i NTU är därmed större än för samtliga brott mot person samt för bedrägeri.

den drabbade. Man kan också ha varit utsatt för en brottslig handling utan att själv ha definierat händelsen som ett brott. Eftersom undersökningen inte fångar upp *den totala brottsligheten* är det inte lämpligt att direkt jämföra *nivåer* av utsatthet eller *antalet skattade händelser* i NTU med kriminalstatistiken för ett givet år (se kapitel 2).

NTU belyser i huvudsak utsatthet för brott i Sverige, men det händer naturligtvis att de tillfrågade har utsatts för brott utomlands och även denna utsatthet ingår i de redovisade resultaten.¹⁵

För några brottstyper finns det möjligheter, även om de är mycket begränsade, att göra övergripande jämförelser med andra frågeundersökningar, i huvudsak SCB:s Undersökningar av Levnadsförhållanden (ULF). Skillnaderna mellan de två materialen är dock så stora att direkta jämförelser av antal händelser eller andel utsatta är mindre lämpliga. Trots detta är det relevant att förhålla sig till resultaten i ULF, eftersom det är en etablerad undersökning. För vissa närliggande brottstyper finns möjlighet till relevanta jämförelser när det gäller skillnader mellan olika befolkningsgrupper. Exempel på sådana jämförelser är olika befolkningsgruppers utsatthet för bostadsinbrott (NTU) och stöld i bostad (ULF).

Brott mot person

Inom kategorin *brott mot person* ingår i NTU brottstyperna *hot, miss-handel, sexualbrott, personrån* och *trakasserier*. Sammantaget uppger drygt var tionde person (11,2 procent) i befolkningen (16–79 år) att de utsattes för något eller några av dessa brott mot person under år 2005. Omräknat till antal brott för hela befolkningen handlar det uppskattningsvis om drygt 1,5 miljoner händelser av brott.

Av tabell 3.1 framgår andelen utsatta för dessa olika brottstyper. Som förväntat uppger flest, omkring fem procent, att de under år 2005 utsattes för hot respektive trakasserier. Utsatthet för sexualbrott och personrån uppges i lägst utsträckning, av mindre än en procent.

---

¹⁵ Andelen brott som de tillfrågade utsatts för utomlands är relativt liten för de flesta brottstyper, med undantag för bilstöld och personrån. Enligt de utsatta i NTU har 4,5 procent av det totala antalet bilstölder och 12,5 procent av personrånen skett utomlands under år 2005.

Tabell 3.1. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för olika typer av brott mot person, skattat antal händelser och andel polisanmälda händelser år 2005 enligt NTU.

	Andel utsatta i procent	Ungefärligt skattat antal händelser i populationen	Andel anmälda händelser i procent
Hot	4,6 (n=383)	650 000	19
Misshandel	2,7 (n=249)	390 000	32
därav allvarlig*	28 (0,8) (n=62)	110 000	68
Sexualbrott	0,9 (n=89)	185 000	11
Personrån	0,7 (n=58)	70 000	33
Trakasserier	5,2 (n=409)	360 000**	19***
Samtliga brott mot person	11,2 (n=921)	1 680 000	21

* Avser misshandel som varit så allvarlig att den lett till besök hos läkare, sjuksköterska eller tandläkare.

** Skattat antal *utsatta* personer.

*** Andel *utsatta* som polisanmält en eller flera händelser.

Antalet händelser i befolkningen (16–79 år) har skattats utifrån uppgifter från de utsatta om hur många gånger de har drabbats av respektive brottstyp. Som förväntat är antalet skattade händelser flest för hot, medan antalet personrån är lägst. En hög andel utsatta för en viss brottstyp innebär generellt ett högre antal skattade händelser i befolkningen, även om det finns vissa variationer beroende på hur vanligt det är att en person drabbas av samma typ av brott vid flera tillfällen. Som ett exempel på detta kan man jämföra sexualbrott och personrån, vilket 0,9 respektive 0,7 procent uppger att de utsatts för. Andelen utsatta för dessa brottstyper är ungefär lika stor, medan antalet skattade sexualbrott är betydligt högre (185 000) än antalet personrån (70 000).

Av tabellen framgår slutligen att en femtedel (21 procent) av de brott mot person som rapporterats i NTU uppges vara polisanmälda. Andelen anmälda händelser varierar dock kraftigt mellan de olika brottstyperna. De brottstyper som uppges vara anmälda i störst utsträckning är personrån och misshandel, och i synnerhet misshandel som varit så allvarlig att den lett till besök hos läkare, sjuksköterska eller tandläkare. Trots en relativt hög anmälningsbenägenhet uppges en tredjedel (32 procent) av de allvarliga misshandelsbrotten inte vara anmälda till polisen. Även enligt SCB:s Undersökningar av Levnadsförhållanden (SCB, 2004) anmäls de allvarliga våldshändelserna i betydligt högre utsträckning än övriga våldsbrott. Jämfört med NTU uppges dock en mindre andel av det totala antalet våldsbrott vara

polisänmällda i ULF.¹⁶ Vad gäller personrånen kommer två tredjedelar (67 procent) aldrig till polisens kännedom, enligt de utsatta i NTU, trots att det oftast är ett förhållandevis allvarligt brott.

Trakasserier¹⁷ och hot verkar polisänmällda i ungefär samma utsträckning. Omkring en femtedel (19 procent) av dessa brott uppges vara anmällda. Sexualbrott hör till ett av de mest integritetskränkande brotten. NTU omfattar ett brett spektrum av sexualbrott, vilket innebär att såväl lindrigare som allvarigare händelser ingår. Eftersom NTU inte med säkerhet fångar in alla typer av sexualbrott som omfattas av kriminalstatistiken, ges troligen därmed inte heller en komplett bild av anmälningsbenägenheten. Resultaten indikerar dock att en mycket liten andel (11 procent år 2005 enligt NTU) av sexualbrotten anmäls till polisen. Tidigare undersökningar har visat att mellan 5 och 10 procent av de personer som uppger att de utsatts för sexuella övergrepp, anmäler händelsen till polisen (SOU, 2001:14).

Att en person som utsätts för ett brott väljer att anmäla respektive inte anmäla händelsen till polisen kan bland annat bero på vilken typ av brott man utsätts för, brottets allvarlighetsgrad och relationen till gärningspersonen (Brå 2006a). När det gäller sexual- och våldsbrott visar tidigare kunskap att brott som begås på privat plats (i synnerhet den drabbades bostad) och där gärningspersonen och den drabbade är bekanta eller närstående, anmäls i lägre utsträckning till polisen än då gärningspersonen är okänd och/eller brottet begås på allmän plats (Walby och Myhill 2001). Som tidigare nämnts, förmodas detsamma gälla när det handlar om att över huvud taget berätta om utsattheten.

För flertalet brottstyper finns betydande skillnader mellan *skattat antal anmällda brott* enligt NTU och det *faktiska antalet anmällda brott* enligt anmälningsstatistiken. Dessa skillnader kan exempelvis bero på att utsatta personer har en *uppfattning* om att brottet är polisänmält (trots att det inte behöver vara det) exempelvis för att de kanske varit i *kontakt* med polisen vid något tillfälle. Som konstaterats ovan är direkta nivåjämförelser mellan dessa två källor inte lämpliga, vilket gäller även i detta fall. Orsakerna till dessa skillnader är emellertid något som kommer att ges större utrymme och belysas närmare i kommande studier.

När man tittar på den samlade utsattheten för brott mot person framträder inte alla skillnader som finns mellan olika befolkningsgrupper. Vid en första jämförelse ser man exempelvis att män och kvinnor

---

¹⁶ Skillnaden kan förstås mot bakgrund av att definitionen av misshandel/våld i ULF är bredare och därmed innefattar lindrigare händelser, vilka troligtvis anmäls i lägre utsträckning.

¹⁷ När det gäller trakasserier inhämtas inte information om varje enskild händelse i NTU och därför kan en skattning av antal anmällda händelser inte göras. Istället redovisas andel utsatta som har anmält en respektive flera händelser till polisen.

drabbas av brott mot person i samma utsträckning (11,1 respektive 11,3 procent). Vid jämförelser mellan de olika brottstyperna framträder i stället en bild som visar att utsatthet för de enskilda brottstyperna ser olika ut för män och kvinnor. Detta belyses närmare i följande avsnitt om de olika typerna av brott mot person.

Misshandel och hot

I denna rapport redovisas misshandel och hot i samma avsnitt. Utifrån kommande undersökningar kommer mer ingående redovisningar att kunna göras för respektive brottstyp, och de planeras då att redovisas separat.

För att fånga omfattningen av utsatthet för misshandel ställs följande fråga i NTU: *”Slog, sparkade eller utsatte någon dig för någon annan typ av fysiskt våld, så att du skadades eller så att det gjorde ont under förra året (2005)?”*¹⁸

För att belysa omfattningen av utsatthet för hot ställs frågan: *”Blev du under förra året (2005) hotad på ett sådant sätt, att du blev rädd?”*¹⁹

I NTU uppger 2,7 procent, vilket motsvarar närmare 200 000 personer i befolkningen (16–79 år), att de utsattes för misshandel under år 2005. Av dessa uppger något mer än en fjärdedel (eller 0,8 procent av befolkningen) att de misshandlats så allvarligt att det lett till besök hos läkare, sjuksköterska eller tandläkare. Antalet händelser i form av misshandel under år 2005 kan utifrån undersökningen skattas till närmare 400 000, varav drygt 100 000 enligt definitionen ovan kan betraktas som allvarliga. Vidare uppger 4,6 procent att de utsattes för hot, vilket motsvarar cirka 320 000 personer. Uppskattningsvis handlar det om cirka 650 000 händelser av hot.

Enligt ULF år 2005 uppger en något större andel av befolkningen (16–84 år) att de utsatts för något våld under de senaste tolv månaderna. Frågorna ställs dock inte på riktigt samma sätt i NTU och ULF. I NTU frågas om misshandel, sexualbrott och personrån separat, medan ULF efterfrågar exempelvis våldshändelser på ett mer övergripande sätt. När det gäller allvarligt våld och utsatthet för hot är nivåerna dock ungefär desamma i NTU och ULF och frågorna som gäller detta ställs också på liknande sätt.

---

¹⁸ Personrån som även innehållit misshandel inkluderas inte här utan redovisas enbart som personrån.

¹⁹ Personrån, misshandel och sexualbrott som även innehållit hot inkluderas inte här. Dessa händelser redovisas under respektive annan brottstyp.

Skillnader mellan olika grupper

Skillnader i utsatthet för misshandel och hot med avseende på kön och ålder redovisas i tabell 3.2. Generellt uppger män i högre utsträckning än kvinnor att de utsatts för misshandelsbrott. Dubbelt så många män (3,7 procent) som kvinnor (1,8 procent) uppger att de utsattes för misshandel under år 2005. Undantaget är åldersgruppen 45–64 år, där kvinnorna uppger att de utsatts för misshandel i något högre utsträckning. Skillnaderna mellan kvinnor och män när det gäller utsatthet för misshandel respektive våld ser ut på liknande sätt i NTU och ULF.

Tabell 3.2. Utsatta för misshandel och hot år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön och ålder. Andel i procent.

	Utsatta för misshandel	Utsatta för hot		Utsatta för misshandel	Utsatta för hot
Samtliga, 16–79 år	2,7	4,6	Samtliga, 16–79 år	2,7	4,6
ÅLDER			KÖN OCH ÅLDER		
16–19 år	8,5	8,4	Män, 16–79 år	3,7	4,6
20–24 år	7,1	8,7	16–24 år	11,0	8,2
25–34 år	4,1	5,3	25–44 år	4,5	5,4
35–44 år	2,5	5,5	45–64 år	0,8	3,3
45–54 år	1,5	4,5	65–79 år	0,1	1,7
55–64 år	0,8	2,5			
65–74 år	0,0	1,9	Kvinnor, 16–79 år	1,8	4,6
75–79 år	0,2	0,9	16–24 år	4,1	8,9
			25–44 år	1,9	5,4
			45–64 år	1,6	3,6
			65–79 år	0,0	1,5

Av de män som utsatts för misshandel uppger 30 procent att det handlat om allvarlig misshandel, medan 22 procent av de utsatta kvinnorna uppger detta. Uppskattningsvis har cirka en procent av männen och cirka en halv procent av kvinnorna drabbats av allvarlig misshandel under 2005. På grund av att underlaget av utsatta i NTU-materialet 2006 är litet, är detta resultat förenat med viss osäkerhet. I detta avseende finns emellertid goda möjligheter till jämförelser med ULF (SCB, 2005), och resultaten gällande mäns respektive kvinnors utsatthet för allvarligt våld ser ut på liknande sätt som i NTU.

När det gäller hot uppger män och kvinnor däremot i lika stor utsträckning att de utsatts under år 2005. Det finns inte heller några skillnader mellan kvinnor och män inom olika åldersgrupper.

Befintlig kunskap på området (SCB, 2004) visar att kvinnor i högre utsträckning än män är utsatta för misshandel och hot av någon närstående eller bekant. Denna omständighet gör att det mycket väl kan vara så att andelen utsatta kvinnor är större än resultaten visar. Det upplevs ofta som mer känsligt att ha varit utsatt för hot eller misshandel av en person man känner, och särskilt om det skett i en pågående nära relation. Att berätta om denna utsatthet kan därför vara särskilt svårt (Brå 2001a).

Både för misshandel och hot är det de yngsta som i störst utsträckning uppger att de utsatts. I princip gäller att utsattheten är lägre ju äldre åldersgrupp som studeras. Den grupp som i särskilt hög utsträckning uppger att de utsatts för misshandel under år 2005 är unga män; var tionde man i åldern 16–24 år uppger detta. Liknande resultat gällande skillnader i utsatthet mellan olika åldersgrupper har redovisats i ULF (SCB, 2004).

Omständigheter kring misshandel och hot

Utöver bakgrundsfaktorer som kön och ålder, finns det andra aspekter av utsatthet i NTU, som belyser omständigheterna kring själva brottet. När det gäller sådana omständigheter utgår redovisningarna, som tidigare nämnts, från antalet *händelser* i stället för antalet utsatta *personer*.

Brottsplats

Ett exempel på en sådan omständighet är på vilken typ av plats brottet ägde rum. Där ser det relativt likartat ut för hot och misshandel, vilket framgår av tabell 3.3. Både när det gäller hot och misshandel uppges någon allmän plats vara den typ av brottsplats som är vanligast medan en bostad (den egna, gärningspersonens eller någon annans bostad) uppges i lägst utsträckning. Dessa resultat liknar i stort sett resultaten i ULF, även om vissa skillnader finns.

Tabell 3.3. Typ av brottsplats gällande hot respektive misshandel år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön. Andel i procent.

	Allmän plats	Bostad	Arbete/skola
Utsatta för hot, samtliga 16–79 år	45	19	31
Män	49	15	27
Kvinnor	35	22	33
Utsatta för misshandel, samtliga 16–79 år	53	12	26
Män	63	4	24
Kvinnor	29	33	33

När det gäller plats för hot- och misshandelsbrott är skillnaderna emellertid stora mellan män och kvinnor, vilket också framgår i tabellen. Kvinnor uppger i betydligt högre grad än män att de utsatts för hot eller misshandel i en bostad. Som ett exempel kan nämnas att i en tredjedel (33 procent) av de händelser där kvinnor uppger att de utsatts för misshandel, skedde brottet i en bostad. Motsvarande andel för männen är fyra procent. Närmare två tredjedelar (63 procent) av de utsatta männen uppger att misshandelsbrotten skedde på en allmän plats, medan motsvarande andel för kvinnorna är 29 procent.

Yrkesrelaterad utsatthet

Hur vanligt är det då att man blir utsatt för hot eller misshandel i samband med sin yrkesutövning? Uppskattningsvis kan man säga att drygt en procent i befolkningen (16–79 år) utsatts för hot och drygt en halv procent utsatts för misshandel i sitt yrke under år 2005. Detta motsvarar drygt 80 000 respektive 40 000 personer. Befintlig kunskap utifrån ULF visar att denna utsatthet inte är jämnt fördelad i befolkningen. Yngre personer uppger exempelvis i högre utsträckning att de utsatts för sådant våld (SCB, 2004). När NTU-materialet har blivit mer omfattande kommer mer fördjupade analyser om vilka grupper som är särskilt utsatta för yrkesrelaterade brott att kunna göras.

Relation till gärningspersonen

Beroende på om den utsatta känner personen som hotade eller misshandlade eller om det var någon helt okänd person, är upplevelsen av händelsen förmodligen olika. I mer än hälften av hot- och misshandelsbrotten (cirka 60 procent) uppger den utsatta att gärningspersonen var helt okänd. I cirka 30 procent av fallen uppges gärningspersonen ha varit en bekant och i sex procent av händelserna en närstående person såsom partner, före detta partner, familjemedlem, släkting eller närstående vän. I statistiken över anmälda misshandelsbrott (Brå, 2006b) särredovisas relationen till gärningspersonen med avseende på om det var en bekant eller obekant person som utförde brottet (närstående redovisas ej separat) och även där ser fördelningen ut på liknande sätt även om andelen misshandelsbrott där gärningspersonen är en obekant person är något mindre i anmälningsstatistiken än i NTU.

När det gäller relationen till gärningspersonen finns det återigen stora skillnader mellan kvinnor och män, särskilt när det gäller misshandel men även när det gäller hot. I de fall där kvinnor har utsatts för misshandel, uppger den drabbade att gärningspersonen var en närstående person för en tredjedel (31 procent) av händelserna (tabell 3.4). Motsvarande andel för de utsatta männen är endast två procent.

När den drabbade är man är det i stället betydligt vanligare att gärningspersonen uppges ha varit en helt okänd person. Detta förhållande har även framkommit i ULF (SCB, 2004).

Tabell 3.4. Relation till gärningspersonen för drabbade av hot respektive misshandel år 2005 enligt NTU. Andel i procent.

	Gärningsperson närstående	Gärningsperson bekant	Gärningsperson helt okänd
Utsatta för hot, samtliga 16–79 år	6	29	63
Män	1	26	71
Kvinnor	11	32	55
Utsatta för misshandel, samtliga 16–79 år	11	32	55
Män	2	29	66
Kvinnor	31	40	29

Sexualbrott

En mycket känslig, men angelägen, brottstyp att ställa frågor om är sexualbrott. Detta har man hittills inte frågat om i regelbundna offerundersökningar i Sverige. I NTU ställs frågan ”*Tvingade, angrep eller ofredade någon dig sexuellt under förra året (2005)? Det kan gälla både allvarliga och mindre allvarliga händelser, till exempel hemma, på jobbet, i skolan eller på någon allmän plats*”.²⁰

Utifrån denna fråga uppper knappt en procent av de tillfrågade, vilket motsvarar drygt 60 000 personer i befolkningen (16–79 år), att de utsattes för sexualbrott under år 2005. När det gäller antalet händelser under samma period så uppgår de uppskattningsvis till drygt 180 000 i befolkningen. Dessa resultat belyser ett brett spektrum av sexualbrott, och i kommande undersökningar kommer sexualbrott med varierande allvarlighetsgrad, exempelvis våldtäkt, att kunna särredovisas.

Omfattningen av utsatthet för sexualbrott har undersökts tidigare, men då har det framför allt gällt kvinnors utsatthet. Undersökningen *Slagen Dam* (Lundgren m.fl. 2001) belyser kvinnors utsatthet för våld av män, både under hela livet (livstidsprevalens) och under begränsade tidsperioder. Jämfört med NTU skiljer sig indelningen av brottstyper åt i betydande utsträckning²¹, varför direkta jämförelser är svåra att göra annat än i enstaka fall. Den internationella offerundersökningen

²⁰ Personrån och misshandelsbrott som även innehållit sexuellt angrepp, ofredande eller tvång inkluderas inte här. Sådana händelser redovisas endast som personrån respektive misshandel.

²¹ *Slagen Dam* har som utgångspunkt att redovisa mäns våld mot kvinnor och delar in våld i olika kategorier såsom fysiskt våld, sexuellt våld och hot uppdelat på relationen till gärningsmannen såsom pojkvän, make, inom/utom sexuell relation. Utöver detta ingår även utsatthet för sexuella trakasserier.

ICVS ställer frågor till kvinnor om utsatthet för sexualbrott, och enligt resultaten från en tidigare undersökning (Brå 1999) var nivån av kvinnors utsatthet i Sverige liknande den i NTU. Den senaste av dessa undersökningar²² (EU ICS, 2006) belyser utsatthet under år 2004, och frågorna om sexualbrott ställdes till både kvinnorna och till ett urval av männen. Där redovisas en väsentligt högre andel utsatta kvinnor än i NTU, medan omfattningen av utsatthet bland män uppges vara liknande. Undersökningen är emellertid behäftad med ett antal metodologiska brister²³, varför jämförelser med detta material bör göras med stor försiktighet.

Skillnader mellan olika grupper

Utsatthet för sexualbrott fördelat på kön och ålder redovisas i tabell 3.5. Det framgår att kvinnor uppges att de utsatts för sexualbrott i betydligt högre utsträckning än män. Enligt NTU uppges 1,6 procent av kvinnorna och 0,3 procent av männen att de blivit sexuellt tvingade, angripna eller ofredade under år 2005.

Det är framför allt de yngre åldersgrupperna som uppges att de drabbas av sexualbrott. I åldern 16–24 år uppges 2,6 procent att de utsattes för sexualbrott under den aktuella ettårsperioden, medan andelen utsatta sedan är lägre ju äldre åldersgrupp som studeras. Den grupp som i högst utsträckning (4,9 procent) uppges att de utsatts för sexualbrott är unga kvinnor i åldern 16–24 år.

Tabell 3.5. Utsatta för sexualbrott år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön och ålder. Andel i procent.

	Utsatta för sexualbrott		Utsatta för sexualbrott
Samtliga, 16–79 år	0,9		
KÖN			
Män	0,3		
Kvinnor	1,6		
ÅLDER (samtliga)		ÅLDER (kvinnor)	
16–24 år	2,6	16–24 år	4,9
25–44 år	1,2	25–44 år	1,8
45–64 år	0,3	45–64 år	0,6
65–79 år	0,1	65–79 år	0,1

²² Undersökningen kallas numera EU ICS.

²³ Exempel på dessa brister är stort bortfall (45 procent) samt urvalsproblem, såsom skev könsfördelning och kraftig översampling av huvudstadsinvånare.

Omständigheter kring sexualbrott

Sexualbrott uppges *äga rum på olika typer av platser* i ungefär samma utsträckning som hot- och misshandelsbrott (se föregående avsnitt). Över hälften av händelserna (53 procent) uppges ha ägt rum på en allmän plats och cirka en fjärdedel på den drabbades arbetsplats eller skola. I cirka en sjättedel (16 procent) av fallen uppger den drabbade att sexualbrottet skett i en bostad (den egna, gärningspersonens eller någon annans bostad).

Vidare uppger den drabbade för nästan två tredjedelar (64 procent) av händelserna att *gärningspersonen* var helt okänd, vilket är en större andel än tidigare resultat från ICVS (Brå 1999:3). En fjärdedel av brotten uppges ha begåtts av en person som var bekant och i knappt en tiondel av fallen uppges gärningspersonen ha varit närstående.

Här bör man dock vara medveten om att det, precis som för hot- och misshandelsbrott, finns anledning att tro att händelser där personer som utsatts för sexualbrott av en närstående person – vilka troligen ofta också sker i hemmet – är underrepresenterade i undersökningen. Den typen av utsatthet kan upplevas som särskilt känslig och är därmed svår att fånga upp i en frågeundersökning. En indikation på detta kan fås genom övergripande jämförelser med resultaten i *Slagen Dam* (Lundgren m.fl., 2001). Där har andelen händelser av sexuellt våld som drabbar kvinnor i betydligt större utsträckning inträffat i hemmet. Andelen händelser som sker på allmän plats är därmed betydligt mindre. En förklaring till detta kan vara att man i *Slagen Dam* frågar efter utsatthet under hela livet och i jämförelsen ovan avses den senast inträffade händelsen. Endast för en femtedel av de utsatta har denna händelse inträffat under föregående år – de flesta av de drabbade besvarar alltså frågor om händelser som ligger längre tillbaka i tiden än de händelser som det frågas om i NTU. Att berätta om utsatthet för sexualbrott kan upplevas som särskilt känsligt när händelserna inträffat nyligen och i synnerhet om det skett i en nära relation som fortfarande pågår, vilket därmed förmodas gälla i högre utsträckning i NTU.

Personrån

Att genom hot eller våld tillskansa sig någon annans egendom är ett allvarligt brott som uppmärksammats alltmer under senare år. Brå har exempelvis i en tidigare rapport (Brå, 2000b) undersökt omfattning av och omständigheter kring ungdomsrån i Stockholm och Malmö.

För att undersöka hur många i befolkningen (16–79 år) i hela landet som utsattes för personrån under år 2005 ställs följande fråga i NTU:

”Rånade eller försökte någon råna dig genom att använda hot eller våld under förra året?”

Undersökningen visar att andelen som uppger att de utsatts för personrån uppgår till 0,7 procent för år 2005. Det motsvarar närmare 50 000 personer i befolkningen (16–79 år). Det skattade antalet händelser av det här slaget uppgår till cirka 70 000, vilket innebär att de flesta utsatta har drabbats av personrån vid ett tillfälle under året.

Skillnader mellan olika grupper

Av tabell 3.6 framgår att män i dubbelt så stor utsträckning som kvinnor uppger att de utsatts för personrån. Vidare uppger unga, både kvinnor och män, i betydligt högre utsträckning än andra åldersgrupper att de utsatts för personrån. I åldersgruppen 16–24 år uppger 2,3 procent att de utsatts för personrån under år 2005. Motsvarande andelar för övriga åldersgrupper är betydligt lägre.

Tabell 3.6. Utsatta för personrån år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön och ålder. Andel i procent.

Utsatta för personrån	
Samtliga, 16–79 år	0,7
ÅLDER	
16–24 år	2,3
25–44 år	0,4
45–64 år	0,3
65–79 år	0,0
KÖN	
Män	0,8
Kvinnor	0,4

Personrån är en brottstyp som numera ofta betraktas som ett typiskt ungdomsbrott och resultaten i NTU bekräftar till viss del den bilden. Av de som utsatts för personrån är cirka 70 procent i åldern 16–24 år. Underlaget är dock relativt litet för denna brottstyp, varför resultaten är förknippade med viss osäkerhet.

Omständigheter kring personrån

Som förväntat uppges i NTU för de flesta personrån att brottet ägt rum på en allmän plats (82 procent). Övriga rån mot person uppges ha ägt rum i en bostad eller på någon annan plats.

Vad gäller relationen till *gärningspersonen* uppger den drabbade för de allra flesta händelser (84 procent) av det här slaget att gärningspersonen som utförde rånet eller rånförsöket var helt okänd. För cirka en

femtedel av rånen uppger den drabbade att han eller hon blev utsatt för brottet *med anledning av sitt yrke*.

När det gäller personrån finns det olika faktorer som kan mäta *allvarlighetsgraden* i brottet. Ett mått på allvarlighetsgrad är om den drabbade utsattes för våld i samband med rånet. I cirka 40 procent av det totala antalet rån, uppger den drabbade att han eller hon blev slagen, sparkad eller utsatt för annat fysiskt våld i samband med brottet. Det är inte heller ovanligt att det förekommer kniv, skjutvapen eller något annat tillhygge vid personrån. I NTU uppger den drabbade att sådana tillhyggen förekom för närmare hälften (45 procent) av händelserna. Detta är en högre andel än vad som framkommit i undersökningen om ungdomar²⁴ som utsätts för personrån i Stockholm och Malmö (ibid.). Undersökningarna skiljer sig emellertid åt i flera avseenden (exempelvis vad gäller population och datainsamlingsmetod) vilket troligtvis delvis kan förklara att undersökningarnas resultat ser olika ut.

Trakasserier

Trakasserier handlar om serier av mer eller mindre allvarliga händelser som sammantaget definieras som trakasseri. I brottsbalken klassificeras emellertid inte trakasseri som en egen brottstyp. Om någon enskild handling som begås är brottslig (det kan till exempel handla om hot), klassificeras händelsen som hot. I övrigt omfattas trakasserier av brottstypen *ofredande*. För att undersöka hur många som upplever sig ha varit utsatta för trakasserier ställs denna fråga i NTU: *”Trakasserier kan vara att vid upprepade tillfällen t.ex. bli förföljd eller få oönskade besök, telefonsamtal, meddelanden och liknande. Blev du trakasserad under förra året (2005)?”*

Enligt resultaten uppger drygt fem procent, vilket motsvarar cirka 350 000 personer i befolkningen (16–79 år), att de utsatts för trakasserier under år 2005. Ungefär hälften av dessa upplevde händelserna som mycket eller ganska skrämmande (2,8 procent). Denna andel är något högre än motsvarande andel (2 procent) som framkom i den specialstudie av trakasserier, eller så kallad stalkning, som genomfördes vid Brå under år 2006 (Brå 2006c). Skillnaden mellan undersökningarnas resultat kan emellertid troligen förklaras av vissa metodologiska skillnader.²⁵

²⁴ Ungdomarna i undersökningen gick i årskurs 9 och i årskurs 2 på gymnasiet.

²⁵ Brå-rapporten ”Stalkning i Sverige” baseras på en urvalsundersökning med 4 000 personer i urvalet och mindre urval ger mer osäkra skattningar. Referensperioden är heller inte densamma i denna undersökning som i NTU. Definitionen av trakasserier är i stort densamma som i NTU eftersom samma handlingar efterfrågas. Däremot efterfrågas upprepade handlingar som utförs av *samma person*, vilket inte är fallet i NTU.

Skillnader mellan olika grupper

Vad gäller skillnader mellan olika grupper i befolkningen uppger kvinnor i högre utsträckning än män att de varit utsatta för trakasserier (tabell 3.7). Utsattheten verkar vara särskilt stor bland unga kvinnor; 10,6 procent i åldern 16–24 år uppger att de utsatts för trakasserier under år 2005. När det gäller skillnader mellan män och kvinnor skiljer sig resultaten i NTU från den tidigare undersökningen om stalkning (ibid.). Andelen män som utsatts för trakasserier är enligt NTU större i förhållande till andelen kvinnor. Samtidigt är den totala andelen utsatta närmare dubbelt så hög i NTU. Både kvinnors, men särskilt mäns utsatthet är högre i NTU, vilket kan betyda att NTU har fångat in en större del av männens utsatthet.

Tabell 3.7. Utsatta för trakasserier år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön och ålder. Andel i procent.

Utsatta för trakasserier	
Samtliga, 16–79 år	5,2
KÖN OCH ÅLDER	
Män, 16–79 år	4,4
16–24 år	5,2
25–44 år	5,0
45–64 år	3,6
65–79 år	3,7
Kvinnor, 16–79 år	6,0
16–24 år	10,6
25–44 år	7,6
45–64 år	3,9
65–79 år	3,2

Totalt sett är det, även för denna brottstyp, de unga som i högst grad uppger att de drabbas, medan utsattheten är lägre bland medelålders och äldre. Skillnaden är dock inte lika stor som för exempelvis miss-handel och sexualbrott. Minst utsatta är de allra äldsta (65–79 år) där cirka 3,5 procent uppger att de utsattes för trakasserier under år 2005.

Omständigheter kring trakasserier

I närmare hälften av fallen (43 procent) uppger den drabbade att *gärningspersonen* var helt okänd. I nästan lika stor utsträckning (37 procent) uppger den som utsatts för trakasserier att *gärningspersonen*

är en bekant. Mindre än en tiondel (8 procent) uppger att det rör sig om en närstående person.

Även när det gäller trakasserier skiljer sig relationen till gärningspersonen åt för kvinnor och män. De utsatta kvinnorna uppger i dubbelt så hög utsträckning som männen (10 respektive 5 procent) att gärningspersonen är en närstående. De utsatta männen uppger i högre utsträckning att gärningspersonen är helt okänd. Då kvinnor i högre utsträckning utsätts för trakasserier av en närstående, finns det anledning att tro att denna grupp av utsatta är underrepresenterad i undersökningen. Eftersom utsatthet av en närstående kan upplevas som särskilt känslig, kan det vara så att de utsatta berättar om detta i lägre utsträckning.

Närmare en femtedel (18 procent) av dem som utsattes för trakasserier under år 2005, anser sig ha blivit utsatta *med anledning av sitt yrke*.

Trakasserier kan naturligtvis vara mer eller mindre allvarliga. En indikator på *allvarlighetsgrad* kan vara hur händelserna *upplevs* av den som utsätts. I NTU frågas hur skrämmande den drabbade tycker att händelserna var på det stora hela. Av dem som uppger att de utsatts för trakasserier upplever fler än hälften (54 procent) att händelserna var ganska eller mycket skrämmande medan knappt hälften upplever händelserna som inte särskilt (27 procent) eller inte alls skrämmande (18 procent).

En annan indikator på allvarlighetsgrad, som i stället belyser omfattningen av utsattheten, är *antalet händelser*. Med händelser menas i detta avseende varje telefonsamtal, besök, brev, sms och så vidare. Trakasserier skiljer sig här från de andra brottstyperna genom att en *serie* av händelser, i stället för en *enstaka* händelse, räknas som *ett* brott. När det handlar om trakasserier kan det totala antalet händelser naturligtvis sträcka sig över en längre tidsperiod än bara ett år. I NTU vill man belysa det totala antalet händelser men någon eller några av händelserna ska ha ägt rum under år 2005 för att brotten ska räknas med. För de flesta (två tredjedelar) av de utsatta rör det sig om tio eller färre händelser. En liten grupp (cirka en tiondel av de drabbade) uppger dock att de utsatts för ett mycket stort antal händelser (100 eller fler).

Information om gärningspersonens *tillvägagångssätt* (huruvida trakasserier har skett via telefon, besök, brev, sms, Internet eller dylikt) inhämtas inte i NTU. Däremot visar ny forskning (Brå, 2007c) att när ungdomar utsätts för oönskade sexuella kontakter från vuxna, är Internet ett dominerande medium. Förklaringen till detta är att Internet tillhandahåller anonymitet samt att Internet är en mycket väl integrerad del i många ungdomars liv. Mot bakgrund av detta är det troligt att även en betydande del av de trakasserier som framför allt ungdomar i NTU uppger att de utsatts för, har skett via Internet.

Upprepad utsatthet för brott mot person

Som redovisats hittills om brott mot person finns skillnader mellan olika befolkningsgrupper, både när det gäller utsatthet för brott generellt, men också beträffande omständigheterna kring brotten. Befintlig kunskap, både nationell och internationell (Brå, 2001b), pekar på att inte heller *upprepade utsatthet* för brott är slumpmässig. Det finns alltså faktorer som ökar respektive minskar risken för att en enskild individ eller ett hushåll drabbas av upprepade brott under en begränsad tidsperiod.

Som tidigare redovisats utsattes drygt en tiondel av befolkningen under år 2005 för något av de brott mot person som ingår i NTU. Tabell 3.8 visar att två tredjedelar (65 procent) av de utsatta, vilket motsvarar 7,2 procent av befolkningen, drabbades av *ett brott* mot person, en fjärdedel av de utsatta (23 procent) drabbades av *två eller tre brott* medan en tiondel utsattes för *fyra eller fler brott*. Drygt en procent, vilket motsvarar närmare 90 000 personer i befolkningen, uppger därmed att de utsattes för fyra brott eller fler under år 2005.

Tabell 3.8. Upprepad utsatthet för brott mot person år 2005 enligt NTU. Andel utsatta i procent.

	Andel utsatta	(därav) 1 gång	2–3 gång	4 eller fler gång
Brott mot person	11,2 (100)	7,2 (65)	2,6 (23)	1,3 (11)

Förutom att titta på *andelar av befolkningen* som utsätts för olika antal brott, är det också av intresse att undersöka hur stor andel av *antalet brott* som kan klassificeras som upprepade utsatthet. Tabell 3.9 visar att de som drabbas av ett brott står för cirka 30 procent av utsattheten för brott mot person i NTU. 70 procent av brotten drabbar därmed personer som utsätts för flera brott än ett. Slutligen drabbar en väsentlig andel av brotten mot person (40 procent) en mycket liten del av befolkningen (0,9 procent), det vill säga personer som uppger att de drabbats av fem brott eller fler under 2005.

Tabell 3.9. Upprepat utsatthet för brott mot person år 2005 enligt NTU. Andel utsatta och andel händelser i procent.

Brott mot person		
Antal händelser	Andel personer	Andel händelser
0	88,8	0
1	7,2	29,8
2	1,8	14,6
3	0,8	10,2
4	0,3	5,3
5+	0,9	40,2

Upprepat utsatthet är ett område som kommer att analyseras mer ingående utifrån NTU framöver. Man kan då titta närmare på vilka grupper i befolkningen som i särskilt hög grad är upprepat utsatta för brott totalt sett, men också för enskilda brottstyper som misshandel. Sådan kunskap är användbar i det brottsförebyggande arbetet genom att man tydliggör vilka faktorer som särskilt ökar risken för upprepat utsatthet. Därigenom kan lämpliga åtgärder vidtas för att motverka den här typen av brottslighet.

Brott mot egendom

Brott mot egendom omfattas i NTU av brottstyperna *bostadsinbrott*, *bilstöld*, *stöld ur eller från fordon*, *cykelstöld* och *bedrägeri*. Lite drygt 15 procent av de tillfrågade, vilket motsvarar drygt en miljon personer i befolkningen (16–79 år) uppger att de drabbats av något eller några av dessa brott under år 2005. Här bör uppmärksammas att för samtliga av dessa brott, förutom bedrägeri, belyser resultaten utsatthet för hela *hushållet*.²⁶ Särskilt när det gäller de fordonsrelaterade brotten är det viktigt att uppmärksamma att det alltså inte behöver vara den egna cykeln eller bilen som varit föremål för brottet.

För de brott mot egendom som det frågas om uppger flest att de eller någon annan i hushållet utsatts för cykelstöld (7,6 procent) och stöld ur eller från fordon (6 procent) medan bostadsinbrott (1 procent) och bilstöld (0,8 procent) uppges i lägst utsträckning (tabell 3.10). Utsatthet för bedrägeri hamnar däremellan (2,8 procent), men för denna brottstyp är det, som tidigare nämnts, endast den egna utsattheten som efterfrågas, inte hela hushållets. När det gäller brotten mot egendom är det endast för bedrägerier som antalet skattade händelser i befolkningen kan redovisas, vilket framgår av tabellen.

Tabell 3.10. Andel utsatta i befolkningen (16–79 år) för olika typer av brott mot egendom, skattat antal händelser och andel anmälda händelser år 2005 enligt NTU.

	Andel i hushåll som utsatts	Ungefärligt skattat antal händelser i populationen*	Andel anmälda händelser
Bostadsinbrott	1,0 (n=66)	-	72
Bilstöld	0,8 (n=56)	-	94
Stöld ur/från fordon	6,0 (n=451)	-	62
Cykelstöld	7,6 (n=627)	-	39
Bedrägeri	2,8 (n=205)	225 000	40
Samtliga brott mot egendom	16,1 (n=1 249)	-	50

* Från och med år 2007 inhämtas uppgifter om hushållets sammansättning för att möjliggöra skattningar av antal händelser i befolkningen.

Generellt kan man säga att brott mot egendom i betydligt högre grad uppges vara anmälda till polisen än brott mot person. 50 procent av

²⁶ Med anledning av detta är det inte möjligt att redovisa antalet *skattade händelser i befolkningen* för dessa brottstyper, endast *antal personer som bor i ett hushåll som drabbats*. I kommande undersökningar kommer dock ytterligare uppgifter om hushållens storlek och sammansättning att inhämtas, varvid skattningar av det totala antalet brott inom dessa kategorier blir möjliga.

de brott mot egendom som de drabbade i NTU besvarat frågor om uppges vara polisanmälda. När det gäller stöldbrott varierar anmälningsbenägenheten förmodligen bland annat beroende på värdet av det som blivit stulet (Persson, 1990). Stöldbrott där det stulna har ett högt ekonomiskt värde (exempelvis bilstöld) innebär oftare att den drabbade begär ersättning från försäkringsbolag och försäkringsbolagen kräver vanligtvis att brottet ska vara polisanmält (Brå 2006a).

Därför är det inte heller förvånande att bilstölder anmäls i större utsträckning än stöld ur och från fordon och i betydligt större utsträckning än cykelstölder. Enligt NTU uppges närmare 95 procent av dem som bor i hushåll som drabbats av bilstöld att brottet har anmälts till polisen. Motsvarande andel för stöld ur eller från fordon är drygt hälften (62 procent). När det gäller cykelstölderna uppges närmare 40 procent vara polisanmälda.

Precis som bilstöld är bostadsinbrott en brottstyp som anmäls till polisen i relativt hög grad och därmed har en relativt liten dold brottslighet. Enligt NTU anmäls 70 procent av bostadsinbrotten. Slutligen, när det gäller bedrägeri, uppges de drabbade för 40 procent av händelserna att brottet är polisanmält.

I detta avsnitt presenteras resultaten från NTU 2006 gällande brott mot egendom utifrån framför allt hushållsrelaterade bakgrundsfaktorer som boende- och familjeförhållanden. När det gäller bedrägeri sker redovisningen mot bakgrund av kön och ålder. Dessutom redovisas resultat som gäller en del av omständigheterna kring brotten. Ett mer utförligt tabellunderlag finns i slutet av kapitlet, men här bör man uppmärksamma att individbaserade bakgrundsfaktorer, såsom kön och ålder, är av sekundärt intresse när det gäller brott som hushållet utsatts för. I några fall görs övergripande jämförelser med SCB:s Undersökningar om Levnadsförhållanden (ULF).

Fordonsrelaterade brott

Fordonsrelaterade brott tillhör vad som brukar kallas mängdbrott och utgör en relativt stor andel (drygt 20 procent) av det totala antalet anmälda brott mot brottsbalken. De fordonsrelaterade brotten i NTU innefattar tre brottstyper: *bilstöld*, *cykelstöld* och *stöld ur eller från fordon*.²⁷

För att undersöka omfattningen av bilstöld ställs följande fråga i NTU till dem som uppgett att någon i hushållet ägde en bil under år 2005: ”Fick du eller någon i hushållet en bil stulen under förra året (2005)?” För att belysa omfattningen av cykelstöld och stöld ur eller från fordon ställs dessa frågor: ”Fick du/någon i hushållet någon cykel stulen under förra året (2005)?” och ”Fick du/någon i hushållet något

²⁷ Med stöld ur eller från ett fordon avses stöld av föremål som finns på eller i en bil, en motorcykel, en moped, en husvagn eller liknande. Stöld från cykel ingår inte.

stulet ur eller från en bil, en motorcykel, en moped, en husvagn eller liknande under förra året (2005)?”

Enligt NTU uppger knappt en procent av befolkningen (16–79 år), vilket motsvarar cirka 60 000 personer, att de bor i ett hushåll som har drabbats av bilstöld under år 2005. Betydligt fler, sex procent, uppger att de bor i ett hushåll som har drabbats av stöld ur eller från ett fordon och åtta procent i ett hushåll som har drabbats av cykelstöld under år 2005. Sammanslaget innebär det att 13 procent av befolkningen, vilket motsvarar drygt 900 000 personer, bor i ett hushåll som drabbats av ett fordonsrelaterat brott under år 2005. Eftersom antalet intervjuade i 2006 års material inte är tillräckligt stort för att redovisa *bilstöld* separat, redovisas dessa händelser tillsammans med *stöld ur eller från fordon*, fortsättningsvis benämnt som *bilrelaterade brott*.

Skillnader mellan olika grupper

Resultaten visar att de hushåll som i störst utsträckning utsätts för cykelstölder är hushåll med barn, och i synnerhet ensamstående med barn (tabell 3.11). För de bilrelaterade brotten finns ett liknande mönster, även om skillnaderna inte är lika stora som för cykelstölderna.

Vidare uppger personer som bor i flerfamiljshus i högre utsträckning än boende i småhus att deras hushåll drabbats av cykelstöld. För de bilrelaterade brotten finns inga nämnvärda skillnader i hushållens utsatthet beroende på boendeform. Även om direkta jämförelser av nivåer eller andelar inte är möjliga, kan man konstatera att skillnader i utsatthet mot bakgrund av hushållets boendeförhållanden ser ut på liknande sätt för de närliggande brottstyperna i ULF (SCB, 2004).

Skillnader i utsatthet för fordonsrelaterade brott beroende på boendeortens urbaniseringsgrad varierar för de olika brottstyperna. Personer som bor i storstad (storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö) uppger i högre utsträckning än andra att deras hushåll drabbats av de bilrelaterade brotten. När det gäller cykelstöld är skillnaderna mindre, även om boende i storstad i något högre utsträckning än boende i större städer och mindre städer eller landsbygd uppger att deras hushåll har drabbats. Även i detta fall pekar resultaten i samma riktning som tidigare resultat för närliggande brottstyper i ULF (ibid.).

Tabell 3.11. Utsatta för bilrelaterade brott samt cykelstöld år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter familjetyp, boendeform och boendeort. Andel i procent.

	Utsatta för bilrelaterade brott	Utsatta för cykelstöld		Utsatta för bilrelaterade brott	Utsatta för cykelstöld
Samtliga, 16–79 år	6,5	7,6	Samtliga, 16–79 år	6,5	7,6
FAMILJETYP			BOENDEFORM		
Sammanboende utan barn	6,2	4,7	Småhus	6,3	6,1
Sammanboende med barn	7,0	9,5	Flerfamiljshus	6,7	9,7
			BOENDEORT		
Ensamstående utan barn	6,1	8,5	Storstad	8,6	7,6
Ensamstående med barn	8,1	11,6	Större stad	6,3	8,5
			Mindre stad/ landsbygd	3,9	6,7

Omständigheter kring fordonsrelaterade brott

Var fordonsrelaterade brott äger rum varierar i någon mån för de olika brottstyperna, men för de flesta fordonsrelaterade brotten (drygt 60 procent) uppger den drabbade att brottet skett i det egna bostadsområdet. Drygt hälften av cykelstölderna uppges ha skett på allmän plats och drygt 40 procent på privat plats.

När det gäller stöld ur eller från fordon uppger de drabbade att nio fall av tio handlar om stöld ur eller från bil. Andra fordon, som i betydligt lägre utsträckning blir föremål för sådan stöld, är moped, motorcykel eller annat fordon.

För nästan två tredjedelar av cykelstölderna uppges att den stulna cykeln tillhörde någon annan i hushållet. En sådan händelse kan emellertid resultera i att fler personer i hushållet, förutom den person som cykeln tillhör, blir drabbade. Detta kan exempelvis gälla föräldrar till ett barn vars cykel blir stulen.

Bostadsinbrott

Även om andelen som drabbas av bostadsinbrott kan förväntas vara relativt liten upplevs bostadsinbrotten oftare som mer allvarliga och integritetskränkande än många andra av de stöldbrott som drabbar hushåll. För att undersöka omfattningen av bostadsinbrott ställs följande fråga i NTU: *”Bröt sig någon in i din bostad i syfte att stjäla något under förra året (2005)?”*

Enligt resultaten från NTU bodde en procent av befolkningen (16–79 år) i ett hushåll som drabbades av bostadsinbrott under år 2005. Detta motsvarar knappt 70 000 personer i befolkningen (16–79 år). När det gäller familjeförhållande och boendeform uppvisar resultaten

inte några skillnader i utsatthet för bostadsinbrott. Personer som bor i storstad uppger dock i något högre utsträckning att de drabbats av bostadsinbrott än övriga (tabell 3D i slutet av detta kapitel).

Trots att ULF inte frågar om utsatthet för bostadsinbrott utan i stället om stöld i bostad kan några ytterst övergripande jämförelser av skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper göras. Dessa jämförelser visar att skillnader i utsatthet beroende på boendeort och boendeform ser ut på liknade sätt i ULF och NTU.

Bedrägerier

En brottstyp som inte tidigare har studerats i de regelbundna undersökningarna där utsatthet för brott ingår är bedrägerier. För att utreda omfattningen av bedrägerier mot privatpersoner ställs följande fråga i NTU: *”Blev du som privatperson på ett brottsligt sätt lurad på pengar eller andra värdesaker under förra året (2005)?”*

Knappt tre procent, vilket motsvarar närmare 200 000 personer i befolkningen, uppger att de utsatts för den här typen av bedrägeri under år 2005. Utifrån undersökningen uppgår det skattade antalet händelser i befolkningen till knappt 220 000, vilket tyder på att de flesta av de utsatta endast har drabbats av bedrägeri vid ett tillfälle under året. Bedrägeri är emellertid en brottstyp som det kan vara svårt att berätta om, bland annat för att man kan ha utsatts utan att själv veta om det. Mot denna bakgrund bör andelen utsatta och antalet skattade händelser tolkas med viss försiktighet.

Skillnader mellan olika grupper

Resultaten uppvisar inte några nämnvärda skillnader i utsatthet för bedrägeri med avseende på kön, vilket framgår i tabell 3.12. När det gäller ålder uppger något fler bland de yngsta (16–24 år) att de utsatts för bedrägeri än övriga åldersgrupper.

Tabell 3.12. Utsatta för bedrägeri år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön och ålder. Andel i procent.

	Utsatta för bedrägeri		Utsatta för bedrägeri
Samtliga, 16–79 år	2,8	Samtliga, 16–79 år	2,8
ÅLDER		KÖN OCH ÅLDER	
16–19 år	3,9	Män, 16–79 år	3,0
20–24 år	4,1	16–24 år	4,3
25–34 år	3,0	25–44 år	3,4
35–44 år	2,5	45–64 år	2,6
45–54 år	3,4	65–79 år	1,9
55–64 år	1,9		
65–74 år	2,5	Kvinnor, 16–79 år	2,5
75–79 år	0,7	16–24 år	3,7
		25–44 år	2,1
		45–64 år	2,6
		65–79 år	2,0

Omständigheter kring bedrägerier

När det gäller bedrägeri är det mest uppenbara måttet på allvarlighetsgrad hur mycket det man blivit lurad på var värt i pengar. Att som privatperson bli lurad på 100 000 kronor eller mer är ovanligt, men det förekommer i några procent av fallen. Det vanligaste är att man blivit lurad på 500–2 000 kronor, vilket de drabbade uppger för 30 procent av bedrägeribrotten. I en fjärdedel (24 procent) av fallen uppges att man blivit lurad på 2 000–10 000 kronor medan det i en femtedel av fallen rör sig om en summa som understiger 500 kronor.

Det finns en mängd olika sätt som en gärningsperson kan använda för att lura till sig egendom från privatpersoner. NTU tillhandahåller inte en komplett bild av vilka metoder som används men belyser ett par av de mest uppmärksammade. Dels handlar det om bank- eller kontokortsbedrägerier, vilket den drabbade uppger att han eller hon blivit utsatt för i en sjättedel (16 procent) av fallen, dels om bedrägerier som sker via Internet, vilket uppges ha varit fallet i ungefär lika stor utsträckning (14 procent).

Upprepad utsatthet för brott mot egendom

Tidigare kunskap (Brå, 2001b) visar att upprepad utsatthet för vissa brott mot egendom är förhållandevis ovanligt, både i jämförelse med andra brottstyper men också i ett internationellt perspektiv. De bilrela-

trade brotten utgör emellertid en stor andel av det totala antalet brott som polisanmäls, och tidigare forskning visar att risken för att en bil blir föremål för brott är betydligt högre om andra brott mot samma bil har anmälts till polisen tidigare under samma år.

När det gällde brott mot person visade resultaten i föregående avsnitt att de upprepat utsatta drabbades av en betydande andel av det totala antalet brott mot person. Vad visar då motsvarande resultat enligt NTU när det gäller brott mot egendom?

Av tabell 3.13 framgår att närmare tre fjärdedelar (73 procent) av de utsatta (vilket motsvarar 11,6 procent av befolkningen) för brott mot egendom endast drabbades av ett brott av detta slag under år 2005. Att bli utsatt för fyra eller fler brott mot egendom drabbar en relativt liten andel; knappt tre procent av de utsatta uppger detta. Andelen som utsatts för egendomsbrott vid fler än fyra tillfällen under år 2005 är således betydligt lägre än motsvarande andel utsatta för brott mot person, vilka enligt resultaten i föregående avsnitt uppgår till 11 procent av de utsatta.

Tabell 3.13. Upprepat utsatthet för brott mot egendom år 2005 enligt NTU. Andel utsatta i procent.

	Andel utsatta	(därav) 1 gång	2–3 gånger	4 gånger eller fler
Brott mot egendom	16,1 (100)	11,6 (73)	3,9 (24)	0,4 (3)

Hur stor andel av brotten mot egendom som kan klassificeras som upprepat utsatthet framgår i tabell 3.14. Drygt hälften (51,1 procent) av de brott mot egendom som ingår i NTU har drabbat en person eller ett hushåll som endast drabbats av det brottet mot egendom under år 2005. Det är en betydligt större andel än motsvarande andel för brotten mot person (29,8 procent), vilket innebär att den upprepade utsattheten inte är lika omfattande när det gäller brott mot egendom.

Tabell 3.14. Upprepat utsatthet för brott mot egendom år 2005 enligt NTU. Andel utsatta och andel händelser i procent.

Brott mot egendom	Andel personer	Andel händelser
0	83,9	0
1	11,6	51,1
2	2,8	25,1
3	1,0	13,8
4	0,2	3,6
5+	0,2	6,4

Slutligen har en mycket liten andel av befolkningen (0,2 procent) utsatts för fem eller fler brott mot egendom under år 2005. Denna grupp står för drygt sex procent av utsattheten för brott mot egendom, enligt NTU. Motsvarande andel upprepat utsatta för brott mot person är, som tidigare nämnts, väsentligt större och står för 40 procent av brotten av det slaget. Detta innebär att resultaten går i linje med tidigare kunskap på området (Brå, 2001b) men de visar också att upprepad utsatthet för brott mot egendom förekommer, även om det generellt drabbar en liten del av befolkningen i Sverige. Den upprepade utsattheten ser förmodligen väldigt olika ut för olika typer av brott mot egendom, vilket kan studeras närmare framöver.

Precis som när det gäller brott mot person, kommer resultaten från NTU gällande upprepad utsatthet för brott mot egendom framöver att kunna redovisas mot olika bakgrundsfaktorer. Särskilda riskgrupper i befolkningen kan därmed identifieras och resultaten kan utgöra ett värdefullt underlag i det brottsförebyggande arbetet, till exempel inom olika typer av bostadsområden eller för en viss brottstyp.

Tabeller och figurer

Tabell 3A. Utsatta för brott mot person år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön, ålder och etnisk bakgrund. Andel i procent.

	Utsatta för misshandel	därav allvarligt	Utsatta för hot	Utsatta för sexualbrott	Utsatta för personrån	Utsatta för trakasserier	Utsatta för något brott mot person
Samtliga, 16–79 år	2,7	28,3 (0,8)	4,6	0,9	0,7	5,2	11,2
ÅLDER (8 kategorier)							
16–19 år	8,5	-	8,4	-	-	9,0	21,3
20–24 år	7,1	-	8,7	-	-	6,5	20,3
25–34 år	4,1	-	5,3	-	-	5,9	13,7
35–44 år	2,5	-	5,5	-	-	6,6	12,4
45–54 år	1,5	-	4,5	-	-	4,7	9,0
55–64 år	0,8	-	2,5	-	-	2,9	6,8
65–74 år	0,0	-	1,9	-	-	4,0	5,8
75–79 år	0,2	-	0,9	-	-	2,2	3,3
ÅLDER (4 kategorier)							
16–24 år		48,8 (2,2)		2,6	2,3		
25–44 år		35,9 (0,7)		1,2	0,4		
45–64 år		15,3 (0,3)		0,3	0,3		
65–79 år		0,0 (0,0)		0,1	0,0		
KÖN OCH ÅLDER							
Män, 16–79 år	3,7	30,9 (1,1)	4,6	0,3	0,8	4,4	11,1
16–24 år	11,0	-	8,2	-	-	5,2	21,3
25–44 år	4,5	-	5,4	-	-	5,0	12,3
45–64 år	0,8	-	3,3	-	-	3,6	7,4
65–79 år	0,1	-	1,7	-	-	3,7	5,5
Kvinnor, 16–79 år	1,8	22,2 (0,4)	4,6	1,6	0,4	6,0	11,3
16–24 år	4,1	-	8,9	-	-	10,6	20,2
25–44 år	1,9	-	5,4	-	-	7,6	13,7
45–64 år	1,6	-	3,6	-	-	3,9	8,3
65–79 år	0,0	-	1,5	-	-	3,2	4,7
ETNISK BAKGRUND							
Svenskfödda med...							
...båda/en förälder inrikes född(a)	2,8	-	4,8	-	-	4,8	10,9
...båda föräldrarna utrikes födda	1,7	-	2,2	-	-	4,7	7,4
Utrikesfödda	2,8	-	5,1	-	-	7,5	14,8

- Redovisning av resultat kan inte göras på aktuell nivå på grund av få observationer.

Tabell 3B. Utsatta för brott mot person år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter utbildningsnivå, familje- och boendeförhållanden. Andel i procent.

	Utsatta för misshandel	därav allvarligt	Utsatta för hot	Utsatta för sexualbrott	Utsatta för personrån	Utsatta för trakasserier	Utsatta för något brott mot person
Samtliga, 16-79 år	2,7	28,3 (0,8)	4,6	0,9	0,7	5,2	11,2
UTBILDNINGSNIVÅ							
Förgymnasial	3,9	32,3 (1,3)	4,7	0,8	1,1	5,0	11,7
Gymnasial	2,9	28,1 (0,8)	4,6	1,1	0,5	5,4	11,3
Eftergymnasial	1,4	20,8 (0,3)	4,5	0,7	0,2	5,0	10,6
FAMILJETYP							
Sammanboende utan barn	1,3	27,2 (0,4)	3,7	0,7	0,3	3,5	8,1
Sammanboende med barn	1,8	27,0 (0,5)	3,7	0,4	0,2	4,8	9,7
Ensamstående utan barn	4,8	28,0 (1,3)	6,1	1,5	1,3	6,7	14,9
Ensamstående med barn	4,2	36,6 (1,5)	6,5	1,2	0,2	9,4	17,1
BOENDEFORM							
Småhus	1,7	19,6 (0,3)	3,4	0,5	0,5	4,2	8,3
Flerfamiljshus	3,9	33,7 (1,3)	6,1	1,5	0,8	6,4	14,6
BOENDEORT							
Storstad	2,6	34,4 (0,9)	5,9	0,9	1,0	5,2	12,4
Större stad	2,9	28,8 (0,8)	4,1	1,1	0,4	5,4	11,5
Mindre stad/lands- bygd	2,6	20,0 (0,5)	3,7	0,6	0,3	4,8	9,2

Tabell 3C. Utsatta för brott mot egendom år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter kön, ålder och etnisk bakgrund. Andel i procent.

	Utsatta för bostadsinbrott	Utsatta för bilrelaterat brott	Utsatta för cykelstöld	Utsatta för bedrägeri	Utsatta för något brott mot egendom
Samtliga, 16–79 år	1,0	6,5	7,6	2,8	16,1
ÅLDER					
16–19 år	0,6	7,3	15,9	3,9	24,8
20–24 år	1,0	8,6	12,4	4,1	22,9
25–34 år	1,4	7,8	9,4	3,0	19,5
35–44 år	1,0	7,4	8,7	2,5	17,6
45–54 år	0,5	7,0	7,8	3,4	17,4
55–64 år	1,2	5,9	4,1	1,9	11,6
65–74 år	0,7	3,0	2,0	2,5	7,3
75–79 år	0,9	2,3	2,6	0,7	6,0
KÖN OCH ÅLDER					
Män, 16–79 år	0,8	7,4	7,7	3,0	17,0
16–24 år	0,5	8,4	14,8	4,3	24,6
25–44 år	0,9	8,1	8,1	3,4	18,5
45–64 år	0,9	7,7	6,1	2,6	15,8
65–79 år	1,0	3,8	2,9	1,9	8,1
Kvinnor, 16–79 år	1,1	5,6	7,6	2,5	15,2
16–24 år	1,1	7,5	13,3	3,7	23,0
25–44 år	1,6	7,0	9,9	2,1	18,5
45–64 år	0,9	5,2	5,7	2,6	13,1
65–79 år	0,5	1,9	1,5	2,0	5,7
ETNISK BAKGRUND					
Svenskfödda med...					
...båda/ en förälder inrikes född(a)	0,8	6,6	7,5	2,3	15,7
...båda föräldrarna utrikes födda	0,6	5,5	5,4	2,6	12,2
Utrikesfödda	2,1	6,7	9,4	5,5	20,1

Tabell 3D. Utsatta för brott mot egendom år 2005 enligt NTU. Särredovisning efter utbildningsnivå, familje- och boendeförhållanden. Andel i procent.

	Utsatta för bostadsinbrott	Utsatta för bilrelaterat brott	Utsatta för cykelstöld	Utsatta för bedrägeri	Utsatta för något brott mot egendom
Samtliga, 16–79 år	1,0	6,5	7,6	2,8	16,1
UTBILDNINGSNIVÅ					
Förgymnasial	0,8	5,7	8,2	3,1	15,9
Gymnasial	1,1	6,1	6,6	2,5	14,8
Eftergymnasial	0,8	7,6	8,5	2,9	17,9
FAMILJETYP					
Sammanboende utan barn	1,0	6,2	4,7	2,1	12,8
Sammanboende med barn	1,1	7,0	9,5	2,1	17,7
Ensamstående utan barn	0,8	6,1	8,5	3,9	17,2
Ensamstående med barn	1,1	8,1	11,6	3,2	22,1
BOENDEFORM					
Småhus	0,9	6,3	6,1	1,8	13,8
Flerfamiljshus	1,0	6,7	9,7	4,0	19,0
BOENDEORT					
Storstad	1,5	8,6	7,6	3,7	18,7
Större stad	0,8	6,3	8,5	2,2	16,3
Mindre stad/landsbygd	0,5	3,9	6,7	2,3	12,4

Tabell 3E. Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för olika typer av brott, skattat antal händelser och andel polisanmälda händelser år 2005 enligt NTU.

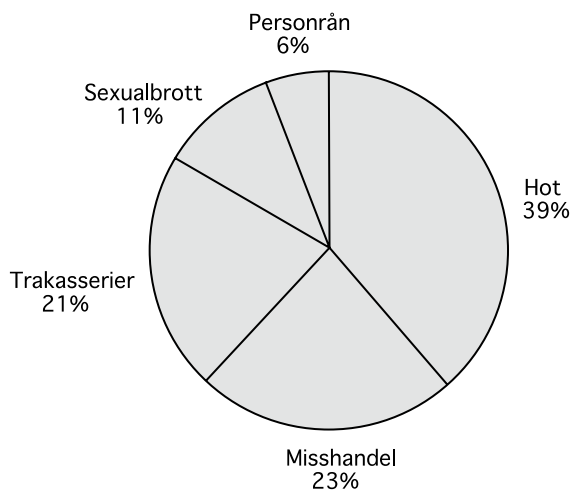
	Andel utsatta	Antal händelser i populationen	Andel anmälda händelser
Hot	4,6	650 000	19,0
Misshandel	2,7	390 000	32,4
därav allvarligt	28,3 (0,8)	110 000	67,6
Sexualbrott	0,9	185 000	10,9
Personrån	0,7	70 000	33
Trakasserier	5,2	360 000	19,0**
Samtliga brott mot person	11,2	1 680 000	21,5
Bostadsinbrott	1,0	-	71,8
Bilstöld	0,8	-	93,8
Stöld ur/från fordon	6,0	-	62,1
Cykelstöld	7,6	-	38,6
Bedrägeri	2,8	225 000	40,1
Samtliga brott mot egendom	16,1	-	50,4
Annat brott	3,5	480 000	-

* Skattat antal *utsatta* personer.

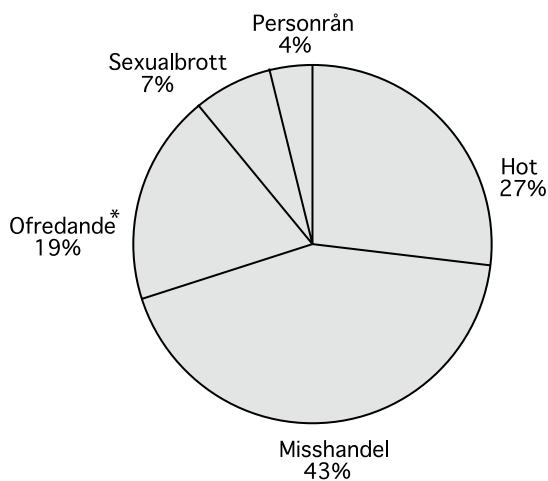
**Andel *utsatta* som polisanmält en eller flera händelser.

Tabell 3F. Upprepad utsatthet för brott mot person respektive brott mot egendom år 2005 enligt NTU. Andel utsatta och andel händelser i procent.

	Brott mot person		Brott mot egendom	
	Andel personer	Andel händelser	Andel personer	Andel händelser
0	88,8	0	83,9	0
1	7,2	29,8	11,6	51,1
2	1,8	14,6	2,8	25,1
3	0,8	10,2	1,0	13,8
4	0,3	5,3	0,2	3,6
5+	0,9	40,2	0,2	6,4

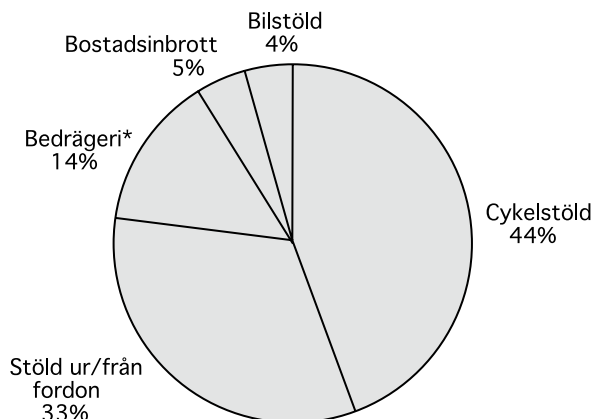
Figur 3A. Rapporterade brottsändelser mot person enligt NTU. Fördelning av de fem brottstyper som ingår i NTU och som de tillfrågade uppger att de drabbats av under år 2005. Andelar i procent.

Figur 3B. Polisanmälda brott mot person. Fördelning av anmälda brott för de i NTU fem aktuella brottstyperna år 2005. Andelar i procent.

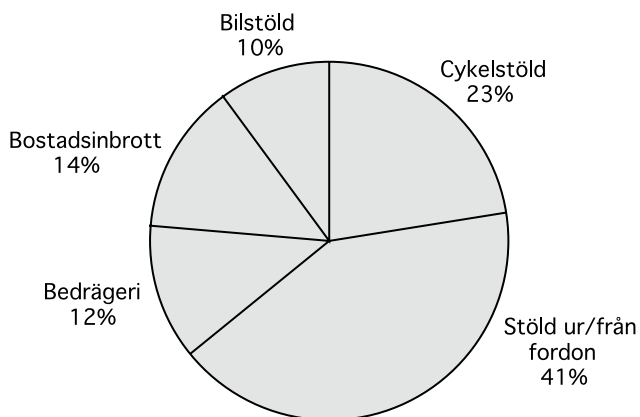
* Trakasserier ingår inte som en egen brottstyp i kriminalstatistiken, varför andelen ofredandebrott i stället redovisas i denna jämförelse.

För en kommentar kring dessa figurer – se inledningen till detta kapitel.

Figur 3C. Rapporterade brotthändelser mot egendom enligt NTU. Fördelning av de fem brottstyper som ingår i NTU och som de tillfrågade uppger att de drabbats av under år 2005. Andelar i procent.

* När det gäller bedrägeri redovisas endast egen utsatthet, till skillnad mot resterande brott mot egendom, då hushållets utsatthet efterfrågas.

Figur 3D. Polisanmälda brott mot egendom. Fördelning av anmälda brott för de i NTU fem aktuella brottstyperna år 2005. Andelar i procent.

För en kommentar kring dessa figurer – se inledningen till detta kapitel.

4 Trygghet

Människors otrygghet och oro för brott har uppmärksammats alltmer under de senaste decennierna såväl i den allmänna samhällsdebatten som inom forskning. Möjligheterna att följa och få kunskap om befolkningens upplevelse av otrygghet har dock varit begränsade, eftersom utvecklade nationella indikatorer på området har saknats. NTU innehåller ett frågeområde som särskilt fokuserar på trygghet, vilket avsevärt förbättrar möjligheterna till att få sådan kunskap. I detta kapitel presenteras de första grundläggande resultaten från NTU:s område om trygghet.

En svårighet med företeelsen otrygghet är att den inte representerar ett enstaka sammanhållet begrepp, utan snarare består av en komplex uppsättning känslor och attityder. Otryggheten har alltså många olika dimensioner och i litteraturen på området finns olika försök att strukturera företeelsen (se t.ex. litteraturgenomgång i Hale, 1996 eller Heber, 2005). Exempelvis talas om konkret och abstrakt otrygghet. Med konkret otrygghet avses bland annat oro för olika typer av brott, medan den abstrakta otryggheten avser känslan av ett mer vagt och odefinierat hot mot den egna säkerheten. Känslan av otrygghet kännetecknas också av att den är situationsbunden och således kan se väldigt olika ut för en och samma person i olika sammanhang. Komplexiteten i begreppet gör det svårt att på ett enkelt sätt mäta och beskriva hur omfattande otryggheten är. Ambitionen med NTU är inte att fånga och bedöma hela den komplexa otrygghetsföreteelsen, utan att bidra med ett antal centrala indikatorer på området.

Frågeområdet om trygghet i NTU är utformat för att fånga olika aspekter av otrygghet. Frågorna fokuserar exempelvis på såväl otrygghet för personlig del som på oro för närstående och oro över brottsligheten i samhället i stort. Frågorna inkluderar såväl mer konkret som mer abstrakt otrygghet. Samtliga frågor är samlade på ett ställe i intervjun och bedömningen är att det av sammanhanget (introduktioner och andra frågor) framgår att det är otrygghet kopplad till brottsligheten som efterfrågas (otrygghet på grund av trafiksituationen etc. bör således inte ha någon inverkan).

I detta kapitel presenteras huvudresultaten om trygghet. I slutet av kapitlet återfinns ett mer utförligt och systematiskt tabellunderlag (tabell 4A–4D). Resultatgenomgången syftar till att ge en uppfattning om vilka grupper som är särskilt otrygga. Sådan kunskap ger en uppfattning om var behovet av trygghetsskapande åtgärder är störst. På sikt ger NTU också möjlighet att följa upp eventuella förändringar i otryggheten och även möjligheter att studera inom vilka grupper dessa förändringar sker.

Resultaten bygger huvudsakligen på jämförelser av otrygghet mellan olika grupper.²⁸ Med denna typ av analyser identifieras riskgrupper. För att uttala sig om vad som påverkar tryggheten behövs lämpligen mer fördjupade analyser, varför sådana tolkningar kommer att göras med stor försiktighet. Framöver kommer mer långtgående analyser att genomföras som förbättrar möjligheterna till säkrare tolkningar av detta slag.

Resultatredovisningen består av flera avsnitt. Inledningsvis beskrivs en mer allmän upplevelse av otrygghet och den mer konkreta oron att drabbas av olika typer av brott. Därefter följer ett avsnitt som beskriver i vilken utsträckning otryggheten påverkar beteendet och livskvaliteten. Efter en summering av olika egenskapers samvariation med otryggheten följer slutligen ett avsnitt som fokuserar på hur otryggheten ser ut bland personer med olika erfarenhet av utsatthet för brott samt bland personer med olika inställning till brottsligheten och rättsväsendet.

Allmän otrygghet

En allmän känsla av otrygghet kan gälla såväl en allmän oro för brottsligheten i samhället i stort som en allmän upplevelse av otrygghet för sin egen personliga del. NTU innehåller frågor som kan sägas beröra båda dessa aspekter. För att fånga en allmän oro över brottsligheten i samhället ställs följande fråga:

Är du orolig över brottsligheten i samhället? med svarsalternativen: ja i stor utsträckning, ja i viss utsträckning och nej, inte alls.

För att fånga en allmän känsla av otrygghet för sin egen personliga del används en fråga som tar fasta på känslan av otrygghet vid utevistelse sena kvällar i det egna bostadsområdet, vilket i tidigare studier är ett ofta använt sätt att mäta trygghet. I NTU är denna intervjufråga formulerad på följande vis:

Om du går ut ensam sent en kväll i området där du bor, känner du dig då mycket trygg, ganska trygg, ganska otrygg, mycket otrygg eller går du aldrig ut ensam sena kvällar?

I tidigare studier är det inte ovanligt att de som aldrig går ut inte har särskiljts från övriga. I NTU tillfrågas de intervjuade om hur trygga eller otrygga de känner sig när de går ut ensamma sent en kväll i det egna bostadsområdet, och de som aldrig går ut tillfrågas om skälet till detta:

---

²⁸ I jämförelser mellan grupper fokuseras genomgående på dem som är särskilt otrygga. Som underlag för de bedömningar som görs har dock även de som är särskilt trygga studerats.

Är skälet till att du aldrig går ut ensam sent på kvällen...A) att du inte har någon anledning eller möjlighet att gå ut ensam sent på kvällen, B) att du känner dig otrygg eller C) annat skäl?

Tabell 4.1. Allmän otrygghet, NTU år 2006. Andel i procent.

ORO ÖVER BROTTSLIGHETEN I SAMHÄLLET		OTRYGGHET VID UTEVISTELSE SEN KVÄLL	
Ja, i stor utsträckning	29	Mycket trygg	32
Ja, i viss utsträckning	53	Ganska trygg	44
Nej, inte alls	18	Ganska otrygg	10
		Mycket otrygg	2
		Går inte ut p.g.a. otrygghet	7
		Går inte ut av annat skäl	5

Av tabell 4.1 framgår att knappt 20 procent av den vuxna befolkningen inte alls är oroliga över brottsligheten i samhället medan cirka 30 procent oroar sig i stor utsträckning.

Ungefär tre fjärdedelar (76 procent) av den vuxna befolkningen känner sig ganska eller mycket trygga när de går ut ensamma sent en kväll i sitt eget bostadsområde. Cirka tio procent känner sig ganska otrygga vid sådan utevistelse. Endast en mindre andel, cirka två procent, känner sig mycket otrygga, medan sju procent uppger att de inte går ut ensamma sena kvällar på grund av otrygghet. Sammanlagt är det således ungefär en femtedel (19 procent) som känner sig ganska eller mycket otrygga eller som inte går ut på grund av otrygghet.

Det inte helt enkelt, eller ens lämpligt, att på ett allmänt plan bedöma nivån av otrygghet, exempelvis om en femtedel ganska eller mycket otrygga ovan bör anses som mycket eller lite. Det ger naturligtvis en uppfattning om hur befolkningen i stort upplever sin situation, men det bör betonas att om denna fråga skulle formuleras på ett lite annat sätt så skulle andelen otrygga kunna påverkas märkbart i ena eller andra riktningen. Talesättet ”som man frågar får man svar” har visat sig gälla i allra högsta grad för frågor om trygghet (se t.ex. Ditton m. fl., 2000). Resultaten blir däremot betydligt mer lätta att tolka då det finns något att jämföra med. Att studera hur tryggheten varierar mellan olika befolkningsgrupper, exempelvis hur tryggheten ser ut bland män och kvinnor, bland unga och gamla etc., ger möjlighet till att få en bild av tryggheten i Sverige och möjlighet till tolkningar och bedömningar.

Stora skillnader i otrygghet mellan olika grupper

Den fortsatta redovisningen fokuserar på hur andelen otrygga varierar mellan olika befolkningsgrupper (se även tabell 4A i slutet av kapitlet).²⁹

Kön

Det finns en markant skillnad mellan mäns och kvinnors upplevelse av otrygghet vid utevistelse sen kväll. Av männen svarar 9 procent att de känner sig ganska eller mycket otrygga eller att de inte går ut på grund av otrygghet, vilket ska jämföras med 34 procent av kvinnorna. Som framgår av tabell 4.2 avstår också kvinnorna i betydligt större utsträckning än männen från att gå ut. Skillnaden mellan män och kvinnor är däremot inte alls lika stor när det gäller den allmänna oron över brottsligheten i samhället.

Tabell 4.2. Allmän otrygghet, fördelat efter kön, NTU år 2006. Andel i procent.

KÖN	OTRYGGHET VID UTEVISTELSE SEN KVÄLL* (andel av otrygga som inte går ut p.g.a. otrygghet)	STOR ORO ÖVER BROTTSLIGHETEN I SAMHÄLLET
Män	9 (17)	24
Kvinnor	34 (42)	34

* Andel som svarat att de antingen känner sig ganska eller mycket otrygga eller att de inte går ut på grund av otrygghet.

Ålder

Som framgår av tabell 4.3 är äldre betydligt mer oroade över brottsligheten i samhället än yngre. Andelen som oroar sig i stor utsträckning är mer än dubbelt så stor i de äldre åldersgrupperna (46–64 år samt 65–79 år) jämfört med den yngsta åldersgruppen (16–24 år). Även för otrygghet vid utevistelse är otryggheten störst bland de äldsta men här visar även de yngsta tendenser till förhöjd otrygghet. Skillnaderna i åldrarna 16–64 år är emellertid små. En närmare granskning av de

²⁹ För oro över brottsligheten i samhället redovisas fortsättningsvis den andel som svarat att de i stor utsträckning är oroliga över brottsligheten. För otrygghet vid utevistelse sen kväll redovisas fortsättningsvis andelen som svarat att de antingen känner sig ganska otrygga eller mycket otrygga eller att de inte går ut på grund av otrygghet. Inom parantes redovisas också hur stor del av dessa som har svarat att de inte går ut. De fem procent som svarat att de aldrig går ut av andra skäl än otrygghet (och således inte upplever eller berörs av denna form av otrygghet) har uteslits ur den fortsatta analysen.

Yngsta visar att det framför allt är unga vuxna (20–24) som står för den högre otryggheten i denna grupp. Åldern hänger också samman med hur otryggheten vid utevistelse hanteras. Med stigande ålder ökar andelen som låter bli att gå ut på grund av otryggheten tydligt. De yngre väljer i betydligt större utsträckning att gå ut och känna sig otrygga, framför att stanna hemma på grund av otrygghet. Det är således bland de yngre än bland de äldre en större andel som uppger att de känner sig ganska eller mycket otrygga vid utevistelse, medan de äldre i sin tur i större utsträckning svarar att de inte går ut på grund av otrygghet.

Tabell 4.3. Allmän otrygghet fördelat efter ålder, NTU 2006. Andel i procent.

ÅLDER	OTRYGGHET VID UTEVISTELSE SEN KVÄLL* (andel av otrygga som inte går ut p. g. a. otrygghet)	STOR ORO ÖVER BROTTSLIGHETEN I SAMHÄLLET
16–24 år	22 (21)	14
25–44 år	19 (27)	27
46–64 år	19 (41)	35
65–79 år	28 (58)	34

* Andel som svarat att de antingen känner sig ganska eller mycket otrygga eller att de inte går ut på grund av otrygghet.

Boendetyper

En skillnad som framträder tydligt är att otryggheten vid utevistelse sen kväll är mer utbredd bland boende i flerfamiljshus än bland boende i småhus. Dubbelt så stor andel av boende i flerfamiljshus svarar att de är otrygga vid utevistelse jämfört med personer i småhus (29 procent jämfört med 14 procent, se tabell 4A). För oron över brottsligheten i samhället finns det däremot inga större skillnader mellan personer med olika typer av boende.

Etnisk bakgrund, utbildning och boendeort

Även personer med svensk respektive utländsk bakgrund, personer med olika utbildningsnivåer samt personer på olika boendeorter har studerats (se tabell 4A). Skillnaderna mellan dessa grupper är genomgående större för otrygghet vid utevistelse än för oron över brottsligheten i samhället. Mot bakgrund av att oron över brottsligheten i samhället inte på samma sätt som otryggheten vid utevistelse är knuten till den egna personliga tryggheten, är det knappast förvånande att oron över brottsligheten i samhället visar sig vara mer likartad i olika befolkningsgrupper.

För otrygghet vid utevistelse är personer med utländsk bakgrund påtagligt mer otrygga än personer med svensk bakgrund. Dessutom är personer med låg utbildning något mer otrygga än de med högre utbildning. Slutligen är personer boende i storstäder och större städer mer otrygga än personer boende i mindre städer eller på landsbygd.

Mer specifika grupper ger tydligare resultat

En genomgång av detta slag där variationer i otrygghet mellan grupper studeras var för sig och där fokus ligger på skillnader, ger en ganska schematisk bild av verkligheten. Att kvinnor exempelvis visar sig vara betydligt otryggare än män vid utevistelse sen kväll innebär givetvis inte att alla kvinnor är mer otrygga än männen i detta avseende. I själva verket är det ju två tredjedelar av kvinnorna (66 procent) som svarar att de känner sig ganska eller mycket trygga när de visats ute i sitt bostadsområde ensamma sent en kväll. Även om denna andel är högre bland männen så finns det alltså gott om trygga kvinnor.

Att bakgrundsförhållanden (som kön, ålder etc.) studeras var för sig innebär också att otryggheten i mer sammansatta befolkningsgrupper och skillnaderna dem emellan inte framträder. Genom att kombinera flera bakgrundsförhållanden som har visat sig samvariera med otrygghet utkristalliseras ännu tydligare mönster.

Tabell 4.4. Otrygga* vid utevistelse sen kväll (andel av otrygga som inte går ut p. g. a. otrygghet), i två befolkningsgrupper, NTU år 2006. Andel i procent.

Kvinnor, 65–79 år boende i flerfamiljshus	55 (66)
Män, 25–64 år, boende i småhus	4 (15)

* Andel som svarat att de antingen känner sig ganska eller mycket otrygga eller att de inte går ut på grund av otrygghet.

Då exempelvis otryggheten vid utevistelse sen kväll bland äldre kvinnor (65–79 år) boende i flerfamiljshus studeras framkommer att mer än hälften (55 procent) kan kategoriseras som ganska eller mycket otrygga och att två tredjedelar av dessa (66 procent) väljer att inte gå ut på grund av sin otrygghet. Detta kan jämföras med män i medelåldern (25–64 år) boende i småhus, varav knappt 4 procent kan kategoriseras som ganska eller mycket otrygga och runt var sjunde (15 procent) av dessa avstår från att gå ut på grund av sin otrygghet.

Oro för brott

En annan aspekt av otryggheten är den mer konkreta oron för att drabbas av brott. I vissa fall kan oron grundas i en bedömning att den

personliga risken att drabbas är stor, men oron kan finnas där även för dem som bedömer risken som liten. NTU innehåller tre frågor om oron för att själv drabbas av brott, vilka fokuserar på bostadsinbrott, våld respektive bilrelaterade brott. Intervjufrågorna är formulerade på följande vis:

Har det hänt under det senaste året att du oroat dig för att...

...du ska drabbas av inbrott i din bostad?

...du ska bli överfallen eller misshandlad?

...din/er bil ska bli utsatt för stöld eller skadegörelse?³⁰

Svarsalternativen är inledningsvis *ja* eller *nej*. De som svarar ja får sedan en följdfråga som lyder:

Har det hänt mycket ofta, ganska ofta eller ganska sällan?

Oro för brott kan också gälla oro för andra personer än en själv. Många föräldrar oroar sig exempelvis mer för sina barn än för sig själva i detta avseende. Vid oro för att någon annan ska drabbas finns det också mindre möjligheter att påverka situationen. Att vidta åtgärder för att minska risken att drabbas kan annars vara ett sätt att hantera oron.

NTU innehåller en fråga om oron att någon närstående ska drabbas av brott. Frågan lyder:

Har det under det senaste året hänt att du oroat dig för att någon närstående till dig ska drabbas av brott? med samma följdfråga som ovan till dem som svarar ja.

Tabell 4.5. Oro för brott, NTU år 2006. Andel i procent.

	BOSTADS- INBROTT	ÖVERFALL/ MISSHANDEL	STÖLD/ SKADEGÖRELSE PÅ BIL*	ORO ÖVER NÄRSTÄENDE
Ja, mycket ofta	4	4	6	8
Ja, ganska ofta	13	11	16	24
Ja, men ganska sällan	20	18	22	26
Nej	63	67	57	42

* Ställs endast till dem som bor i hushåll som äger bil.

Ungefär var sjätte tillfrågad (17 procent) har under det senaste året oroat sig ganska eller mycket ofta för att de ska drabbas av inbrott i sin bostad och ungefär lika många (15 procent) har oroat sig för att drabbas av överfall eller misshandel (tabell 4.5). Av bilägarna är det mer än var femte (22 procent) som uppger att de ganska eller mycket

³⁰ Ställs endast till dem som bor i hushåll som äger bil.

ofta har oroat sig för att bilen ska bli utsatt för stöld eller skadegörelse. För samtliga brottstyper är det emellertid mer än hälften av de tillfrågade som svarar att de inte har oroat sig för att utsättas under det senaste året.

Oron över närstående är något mer utbredd. Ungefär var tredje person (32 procent) har under det senaste året oroat sig ganska eller mycket ofta för att någon närstående ska drabbas av brott och mindre än hälften (42 procent) uppger att de inte har oroat sig för detta under det senaste året.

Olika grupper oroar sig för olika typer av brott

Kvinnor oroar sig överlag mer för att drabbas av brott än män (se tabell 4.6). Skillnaderna mellan könen är störst när det gäller oro för att drabbas av överfall/misshandel och oro för att närstående ska drabbas. Exempelvis oroar sig nästan var fjärde kvinna (23 procent) ganska eller mycket ofta för överfall/misshandel, medan mindre än var tionde man (8 procent) gör det. Vad gäller bostadsinbrott är kvinnor något mer oroliga än män, men skillnaden är inte särskilt stor och för bilrelaterade brott uppger drygt 20 procent bland såväl män som kvinnor att de oroar sig mycket eller ganska ofta.

I det tidigare avsnittet om allmän otrygghet framkom att äldre var särskilt otrygga. Detta visar sig däremot inte gälla för den konkreta oron för brott. För oro för överfall/misshandel är det i stället tydligt att de yngre (särskilt unga vuxna, 20–24 år) oroar sig mest och att oron minskar med stigande ålder. För såväl bilrelaterade brott som för bostadsinbrott och oro för närstående är det medelålders som oroar sig mest, medan de yngsta och de äldsta oroar sig minst.

Tabell 4.6. Oro för brott fördelat efter kön och ålder, NTU år 2006. Andel som oroar sig ganska eller mycket ofta i procent.

	BOSTADS- INBROTT	ÖVERFALL/ MISSHANDEL	STÖLD/ SKADEGÖRELSE PÅ BIL*	ORO FÖR NÄRSTÅENDE
KÖN				
Män	14	8	21	26
Kvinnor	20	23	23	38
ÅLDER				
16–24 år	9	23	15	26
25–44 år	17	16	27	33
46–64 år	21	13	22	37
65–79 år	15	11	17	23

* Ställs endast till dem som bor i hushåll som äger bil.

I övrigt är (som framgår av tabell 4B) personer födda utrikes överlag något mer oroliga för brott än personer födda i Sverige och personer boende i storstäder något mer oroliga än personer boende i mindre städer/landsbygd, med undantag för bostadsinbrott där boendeortens urbaniseringsgrad inte har annat än marginell inverkan. Personer boende i flerfamiljshus är mer oroliga för såväl bilrelaterade brott som för överfall/misshandel, medan boende i småhus oroar sig mer för bostadsinbrott. Personer med olika utbildningsnivå oroar sig i ungefär samma utsträckning, med undantag för bilrelaterade brott där de med högre utbildning är något mer oroliga.

För respektive brottstyp kan resultaten beskrivas på följande vis:

- **Bostadsinbrott**

För bostadsinbrott finns överlag inga stora variationer mellan olika befolkningsgrupper, men kvinnor, personer i övre medelåldern, utrikes födda och personer boende i småhus är mer oroliga än övriga.

- **Överfall/misshandel**

För överfall/misshandel finns större variationer mellan olika befolkningsgrupper. Framför allt är betydligt fler kvinnor än män oroade. I övrigt är yngre personer, utrikes födda, boende i flerfamiljshus och boende i storstäder mer oroliga än övriga.

- **Bilrelaterade brott**

Medelålders, utrikes födda, personer med högre utbildning (eftergymnasial), boende i flerfamiljshus och boende i storstäder är mer oroliga för bilrelaterade brott. Utmärkande för denna typ av otrygghet är i övrigt att det inte finns några skillnader mellan män och kvinnor.

- **Oro över närstående**

För oro över närstående är skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper måttliga. Kvinnor, personer i övre medelåldern samt utrikes födda och personer i storstäder oroar sig dock något mer för att närstående ska drabbas av brott än övriga.

Otrygghetens konsekvenser

För många av dem som upplever en känsla av otrygghet tycks detta trots allt inte få några större praktiska konsekvenser för deras vardagsliv. Antingen är otryggheten inte så stark att den påverkar vardagen eller så lyckas de av andra skäl undvika att otryggheten får sådana konsekvenser. För andra kan otryggheten i stället vara direkt begränsande i tillvaron. Som tidigare har redovisats så är det inom vissa grupper exempelvis inte ovanligt att personer väljer att inte gå ut på kvällen på grund av att de känner sig otrygga. För dem som går ut kan otryggheten i stället innebära att de väljer att ta en annan väg eller ett

annat färd sätt. För andra innebär otryggheten att de väljer att avstå från vissa aktiviteter.

NTU innehåller frågor om man på grund av otrygghet väljer andra vägar/färd sätt och avstår från aktiviteter. Frågorna är formulerade på följande vis:

Har det hänt under det senaste året att du valt att ta en annan väg eller ett annat färd sätt då du känt dig otrygg på grund av oro att utsätts för brott?

Har det hänt under det senaste året att du avstått från någon aktivitet, exempelvis promenad, bio eller träffa någon, därför att du känt dig otrygg på grund av oro att utsätts för brott?

I både dessa fall är svarsalternativen inledningsvis ja och nej och de som svarar ja får sedan följdfrågan:

Har det hänt mycket ofta, ganska ofta eller ganska sällan?

I dessa fall handlar det således inte enbart om otrygghet som känsla, utan det som är i fokus här är om känslan får konsekvenser för beteendet. Att det förekommer att människor inte går ut ensamma sent på kvällarna på grund av otrygghet är ett exempel på otrygghetens konsekvenser. De två frågor som används i detta sammanhang (tagit annan väg/färd sätt respektive avstått aktivitet) fångar situationer där otryggheten på ett än mer aktivt sätt påverkar människors val i vardagslivet.

Utöver dessa frågor innehåller NTU en fråga där de tillfrågade själva ombeds bedöma om oron för brott påverkar deras livskvalitet. Frågan lyder:

Påverkar oro för brott din livskvalitet?

De som svarar ja får också bedöma om oron påverkar livskvaliteten i stor utsträckning, i viss utsträckning eller i liten utsträckning.

Tabell 4.7. Otrygghetens konsekvenser, NTU år 2006. Andel i procent.

	ANNAN VÄG/ FÄRDSÄTT	AVSTÅTT AKTIVITET	PÅVERKAN LIVSKVALITET	
Ja, mycket ofta	5	2	Ja, i stor utsträckning	2
Ja, ganska ofta	11	4	Ja, i viss utsträckning	9
Ja, ganska sällan	20	6	Ja, i liten utsträckning	5
Nej	64	88	Nej	83

Som framgår av tabell 4.7 förändrar de flesta inte sitt beteende genom att ta andra vägar eller färd sätt eller genom att avstå från aktiviteter på grund av otrygghet. De flesta anser inte heller att otryggheten har konsekvenser för deras livskvalitet. Även om otryggheten således inte har denna typ av konsekvenser för de allra flesta, så uppger en mindre

grupp i befolkningen att de mycket ofta förändrar sitt beteende och anser att oro för brott påverkar deras livskvalitet i stor utsträckning.

Olika grupper påverkade i olika utsträckning

I vilken utsträckning otryggheten har konsekvenser för beteendet eller livskvaliteten varierar mellan olika befolkningsgrupper. I tabell 4.8 redovisas ett mått på i vilken utsträckning olika grupper förändrar sitt beteende på grund av otrygghet. Måttet är skapat utifrån en sammanvägning av svaren på frågorna om annan väg/färdsätt och avstått aktivitet.³¹ I tabell 4.8 redovisas de som erhållit ett högt värde på måttet fördelat på kön och ålder. I tabellen redovisas också andelen som svarat att livskvaliteten i stor eller viss utsträckning är påverkad av oron för brott.

Tabell 4.8. Otrygghetens påverkan på beteende och livskvalitet fördelat på kön och ålder, NTU år 2006. Andel i procent.

	HÖG PÅVERKAN PÅ BETEENDE (annan väg/färdsätt respektive avstått aktivitet)	PÅVERKAN PÅ LIVSKVALITET
KÖN		
Män	2	8
Kvinnor	7	15
ÅLDER		
16–24 år	4	11
25–44 år	5	12
46–64 år	5	12
65–79 år	4	9

Liksom vid tidigare redovisade aspekter av otryggheten påverkas kvinnor mer än män. Som framgår av tabell 4.8 kan cirka 2 procent av männen sägas ha en hög påverkan på beteendet (tagit annan väg/färdsätt och avstått aktivitet), medan detta är mer än tre gånger så vanligt bland kvinnor (7 procent). Kvinnorna anser även att oro för brott påverkar deras livskvalitet i större utsträckning än män.

Inte heller i detta sammanhang framstår de äldre som mest otrygga. De äldre väljer inte lika ofta som övriga grupper att avstå från aktiviteter eller att ta andra vägar eller färdsätt på grund av otrygghet, vilket i och för sig kan hänga samman med att de äldre har färre aktiviteter

³¹ De som svarat *ja*, *mycket ofta* på frågorna tilldelas värdet 3, de som svarat *ja*, *ganska ofta* tilldelas värdet 2, och de som svarat *ja*, *ganska sällan* tilldelas värdet 1 medan de som svarat *nej* tilldelas värdet 0. Måttet konstrueras sedan genom att värdena på de två frågorna summeras och kan således variera mellan 0–6. De som erhåller värdena 4–6 på detta mått redovisas ha en hög påverkan på beteendet.

av det slaget och rör sig mindre ute. Trots att de äldre framstår som särskilt otrygga när utevistelse sena kvällar studeras (i huvudsak för att de väljer att inte gå ut) anser de äldre i minst utsträckning att deras livskvalitet är påverkad av oron för brott. När påverkan på livskvaliteten särstuderas i den grupp av befolkningen som väljer att inte gå ut ensamma sena kvällar på grund av otrygghet framstår de äldre som minst påverkade. Bland de äldre (65–79 år) som uppger att de inte går ut sena kvällar på grund av otrygghet är det drygt 20 procent som anser att livskvaliteten är påverkad medan motsvarande andel bland övriga som inte går ut på grund av otrygghet (16–64 år) är drygt 40 procent.

I övrigt framgår (se tabell 4C) att personer boende i storstäder och större städer, personer boende i flerfamiljshus liksom personer födda utrikes är mer otrygga i dessa avseenden än sina motparter, vilket också är något som har gällt genomgående för de olika trygghetsindikatorer som har studerats i denna genomgång. Utbildning visar sig i huvudsak ha inverkan på beteendet: de med hög utbildning anpassar sitt beteende (tar andra vägar färdstätt/avstår från aktiviteter) i större utsträckning än de med låg utbildning.

Vilka är mest otrygga?

Som framgått varierar otryggheten mellan olika befolkningsgrupper. I detta avsnitt sammanfattas och diskuteras hur olika egenskaper hänger samman med otryggheten.

Kön

Kvinnor uppger överlag att de är betydligt mer otrygga än män. I NTU kommer detta särskilt tydligt till uttryck i den allmänna känslan av otrygghet vid utevistelse sen kväll i bostadsområdet och i oro för överfall eller misshandel. Av resultaten framgår också att kvinnor i betydligt större utsträckning än män anpassar sitt beteende efter otryggheten. För andra former av otrygghet, som oro för att närstående ska drabbas av brott eller oro för att drabbas av bostadsinbrott och bilrelaterade brott, är skillnaderna mellan män och kvinnor inte lika stora. När det gäller orons inverkan på livskvaliteten är kvinnor visserligen betydligt mer påverkade än män, men skillnaderna är inte heller i detta avseende lika stora som för otrygghet vid utevistelse och oron för överfall/misshandel.

Att kvinnor upplever större otrygghet än män har i litteraturen bland annat förklarats av deras betydligt mer omfattande rädsla för sexualbrott (se t.ex. Ferraro, 1996). Även om risken att drabbas av exempelvis ett sexuellt överfall av en okänd man vid en promenad i bostadsområdet en sen kväll är liten, kan kvinnors otrygghet förstås

mot bakgrund av rädslan för att det kan inträffa. Att media inte sällan fokuserar på förhållandevis ovanliga och våldsamma brott, inte minst brott där offret och gärningsmannen inte känner varandra, kan också påverka kvinnors rädsla. Att män uppger sig vara så pass mycket tryggare än kvinnor kan också bero på att män inte i lika stor utsträckning uttrycker otrygghet eftersom det inte anses lika socialt accepterat för män att vara otrygga (se t.ex. Goodey, 1997 och Sutton och Farrell, 2005).

Ålder

Resultaten tyder på att otrygghet finns i alla åldersgrupper men att karaktären på otryggheten delvis är olika. Unga oroar sig särskilt för våldsbrott medan medelålders är mer oroliga för bostadsinbrott och bilrelaterade brott samt för att närstående ska drabbas av brott. De äldre framstår däremot som särskilt otrygga på frågan om trygghet vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet, vilket främst beror på att de äldre uppger att de inte går ut ensamma sena kvällar på grund av otrygghet. De äldre oroar sig också mer för brottsligheten i samhället i stort.

I den allmänna samhällsdebatten och i litteraturen om trygghet har mycket fokus legat på de äldres otrygghet. Att de äldsta har visat sig särskilt otrygga vid exempelvis utevistelse har lett till en diskussion om huruvida upplevelsen av otrygghet är rationell eller inte. Att de som statistiskt sett löper minst risk att drabbas av brott (de äldre) samtidigt är de som är mest otrygga, togs inledningsvis som stöd för att upplevelsen av otrygghet inte är rationell. Senare har det i stället påpekats att äldres rädsla är rationell med utgångspunkt i vilka möjligheter denna grupp har att försvara sig mot ett brottsligt angrepp och vilka konsekvenser ett sådant angrepp kan få för äldre personer (se t.ex. SCB, 2004).

Det har även betonats att äldres otrygghet är överdriven (för en sammanfattning se t.ex. Hale, 1996). Att äldres otrygghet tidigare i så stor utsträckning har fått uppmärksamhet hänger troligtvis delvis samman med att många studier endast har använt en enstaka förhållandevis allmän indikator på trygghet (vanligtvis en indikator på otrygghet vid utevistelse sen kväll) som just fångar karaktären på de äldres otrygghet. Genomgången av de i NTU studerade indikatorerna på trygghetsbegreppet har som framgått visat att de äldre i många avseenden är mindre otrygga än andra åldersgrupper. Vad gäller oro för överfall/misshandel är exempelvis äldre den åldersgrupp som oroar sig minst. Att de äldre även i minst utsträckning anser att oro för brott påverkar deras livskvalitet visar att den ensidiga uppmärksamhet som i vissa sammanhang har riktats mot de äldres otrygghet inte har entydigt stöd i empirin.

Boendeort

Genomgående är boende i större städer mer otrygga än boende i mindre städer och boende på landsbygd, vilket går i linje med tidigare svenska studier (se t.ex. SCB, 2004 och Wallström, 2004). I många avseenden är dock skillnaderna inte särskilt stora. Särskilt utmärker sig dock oron för överfall/misshandel, där det nästan är dubbelt så många som oroar sig mycket eller ganska ofta i storstäder jämfört med boende i mindre städer/på landsbygd. Det är också ungefär dubbelt så många i storstäderna som anser att livskvaliteten är påverkad av oron för brott. Skillnaderna i otrygghetsnivå mellan de tre storstäderna och andra större städer är dock genomgående måttliga.

Boendetyper

Boende i flerfamiljshus är överlag mer otrygga än boende i småhus. Boende i flerfamiljshus utmärker sig särskilt vad gäller otrygghet vid utevistelse sena kvällar, oro för överfall/misshandel och anpassar också beteendet i större utsträckning än boende i småhus. Båda grupperna oroar sig däremot i lika stor utsträckning för att närstående ska drabbas av brott, och boende i småhus oroar sig mer för att drabbas av bostadsinbrott. Otryggheten finns således i båda grupperna även om den har lite olika karaktär och är mest utbredd bland boende i flerfamiljshus, vilka också i något större utsträckning anser att livskvaliteten är påverkad av oron för brott.

Typen av bostad hänger vanligtvis samman med karaktären på bostadsområdet. Att ett områdes karaktär har stor betydelse för upplevelsen av trygghet är något som framkommer tydligt i litteraturen om trygghet. I litteraturen betonas bland annat att otryggheten påverkas av avsaknad av social integration och förekomsten av skadegörelse och ordningsstörningar i människors bostadsområden (se t.ex. Wikström, Torstensson och Dolmén, 1997; Estrada och Nilsson, 2006). Även om denna redovisning inte innehåller någon närmare information om de tillfrågades bostadsområden bekräftar den tydliga skillnaden mellan personer boende i småhus respektive flerfamiljshus att bostadsområdets karaktär kan ha betydelse för upplevelsen av trygghet. Skillnaden kan naturligtvis också vara en konsekvens av att boende i flerfamiljshus respektive boende i småhus skiljer sig åt i olika avseenden. Boende i flerfamiljshus lever exempelvis oftare i städer. Som grupp betraktat kan boende i flerfamiljshus också antas ha en lägre socioekonomisk status än boende i småhus, vilket också har konsekvenser för upplevelsen av otrygghet (Estrada och Nilsson, 2001).

Utbildning

Även om resultaten i NTU visat att skillnaderna i otrygghet mellan grupper med olika utbildningsnivå är förhållandevis små, finns det tecken på att otryggheten har lite olika karaktär i dessa olika grupper. De med låg utbildning är i större utsträckning allmänt otrygga (utevistelse sen kväll) medan de med hög utbildning i större utsträckning oroar sig för exempelvis bilrelaterade brott. Trots att de med hög utbildning är mindre otrygga vid utevistelse och även något mindre oroliga att drabbas av överfall/misshandel, anpassar de sitt beteende i större utsträckning efter otryggheten.

I litteraturen om trygghet, där mer utvecklade indikatorer på socioekonomisk status har använts, har det påpekats att människor i lägre socioekonomiska grupper är mer otrygga än övriga, vilket har förklarats av att de har mindre möjligheter att skydda sig själva och sin egendom från brott samt även mindre möjligheter att undvika otrygga situationer (se t.ex. Hale, 1996 och Estrada och Nilsson 2001; 2006).

Svensk/utländsk bakgrund

De som är födda i annat land än Sverige är överlag mer otrygga än de som är födda i Sverige. Att personer som har invandrat till ett land generellt är mer otrygga än infödda har också visat sig gälla oavsett vilket land som studerats (Heber, 2005). Att grupper med utländsk bakgrund ofta är ekonomiskt och socialt sårbara kan vara en förklaring till deras förhöjda otrygghet. Gruppen utlandsfödda har exempelvis generellt lägre socioekonomisk status, och de som tillhör gruppen är i större utsträckning bosatta i områden med flerfamiljshus och i områden med höga problemlivnivåer (Estrada och Nilsson, 2006). Deras högre otrygghet kan också förstås mot bakgrund av att de i större utsträckning befinner sig i en obekant kultur (Brå, 1998).

Erfarenheter och inställningar

I detta avsnitt presenteras hur tryggheten ser ut i grupper som har olika syn på brottsligheten och på rättsväsendet, samt i grupper med olika erfarenhet av utsatthet för brott. Eftersom denna första grundrapport från NTU, som tidigare har påpekats, inte innehåller några fördjupade analyser bör resultaten tolkas med försiktighet. Att tryggheten ser olika ut i de redovisade grupperna behöver inte nödvändigtvis bero på den erfarenhet och inställning som redovisas. Om det exempelvis visar sig att det är dubbelt så många som är otrygga bland dem som har varit utsatta för brott, går det inte att fastslå att utsatthet för brott fördubblar risken för otrygghet. Skillnaden i otrygghet mellan dessa

grupper kan vara påverkad av andra förhållanden. Utifrån de analyser som presenteras kan man alltså inte tala om orsakssamband. Tydliga skillnader av detta slag är dock en indikation på att det kan föreligga orsakssamband.

För att närmare studera hur erfarenhet av utsatthet och olika inställningar hänger samman med upplevelsen av otrygghet har ett otrygghetsindex skapats. I indexet ingår variabler från de olika tidigare presenterade dimensionerna av begreppet trygghet (allmän otrygghet, oro för brott och konsekvenser av otrygghet). Indexet består närmare bestämt av en sammanvägning av svaren på frågan om otrygghet vid utevistelse sen kväll, frågan om oro för överfall eller misshandel och frågan tagit annan väg/färdsätt. I resultaten presenteras andelen som utifrån denna sammanvägning visar sig vara särskilt otrygga.³² Totalt är det ungefär 6 procent av befolkningen som i detta sammanhang definieras som särskilt otrygga.

Erfarenheter av utsatthet för brott

Som framgår av tabell 4.9 är de som har varit utsatta för brott under det senaste året mer otrygga än övriga. Speciellt påtaglig blir denna skillnad då de som har varit utsatta för något brott av särskilt integritetskränkande karaktär³³ studeras. Andel otrygga enligt otrygghetsindexet uppgår i denna grupp till cirka 15 procent vilket ska jämföras med knappt fem procent bland dem som inte varit utsatta för brott. Tidigare forskning har i vissa fall visat att det finns ett samband mellan egen erfarenhet av utsatthet för brott och otrygghet och i andra fall visat att detta samband är mycket svagt eller obefintligt. En förklaring till sådana resultat kan enligt Hale (1996) vara att indikatorerna på trygghet och utsatthet för brott har varit för generella. Det är exempelvis inte ovanligt att indikatorn på utsatthet för brott inkluderar alla typer av brott och inte tar hänsyn till vare sig allvarlighetsgrad eller antalet brott. Att erfarenheten av till exempel en cykelstöld inte påverkar tryggheten vid utevistelse sena kvällar i någon större utsträckning är exempelvis inte särskilt oväntat.

---

³² På frågan om känslan vid utevistelse sen kväll har de som svarat *mycket eller ganska trygg* erhållit värdet 0, de som svarat *ganska otrygg* erhållit värdet 1 medan de som svarat *mycket otrygg* respektive att de *inte går ut på grund av otrygghet* har erhållit värdena 2 respektive 3. På frågan om oro för överfall/misshandel och frågan om annan väg/färdsätt har de som svarat *nej* erhållit värdet 0, de som svarat *ja, men ganska sällan* erhållit värdet 1, medan de som svarat *ja, ganska eller ja, mycket ofta* har erhållit värdena 2 respektive 3. Indexet kan således variera mellan 0 och 9. De som har erhållit värdena 6–9 definieras i detta sammanhang som särskilt otrygga.

³³ Utsatthet för hot, misshandel, sexualbrott, personrån, trakasserier och/eller bostadsinbrott under år 2005 (n=968). Hot och misshandel utgör närmare 60 procent av dessa brott.

Tabell 4.9. Otrygghet (index) hos personer med olika erfarenhet av brott i befolkningen, NTU år 2006. Andel otrygga i procent.*

ERFARENHET AV UTSATTHET FÖR BROTT	ANDEL OTRYGGA
Ej utsatta för brott	5
Utsatta för brott	11
Utsatta för särskilt integritetskränkande brott**	15
Anhörig utsatt för allvarligt brott senaste året	10
Vittne till våld	9

* Observera att kategorierna i tabellen inte är ömsesidigt uteslutande.

** Utsatthet för hot, misshandel, sexualbrott, personrån, trakasserier och/eller bostadsinbrott under år 2005 (n=968). Hot och misshandel utgör närmare 60 procent av dessa brott.

Av resultaten framgår också att personer med indirekta erfarenheter av utsatthet för brott, som att ha blivit vittne till något brott eller att någon anhörig drabbats av något allvarligt brott, är mer otrygga än de som inte har sådana erfarenheter. Bland dem som har upplevt något av detta under det senaste året är andelen otrygga ungefär dubbelt så stor som bland övriga (tabell 4.9). Att även indirekt erfarenhet av utsatthet samvarierar med otrygghet, går också i linje med tidigare forskning som många gånger till och med har visat på starkare samband i detta avseende än när det gäller direkt erfarenhet av brott (Hale, 1996).

I detta sammanhang bör betonas att även om grupperna med erfarenheter av brott (såväl direkta som indirekta) är tydligt mer otrygga är övriga så är det långt ifrån alla med erfarenheter av brott som blir otrygga. De flesta av dem som är otrygga har inte heller några erfarenheter av utsatthet för brott. I litteraturen betonas också att upplevelsen av otrygghet inte enbart är en konsekvens av brottsligheten (Heber, 2005), vilket också har framgått av genomgången av otrygghet i detta kapitel.

Synen på brottsutvecklingen och förtroende för rättsväsendet

NTU innehåller en fråga om de tillfrågade tror att antalet brott har ökat eller minskat under de senaste tre åren i Sverige. Som framgår av tabell 4.10 är de som anser att brottsligheten har ökat tydligt mer otrygga än de som anser att brottsligheten har varit oförändrad eller har minskat. Särskilt otrygga är de som anser att brottsligheten har ökat kraftigt. Bland dessa kategoriseras 10 procent som särskilt otrygga enligt indexet, vilket kan jämföras med drygt 2 procent i den grupp som anser att brottsutvecklingen har varit oförändrad eller minskat.

Tabell 4.10. Otrygghet (index) hos personer i befolkningen med olika uppfattning om brottsutvecklingen och rättsväsendet, NTU år 2006. Andel otrygga i procent.

UPPFATTNING OM BROTTSUTVECKLINGEN SENASTE TRE ÅREN	ANDEL OTRYGGA	FÖRTROENDE FÖR RÄTTSVÄSENDET	ANDEL OTRYGGA
Ökat kraftigt	10	Mycket eller ganska stort	5
Ökat något	5	Varken stort eller litet	6
Oförändrat eller minskat	2	Mycket eller ganska litet	11

Även människors förtroende för rättsväsendet samvarierar med den egna upplevelsen av trygghet (se tabell 4.10). Andelen otrygga är mer än dubbelt så stor i den grupp som har litet förtroende (mycket eller ganska litet) jämfört med i den grupp som har stort förtroende (mycket eller ganska stort). Detta skulle kunna förklaras med att människor som har stort förtroende för rättsväsendet därmed känner sig mer trygga, eller med det omvända, det vill säga att de som känner sig trygga därmed har större förtroende för rättsväsendet. Som påpekats kan man inte heller utesluta att samvariationen har påverkats av andra förhållanden. Oavsett förklaring visar resultaten dock att lågt förtroende för rättsväsendet hänger samman med upplevelse av otrygghet. Detta resultat går också i linje med tidigare undersökningar som har visat att förtroendet för rättsväsendet, särskilt förtroendet för polisen, hänger samman med rädsla för brott (se t.ex. Box, Hale och Andrews, 1988). Bland personer som har ett lågt förtroende för rättsväsendet och samtidigt anser att brottsligheten har ökat kraftigt, finns särskilt många otrygga. Drygt 15 procent i denna grupp kategoriseras som otrygga enligt indexet.

Tabeller

Tabell 4A. Allmän otrygghet i olika befolkningsgrupper, NTU år 2006.
Andel otrygga/oroliga i procent.

	OTRYGGHET VID UTEVISTELSE SEN KVÄLL* (andel av otrygga som inte går ut p g a otrygghet)	STOR ORO ÖVER BROTTLIGHETEN I SAMHÄLLET
Samtliga, 16–79 år	21 (36)	
KÖN		
Män	9 (17)	24
Kvinnor	34 (42)	34
ÅLDER		
16–24 år	22 (21)	14
25–44 år	19 (27)	27
46–64 år	19 (41)	35
65–79 år	28 (58)	34
SVENSK/UTLÄNDSK BAKGRUND		
Svenskfödda med...		
...båda/en förälder inrikes född(a)	18 (35)	28
...båda föräldrarna utrikes födda	28 (58)	31
Utrikes födda	33 (38)	33
UTBILDNING (HÖGSTA)		
Förgymnasial	24 (40)	30
Gymnasial	20 (35)	32
Eftergymnasial	17 (30)	25
BOENDEORT		
Storstad	23 (33)	31
Större stad	22 (37)	29
Mindre stad/landsbygd	16 (41)	26
BOSTADSTYP		
Småhus	14 (43)	28
Flerfamiljshus	29 (32)	30
EXEMPEL KÖN, ÅLDER OCH BOENDETYP		
Kvinnor, 65–79 år boende i flerfamiljshus	55 (66)	
Män, 25–64 år, boende i småhus	4 (15)	

* Andel som svarat att de antingen känner sig ganska otrygga eller mycket otrygga eller att de inte går ut på grund av otrygghet.

Tabell 4B. Oro för brott i olika befolkningsgrupper, NTU år 2006. Andel som oroat sig ganska eller mycket ofta i procent.

	BOSTADS- INBROTT	ÖVERFALL/ MISSHANDEL	STÖLD/ SKADEGÖRELSE PÅ BIL*	ORO FÖR NÄRSTÄENDE
Samtliga, 16-79 år	17	15	22	32
KÖN				
Män	14	8	21	26
Kvinnor	20	23	23	38
ÅLDER				
16-24 år	9	23	15	26
25-44 år	17	16	27	33
46-64 år	21	13	22	37
65-79 år	15	11	17	23
SVENSK/ UTLÄNDSK BAKGRUND				
Svenskfödda med...				
...båda/en förälder inrikes född(a)	16	15	21	32
...båda föräldrarna utrikes födda	16	12	19	25
Utrikes födda	21	20	30	36
UTBILDNING (HÖGSTA)				
Förgymnasial	17	17	19	31
Gymnasial	18	15	23	34
Eftergymnasial	17	15	25	32
BOENDEORT				
Storstad	18	19	25	34
Större stad	17	15	22	33
Mindre stad/ landsbygd	16	10	18	27
BOSTADSTYP				
Småhus	20	12	19	32
Flerfamiljshus	14	20	28	32

* Bland hushåll som äger bil.

Tabell 4C. Otrygghet i olika befolkningsgrupper, påverkan på beteende respektive livskvalitet samt otrygghet enligt index, NTU år 2006. Andel med hög påverkan i procent.

	HÖG PÅVERKAN PÅ BETEENDE	PÅVERKAN PÅ LIVSKVALITET	HÖG OTRYGGHET ENLIGT INDEX
Samtliga, 16–79 år	4.4	11	6
KÖN			
Män	1.7	8	2
Kvinnor	7.1	15	11
ÅLDER			
16–24 år	4.1	11	8
25–44 år	4.7	12	6
46–64 år	4.7	12	6
65–79 år	3.5	9	5
SVENSK/ UTLÄNDSK BAKGRUND			
Svenskfödda med...	4.0		
...båda/en förälder inrikes född(a)	4.2	10	6
...båda föräldrarna utrikes födda	7.0	11	8
Utrikes födda		21	9
UTBILDNING (HÖGSTA)			
Förgymnasial	3.3	11	7
Gymnasial	4.5	12	6
Eftergymnasial	5.4	12	6
BOENDEORT			
Storstad	5.2	14	7
Större stad	4.6	12	7
Mindre stad/ landsbygd	3.2	7	4
BOSTADSTYP			
Småhus	3.3	9	5
Flerfamiljshus	5.9	14	9

Tabell 4D. Otrygghet hos personer med olika erfarenheter/inställningar i befolkningen, NTU år 2006. Andel med hög otrygghet (index) i procent.

HÖG OTRYGGHET ENLIGT INDEX	
Samtliga, 16–79 år	6
UTSATT FÖR NÅGOT BROTT ÅR 2005*	
ja (n=1954)	11
nej	5
BROTT SOM SÄRSKILT DRABBAR INTEGRITETEN**	
ja (n=927)	15
nej	5
ANHÖRIG UTSATT FÖR ALLVARLIGT BROTT SENASTE ÅRET	
ja (n=1237)	10
nej	6
VITTNE TILL VÅLD	
ja (n=1192)	9
nej	6
UPPFATTNING OM BROTTSUTVECKLING SENASTE TRE ÅREN	
Ökat kraftigt (40 %)	10
Ökat något (39 %)	5
Oförändrat eller minskat (19 %)	2
FÖRTROENDE FÖR RÄTTSVÄSENDET	
Mycket eller ganska stort (57 %)	5
Varken stort eller litet (27 %)	6
Mycket eller ganska litet (16 %)	11

* Förutom brott mot personen själv ingår även bostadsinbrott samt bil- och cykelstölder mot andra medlemmar i hushållet.

** Utsatt för bostadsinbrott, personrån, sexualbrott, misshandel, hot och/eller trakasserier under år 2005. Misshandel och hot utgör närmare 60 procent av dessa brott.

5 Förtroende för rättsväsendet

Allmänhetens förtroende för rättsväsendet är viktigt både för dess legitimitet och för dess möjlighet att arbeta effektivt. Om medborgarna inte har förtroende för polisen och anmäler brott, om de inte ställer upp som målsägande och vittnen vid utredningar och rättegångar etc., är det svårt för rättsväsendet att bedriva sin verksamhet. Och om förtroendet för någon länk i rättsväsendekedjan är svagt, riskerar även övriga delar och helheten att bli lidande.

Tidigare forskning visar att allmänhetens förtroende för rättsväsendet och några av dess delar är relativt högt i Sverige. Jämfört med 1980-talet finns emellertid tecken på ett lägre förtroende. En mer samlad bild av förtroendet för rättsväsendet och dess olika delar, och huruvida det finns skillnader mellan till exempel dem som varit utsatta för brott och övriga, saknas dock. I andra länder har forskningen funnit tydliga skillnader mellan olika befolkningsgrupper i detta avseende. Utifrån NTU kan en hel del av de tidigare kunskapsluckorna om allmänhetens förtroende fyllas.

I denna rapport redovisas grundläggande resultat från NTU 2006 på det här området. Efter fler datainsamlingar kan mer långtgående analyser göras. För en mer ingående genomgång av förtroendets betydelse för rättsväsendet, tidigare forskning på området och en diskussion om resultaten från NTU 2006, hänvisas till en tidigare publicerad rapport *Förtroendet för rättsväsendet* (Brå, 2007:9).

Resultatredovisningen i detta kapitel består av tre avsnitt. I första avsnittet behandlas det generella förtroendet för rättsväsendet samt allmänhetens uppfattning om enskilda myndigheter. I det andra redovisas förtroendet för hur rättsväsendet utför olika arbetsuppgifter. Det sista avsnittet fokuserar på hur förtroendet för rättsväsendet ser ut bland dem som har erfarenheter av brott och av rättsväsendet jämfört med den övriga befolkningen. I dessa tre resultatavsnitt presenteras huvudresultaten i korthet. Ett mer fullständigt tabellunderlag finns i slutet av kapitlet (tabell 5A-5G).

Rättsväsendet i stort och enskilda myndigheter

För att beskriva allmänhetens förtroende för rättsväsendet ställs följande frågor i NTU:

Nu kommer några frågor om din inställning till rättsväsendet. Till rättsväsendet räknas polis, åklagare, domstolar och kriminalvård. Om du tänker dig rättsväsendet som en helhet. Vilket förtroende har du för rättsväsendet?

Vilket förtroende har du för polisens/åklagarnas/domstolarnas/kriminalvårdens sätt att bedriva sitt arbete?

Högt förtroende för rättsväsendet

Mer än hälften av de tillfrågade – och därmed med stor sannolikhet av Sveriges befolkning över 15 år – uppger att de har mycket eller ganska stort förtroende för rättsväsendet som en helhet (54 procent, se tabell 5.1). Betydligt färre, femton procent, har ganska eller mycket litet förtroende för rättsväsendet. En fjärdedel väljer mittenalternativet varken stort eller litet förtroende. Även i ytterligheterna är mönstret tydligt – dubbelt så många har mycket stort förtroende för rättsväsendet jämfört med gruppen som har mycket litet förtroende (8 respektive 4 procent). Resultaten är i linje med andra undersökningar som visar att svenskar i allmänhet har högt förtroende för olika samhällsinstitutioner och då i synnerhet för rättsväsendet (Eurobarometer, 2005; Holmberg och Weibull, 2006).

Tabell 5.1. Förtroende för rättsväsendet som en helhet, NTU år 2006. Andel i procent.

	Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Ingen åsikt/vet ej
Samtliga	8	46	25	11	4	6

Många saknar uppfattning om enskilda myndigheter

I andra studier har det kommit fram att relativt många människor saknar uppfattning om olika samhällsinstitutioner – särskilt sådana institutioner som de flesta inte har någon kontakt med eller har liten insyn i (se t.ex. Statskontoret, 2002:12). När det gäller rättsväsendet som en helhet är det tydligt att de allra flesta har en uppfattning. Det är endast 6 procent som väljer att svara ”ingen åsikt/vet ej” (tabell 5.2). Motsvarande gäller allmänhetens förtroende för polisens arbete, som alltså de allra flesta har en uppfattning om. Detta framstår som rimligt mot bakgrund av att polisen är den myndighet i rättsväsendet som syns mest, som flest människor har kontakt med och som uppmärksammas mest i media. När det gäller de övriga myndigheterna är det betydligt fler som inte har någon uppfattning. Mellan 21 och 28 procent av befolkningen uppger att de inte har någon åsikt eller inte vet vilket förtroende de har för hur åklagarväsendet, domstolarna eller kriminalvården bedriver sitt arbete. I synnerhet åklagarväsendet är tämligen osynligt för allmänheten, och det är sannolikt att många människor faktiskt inte vet vilken roll åklagarna har.

Tabell 5.2. Andel som uppger att de inte har någon uppfattning (ingen åsikt/vet ej) om sitt förtroende för rättsväsendet, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Ingen åsikt/vet ej</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminal- vården
Samtliga	6	4	28	22	21

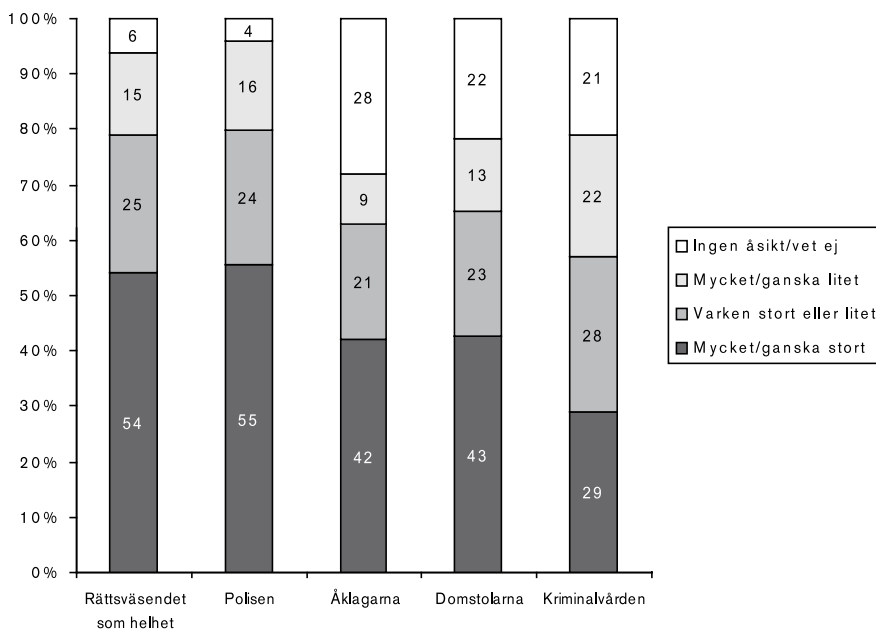
En intressant fråga är om denna brist på uppfattning skiljer sig mellan olika grupper i samhället. Den generella bild som framträder i materialet är att något fler kvinnor, äldre, utrikes födda samt lågutbildade uppger att de inte har någon åsikt (tabell 5B i slutet av kapitlet). Exempelvis svarar närmare en tredjedel (30 procent) av de äldsta, i åldern 65–79 år, att de inte har någon uppfattning när det gäller domstolarna och kriminalvården. I övriga åldersgrupper har något färre, omkring en femtedel (17–23 procent), ingen uppfattning om dessa myndigheter. Resultaten stämmer väl överens med Statskontorets (2002) undersökning om medborgarnas syn på offentlig förvaltning. Brist på egen erfarenhet och sämre kunskap om myndigheterna, men kanske även lågt intresse, är troliga orsaker till att människor inte har någon uppfattning.

Högst förtroende för polisen

En stor fördel med NTU är att det går att jämföra hur förtroendet för de olika delarna i rättsväsendekedjan ser ut. Ett problem i jämförelsen är givetvis att människors kunskap om rättsväsendets myndigheter varierar. Som redovisats ovan har de allra flesta en bra bild av hur de uppfattar polisen, samtidigt som förhållandevis många saknar uppfattning om de andra myndigheterna. Beroende på hur förtroendet för de enskilda myndigheterna redovisas kommer därför bilden att se något olika ut. Ett rimligt tillvägagångssätt är att enbart se till förtroendet hos de individer som faktiskt har en uppfattning, det vill säga att utelämna individer som inte har någon åsikt eller svarat vet ej. Det mest naturliga och transparanta redovisningsättet är dock att titta på hur människor faktiskt svarat och inte ta hänsyn till variationen i antal som uppgett ”vet ej”. Därför redovisas resultaten genomgående på detta sätt. För att belysa vad valet av redovisningsform innebär kompletteras redovisningen i detta avsnitt med en beskrivning enbart utifrån dem som har en uppfattning.

Av figur 5.1 framgår att något mer än hälften (55 procent) av befolkningen har mycket eller ganska stort förtroende för polisens sätt att bedriva sitt arbete (se även tabell 5A). Samtidigt är det relativt få (17 procent) som har ganska eller mycket litet förtroende för polisen.

Det är alltså ett faktum att allmänhetens förtroende för polisen till stor del liknar det förtroende som människor har för rättsväsendet som en helhet. En rimlig tolkning är att det återspeglar förhållandet att polisen är första länken i rättsväsendekedjan med uppgift att direkt hjälpa allmänheten och därmed är den myndighet som flest människor har kontakt med och också får mycket information om genom bland annat media. Många respondenter tänker därför sannolikt främst på polisen när man frågar om rättsväsendet som helhet, trots introduktionen att såväl polis som åklagare, domstolar och kriminalvård räknas till rättsväsendet.

Figur 5.1. Allmänhetens förtroende för rättsväsendet, NTU år 2006. Andel i procent.

Resultaten pekar vidare på att allmänheten är mest positiv till polisen bland de enskilda myndigheterna, vilket stämmer väl överens med internationell forskning. Om förtroendet för de andra myndigheterna rangordnas efter andelen med mycket eller ganska stort förtroende kommer domstolarna efter polisen och därefter åklagarna (43 respektive 42 procent med stort förtroende). Lägst förtroende har befolkningen för kriminalvården där knappt 30 procent har uppgett stort förtroende för myndighetens sätt att bedriva sitt arbete. Samtidigt är det förhållandevis många som i den negativa delen av skalan uppger

att de har ganska litet eller mycket litet förtroende för kriminalvården (22 procent). Ser man på förtroendet på detta sätt framgår att allmänheten är minst negativ till hur åklagarna bedriver sitt arbete och därefter domstolarna.

Om man väljer det redovisningsätt där de som inte har någon uppfattning utesluts, blir bilden och rangordningen av myndigheterna annorlunda (figur 5A). Bland dem i befolkningen som har en uppfattning är förtroendet i princip lika högt för polisen som för åklagarna och domstolarna (58, 59 respektive 55 procent uppger stort förtroende). Även vid denna redovisningsform får dock kriminalvården sämst utfall (37 procent har stort förtroende). Att åklagarna och domstolarna faller bättre ut beror helt enkelt på att relativt många inte har någon uppfattning om dessa myndigheter samtidigt som ganska få har litet förtroende. En redovisning då personer utan uppfattning tas bort kan verka mer rättvis, eftersom en betydelsefull förutsättning därmed likställs mellan myndigheterna. Samtidigt låter man bli i en sådan redovisning att beakta den kunskap som allmänheten valt att förmedla om de olika myndigheterna. Att inte veta vilket förtroende man har för en myndighets arbete, kanske för att man upplever sig oinformerad om det arbete som bedrivs, är i sig ett viktigt besked att förhålla sig till.

Sammantaget visar genomgången att det inte är helt enkelt att jämföra förtroendet för olika myndigheter. På sikt blir det naturligtvis betydligt mer intressant att kunna följa utvecklingen och eventuella upp- och nedgångar för de enskilda myndigheterna. I den fortsatta redovisningen och analysen, bland annat av skillnader mellan olika grupper i befolkningen, ingår även de som inte har någon uppfattning. Fokus ligger då på eventuella skillnader mellan olika befolkningsgrupper – inte på jämförelser mellan de olika myndigheterna.

För den intresserade läsaren beskrivs och redovisas i slutet av kapitlet även ett balansmått (stort förtroende minus litet förtroende) för samtliga resultat.

Inga större skillnader i olika gruppers förtroende

I studier från flera olika länder har man funnit skillnader mellan grupper i befolkningen när det gäller förtroendet för rättsväsendet. Kunskap om vilka grupper som har högt respektive lågt förtroende kan vara användbar i arbetet för att öka förtroendet. I detta avsnitt fokuseras på dem som har högt, det vill säga mycket stort eller ganska stort, förtroende. De bedömningar som görs beaktar dock också eventuella skillnader i förtroendets negativa ände (dvs. andel som uppger litet förtroende, se vidare tabell 5C).

Kön

Kvinnor tenderar generellt att ha högre förtroende för samhällsinstitutioner än män. Skillnaderna när det gäller rättsväsendet är dock mycket små, och egentligen är det främst kvinnors förtroende för polisen som är något högre (tabell 5.3). Män tenderar emellertid att ha något högre förtroende för domstolarna än kvinnor. Dessa resultat stämmer väl överens med tidigare studier (se t.ex. Holmberg och Weibull, 2006).

Tabell 5.3. Förtroende för rättsväsendet fördelat efter kön, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården
Män	52	52	43	44	28
Kvinnor	55	59	42	41	30

Ålder

Unga, i åldern 16–24 år, har något högre förtroende för flera av rättsväsendets myndigheter (tabell 5C). Undantaget är polisen, där de allra äldsta har lite högre förtroende. Detta stämmer väl med resultaten i flera andra studier (se t.ex. Skogan, 2006) och har förklarats med att äldre ofta är mer otrygga och förknippar polisen med säkerhet. På det hela taget är dock ålderskillnaderna inte särskilt stora.

Svensk och utländsk bakgrund

Personer födda i Sverige har något högre förtroende för såväl rättsväsendet i stort som för de enskilda myndigheterna jämfört med utlandsfödda. Skillnaderna gentemot dem som fötts i Sverige med två utrikes födda föräldrar är dock försumbara och går dessutom i olika riktning. Det finns därför sammantaget ganska svagt stöd i materialet för att personer med utländsk bakgrund skulle ha påtagligt mindre förtroende för det svenska rättsväsendet än personer födda i Sverige.

Utbildning

Människors utbildningsnivå framstår som det bakgrundsförhållande som har störst betydelse för skillnader i förtroende. Det är tydligt att högutbildade har ett högre förtroende för rättsväsendet i allmänhet och för både åklagarna och domstolarna i synnerhet (tabell 5.4). Kriminalvården utgör dock ett undantag; där är det i stället lågutbildade som har något högre förtroende. Även tidigare studier visar att förtroendet för samhällsinstitutioner är högre hos högutbildade (Holmberg och Weibull, 2006), något som kan tolkas i termer av kunskap och förankring (Rothstein och Kumlin, 2001).

Tabell 5.4. Förtroende för rättsväsendet fördelat efter utbildningsnivå (högsta), NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården
Förgymnasial	50	55	39	40	33
Gymnasial	50	54	40	40	28
Eftergymnasial	60	56	49	50	27

Hur rättsväsendet utför olika arbetsuppgifter

En viktig dimension av människors förtroende för rättsväsendet är hur väl de anser att olika arbetsuppgifter utförs. I NTU ingår två frågor om detta:

Vilket förtroende har du för att rättsväsendet...

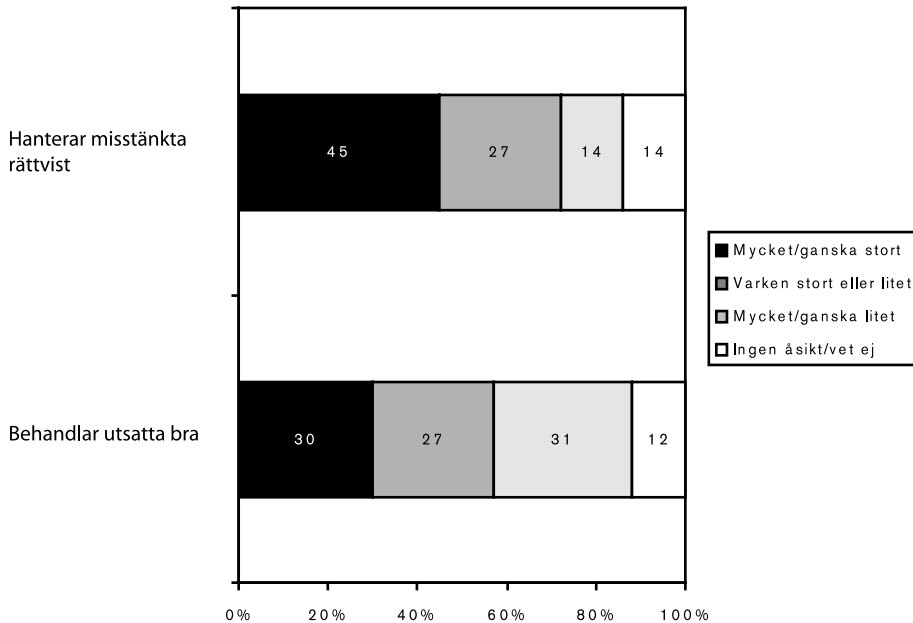
...hanterar de som misstänks för brott på ett rättvist sätt?

...behandlar de som utsätts för brott på ett bra sätt?

Till dessa frågor finns ingen ny introduktion. Allmänheten förutsätts känna till att det egentligen bara är vissa myndigheter inom rättsväsendet som direkt hanterar misstänkta respektive behandlar brottsoffer, eller ändå kunna göra en bedömning av hur det fungerar i det stora hela. De olika formuleringarna ”hantera rättvist” respektive ”behandla bra” innebär att frågorna inte bör jämföras direkt med varandra, utan det är resultaten för varje fråga i sig som bör stå i fokus.

Lågt förtroende för att utsatta behandlas bra

Av figur 5.2 framgår att nästan hälften (45 procent) av den vuxna befolkningen har mycket eller ganska stort förtroende för att rättsväsendet hanterar dem som misstänks för brott på ett rättvist sätt. En betydligt mindre andel, en sjundedel (14 procent), har litet förtroende för rättsväsendet i denna fråga.

Figur 5.2. Allmänhetens förtroende för hur rättsväsendet utför olika uppgifter, NTU år 2006. Andel i procent.

När det gäller frågan om hur rättsväsendet behandlar dem som utsatts för brott framträder en tämligen negativ bild. Knappt en tredjedel (30 procent) av befolkningen har stort förtroende för att rättsväsendet behandlar dem som utsatts för brott på ett bra sätt. En lika stor andel uppger att de har litet förtroende för rättsväsendet i denna fråga, vilket är den högsta noteringen av bristande förtroende för rättsväsendet. Noterbart är att den brittiska allmänheten redovisar motsvarande uppfattning om sitt rättsväsendes (o)förmåga att behandla brottsoffren bra (Home Office, 2006b).

Små skillnader mellan olika grupper i befolkningen

Skillnaderna mellan hur olika grupper i befolkningen uppfattar hur väl rättsväsendets myndigheter utför olika uppgifter är generellt sett små (tabell 5C). Något fler män, personer med svensk bakgrund och högutbildade anser att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist. I övrigt, exempelvis när det gäller boendeort, är skillnaderna väldigt små.

Det förhållandevis låga förtroendet för att brottsoffer behandlas bra delas i princip av samtliga grupper i undersökningen. Undantaget är att de yngsta, i åldern 16–24 år, har ett högre förtroende än andra för att rättsväsendet behandlar utsatta bra (tabell 5.5).

Tabell 5.5. Förtroende för hur rättsväsendet utför olika uppgifter fördelat efter ålder, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort</i>	Rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	Rättsväsendet behandlar utsatta bra
16–24 år	45	42
25–44 år	47	29
45–64 år	45	27
65–79 år	40	26

Erfarenheter av brott och av rättsväsendet

Många människor har någon gång i sitt liv drabbats av brott och haft direkt erfarenhet av rättsväsendet, som målsägande, nära anhörig, vittne eller kanske som misstänkt. Enligt NTU uppger 26 procent i befolkningen att de drabbats av något brott³⁴ under år 2005 och 16 procent uppger att någon anhörig drabbats av ett allvarligt brott under senaste året. Samtidigt uppger 2 procent, eller närmare 136 000 i den vuxna befolkningen, att de under de senaste tre åren åtalats för något brott. I det här avsnittet redovisas hur förtroendet för rättsväsendet varierar beroende på de erfarenheter människor haft av brott och av rättsväsendet. Det är ett förhållande som hittills inte studerats närmare i svenska undersökningar.

Drabbade av brott har lägre förtroende

I andra länder har skillnaderna i förtroende inte varit särskilt stora mellan dem som drabbats av brott och den övriga befolkningen. De resultat som redovisas nedan visar att detta även gäller allmänheten i Sverige.

Utsatt för brott

Personer som utsatts för brott under senaste året (2005) uppger något lägre förtroende för rättsväsendet än de som inte drabbats (tabell 5.6). Det stämmer såväl för rättsväsendet som helhet och dess myndigheter som för hur rättsväsendet utför olika uppgifter. Störst skillnad mellan drabbade och icke-drabbade är det för rättsväsendet som helhet. Omkring 10 procentenheter färre av dem som drabbats av brott under senaste året har stort förtroende för rättsväsendet jämfört med dem som inte drabbats (46 respektive 57 procent). En skillnad som exempelvis är i samma storleksordning som den mellan hög- och lågutbildade.

³⁴ Förutom brott mot personen själv ingår även bostadsinbrott samt bil- och cykelstöld mot andra medlemmar i hushållet.

Tabell 5.6. Förtroende för rättsväsendet hos personer med olika erfarenheter av brott i befolkningen, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården	Rättsväsendet hanterar miss-tänkta rättvist	Rättsväsendet behandlar utsatta bra
Utsatt för brott år 2005							
ja (n=2032-2034)	46	50	37	39	25	41	27
nej	57	57	44	44	31	47	31

'Mer allvarliga brott och anhöriga

Om man i stället väljer att fokusera på de personer som utsatts för sådana brott som särskilt drabbar den *personliga integriteten*³⁵ blir skillnaderna något större (tabell 5D). Som mest uppgår skillnaden till 16 procentenheter jämfört med dem som inte varit utsatta för något brott.

Ytterligare ett sätt att studera utsatthetens betydelse är att se till de personer som har någon *anhörig* eller *bekant* som under senaste året utsatts för något allvarligt brott. Även bland dessa personer är förtroendet för rättsväsendet lägre. Skillnaderna jämfört med dem som inte har en utsatt anhörig eller bekant är dock ungefär lika stora som de mellan individer som själva utsatts för brott och övriga (tabell 5D).

Anmält brott

Att man själv eller någon närstående blivit utsatt för brott behöver inte innebära att brottet är anmält och att man av denna anledning har erfarenheter av rättsväsendet. Att anmäla ett brott kan vara såväl en positiv som en negativ erfarenhet, vilket också kan ha betydelse för förtroendet för rättsväsendet. Därför är det intressant att inte bara studera dem som drabbats av brott utan också dem som anmält brott. Resultaten visar att personer som *anmält* brott under de senaste tre åren har *lägre* förtroende för rättsväsendet och de enskilda myndigheterna än de som inte anmält något brott (tabell 5D). De som anmält brott har emellertid inte riktigt lika lågt förtroende som den något större gruppen som utsatts för brott. Lägst förtroende har de som anmält för åklagarna (39 procent av dem som anmält uppger stort

³⁵ Hot, misshandel, sexualbrott, personrån, trakasserier, bostadsinbrott.

förtroende mot 46 procent av dem som inte anmält). När det gäller förtroendet för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist, respektive behandlar utsatta bra, är skillnaderna mycket små mellan dem som anmält och dem som inte anmält brott.

Åtalade har lägst förtroende

Enligt den internationella forskningen (se t.ex. Skogan, 2006) finns det en svag tendens att negativa, snarare än positiva, erfarenheter av rättsväsendet inverkar på förtroendet. Det gäller såväl egna som anhörigas och bekantas erfarenheter. Störst skillnader i förtroende har man emellertid funnit mellan personer som misstänkts för brott och den övriga befolkningen. Detta verkar även gälla i Sverige. Personer som åtalats för brott under de senaste tre åren har genomgående lägre förtroende för såväl rättsväsendet som helhet och de enskilda myndigheterna som för hur rättsväsendet utför olika arbetsuppgifter (tabell 5.7).

Det är framför allt när det gäller rättsväsendet som helhet och polisen som åtalade har påtagligt lägre förtroende jämfört med den övriga befolkningen. Möjligen förväntat uppvisar också de åtalade klart högre andel med litet förtroende för att rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist (skillnaden ligger på drygt 20 procentenheter, se tabell 5D). Intressant är slutligen att de åtalade och den övriga befolkningen har lika (lågt) förtroende för kriminalvården.

Tabell 5.7. Förtroende för rättsväsendet hos personer med olika erfarenheter av rättsväsendet i befolkningen, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården	Rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	Rättsväsendet behandlar utsatta bra
Åtalad för brott senaste tre åren							
ja (n=167)	38	38	35	36	28	34	28
nej	54	56	43	43	29	45	30

Uppfattning om ökad brottslighet sammanfaller med lågt förtroende

Ett av de övergripande målen för kriminalpolitiken, och därmed även för rättsväsendet, är att minska brottsligheten. Hur rättsväsendet upp-

fyller detta grundläggande mål kan tänkas ha betydelse för allmänhetens förtroende. I NTU 2006 tillfrågades respondenterna om den bild de hade av den svenska brottslighetens utveckling under de senaste tre åren.³⁶ En överväldigande majoritet (ca 80 procent) svarade att antalet brott ökat under de senaste tre åren. Fyra av tio i den svenska befolkningen upplever att brottsligheten ökat kraftigt. Dessa siffror kan ställas mot tillgängliga offerundersökningar och bedömningar som forskare gör om en i vart fall inte kraftig ökning av det totala antalet brott, utan snarare en oförändrad, och i vissa delar (mängdbrotten som drabbar allmänheten) minskande brottslighet under senare år. Endast 20 procent tror att antalet brott varit oförändrat eller minskat. Spelar det då någon roll för förtroendet vilken bild människor har av brottsligheten?

Av tabell 5.8 är det tydligt att förtroendet för rättsväsendet är lägre bland människor som tror att antalet brott ökat kraftigt i Sverige under de senaste tre åren och det gäller för samtliga förtroendefrågor. Högst förtroende har de som tror att antalet brott varit oförändrat eller minskat.

Tabell 5.8. Förtroende för rättsväsendet hos personer med olika uppfattning om brottsutvecklingen de senaste tre åren i befolkningen, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården	Rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	Rättsväsendet behandlar utsatta bra
Uppfattning brottsutveckling senaste tre åren							
Ökat kraftigt (40 %)	45	51	36	35	26	39	27
Ökat något (39 %)	57	57	44	45	30	47	32
Oförändrat eller minskat (19 %)	66	60	54	56	35	55	33

³⁶ Formulering av fråga och svarsalternativ: På det hela taget, tror du att antalet brott i Sverige har ökat, minskat eller varit oförändrade de senaste tre åren? Ökat kraftigt, ökat något, varit oförändrade, minskat något eller minskat kraftigt samt vet ej/ingen uppfattning.

Uppfattningen av brottsutvecklingen har framför allt betydelse när det gäller förtroendet för rättsväsendet som helhet, åklagarna och domstolarna. Det handlar i dessa fall om en av de största skillnaderna i hela studien. Omkring 20 procentenheter färre uppger stort förtroende för dessa myndigheter om man tror att brotten ökat kraftigt.

När det gäller frågorna om hur rättsväsendet utför olika arbetsuppgifter är skillnaden störst för förtroendet om misstänkta hanteras rättvist. Närmare 40 procent bland dem som tror att brotten ökat kraftigt har stort förtroende för att misstänkta hanteras rättvist, medan 55 procent bland dem som tror att antalet brott varit oförändrat eller minskat har stort förtroende i denna fråga. Noterbart är dock att för synen på hur brottsoffer behandlas har inte heller uppfattningen om brottsutvecklingen någon större betydelse.

Avslutande ord

Sammanfattningsvis visar resultaten att allmänhetens förtroende för rättsväsendet är relativt högt och att skillnaderna mellan olika grupper är ganska små – men också att det finns några svaga punkter (förtroendet för kriminalvården och behandlingen av brottsoffer). De svaga punkterna är en gemensam angelägenhet då avsaknad av förtroende för någon del i rättsväsendekedjan riskerar att få konsekvenser för helheten och därmed även för de andra delarna.

Resultaten har tidigare diskuterats utförligt i rapporten *Förtroendet för rättsväsendet* (Brå 2007:9). Där lyfts betydelsen av medias rapportering av brottsligheten och av rättsväsendets verksamhet fram, liksom opinionsklimatet och betydelsen av ett kunskapsbaserat förtroende. Vidare poängteras att det verkar uppenbart att ett sakligt och strategiskt informationsarbete, om såväl den svenska brottsligheten som om rättsväsendets verksamhet i allmänhet och mot brottsoffer i synnerhet, är viktigt för att minska misstro och förbättra allmänhetens förtroende för rättsväsendet.

En av de viktigaste uppgifterna med NTU är att följa den framtida utvecklingen av förtroendet för rättsväsendet över längre tidsperioder och i olika grupper i befolkningen. Framöver kommer det också vara möjligt att ytterligare närma sig frågan om vilka faktorer som har störst betydelse för förtroendet för rättsväsendet.

Slutligen understryks att kunskap om allmänhetens förtroende är ett betydelsefullt underlag för att utveckla och förbättra rättsväsendets verksamhet, något som i förlängningen kan bidra till att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Tabeller, figurer m.m.

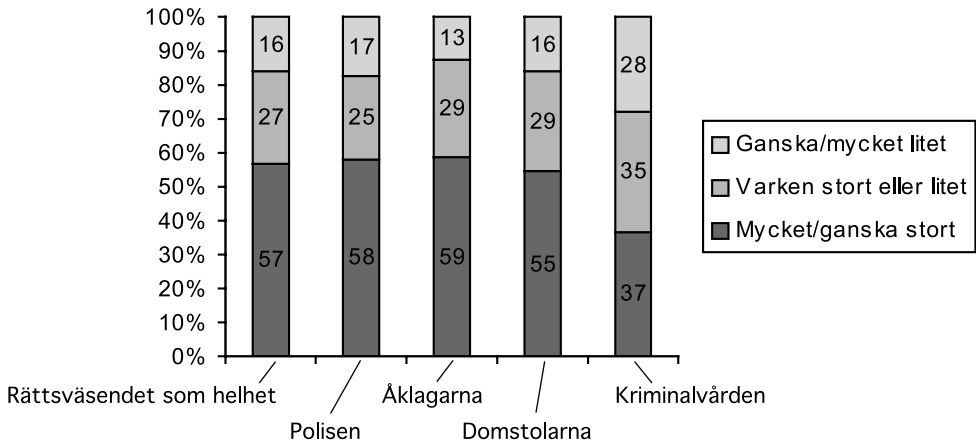
Tabell 5A. Allmänhetens förtroende för rättsväsendet, NTU år 2006. Andel i procent.

	Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Ingen åsikt/vet ej
Förtroende för...						
Rättsväsendet som en helhet	8	46	25	11	4	6
Polisens sätt att arbeta	10	45	24	12	5	4
Åklagarnas sätt att arbeta	8	35	21	7	3	28
Domstolarnas sätt att arbeta	9	34	23	9	3	22
Kriminalvårdens sätt att arbeta	4	25	28	16	6	21
Att rättsväsendet hanterar dem som misstänks för brott på ett rättvist sätt	7	38	27	11	4	14
Att rättsväsendet behandlar dem som utsätts för brott på ett bra sätt	4	26	27	23	8	12

Tabell 5B. Ingen uppfattning (ingen åsikt/vet ej). Om förtroende för rättsväsendet i olika befolkningsgrupper, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Ingen åsikt/vet ej</i>	Rätts- väsendet som hel- het	Polisen	Åklagarna	Domstol- arna	Kriminal- vården	Rätts- väsendet hanterar misstänkta rättvist	Rätts- väsendet behandlar utsatta bra
Samtliga, 16–79 år	6	4	28	22	21	14	12
KÖN							
Män	4	4	24	18	20	12	11
Kvinnor	8	5	31	25	22	17	13
ÅLDER							
16–24 år	6	3	29	22	23	14	11
25–44 år	5	3	24	19	17	12	10
45–64 år	6	4	27	21	21	14	10
65–79 år	10	9	35	30	30	21	21
SVENSK/ UTLÄNDSK BAKGRUND							
Svenskfödda med...							
...båda/en förälder inrikes född(a)	5	3	26	20	19	12	10
...båda föräldrarna utrikes födda	9	8	33	28	28	22	19
Utrikes födda	12	9	34	27	30	23	21
UTBILDNING (HÖGSTA)							
Förgymnasial	8	5	32	27	25	19	15
Gymnasial	6	4	29	22	21	15	12
Eftergymnasial	3	3	21	15	16	9	7
BOENDEORT							
Storstad	5	4	28	19	20	13	11
Större stad	6	4	26	23	21	15	11
Mindre stad/ landsbygd	6	5	29	24	23	16	14
SAMTLIGA	6	4	28	22	21	14	12

Figur 5A. Allmänhetens förtroende för rättsväsendet (ingen åsikt/vet ej exkluderat), NTU år 2006. Andel i procent.

Tabell 5C. Förtroende för rättsväsendet i olika befolkningsgrupper, NTU år 2006.
Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort respektive litet förtroende för: (stort/litet)</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården	Rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	Rättsväsendet behandlar utsatta bra
Samtliga, 16–79 år	54/15	55/17	42/9	43/13	29/22	45/14	30/31
KÖN							
Män	52/18	52/20	43/11	44/11	28/24	48/14	30/32
Kvinnor	55/13	59/13	42/7	41/15	30/19	42/14	30/31
ÅLDER							
16–24 år	54/15	56/18	45/7	46/11	38/18	45/15	42/21
25–44 år	54/16	56/17	42/10	43/13	28/25	47/14	29/33
45–64 år	53/16	53/16	43/9	43/14	28/22	45/14	27/36
65–79 år	53/14	59/14	40/9	38/12	27/18	40/14	26/29
SVENSK/ UTLÄNDSK BAKGRUND							
Svenskfödda med...							
...båda/en förälder inrikes född(a)	55/15	56/16	43/9	44/13	29/23	47/14	30/32
...båda föräldrarna utrikes födda	54/16	59/15	44/9	40/12	32/15	40/14	30/28
Utrikes födda	47/17	49/21	36/10	40/14	30/18	36/16	31/28
UTBILDNING (HÖGSTA)							
Förgymnasial	50/18	55/19	39/10	40/15	33/20	40/15	32/29
Gymnasial	50/17	54/17	40/10	40/14	28/23	43/15	28/33
Eftergymnasial	60/12	56/15	49/8	50/11	27/24	52/12	29/33
BOENDEORT							
Storstad	55/15	54/17	41/9	45/13	26/25	45/15	30/33
Större stad	52/16	56/16	43/9	41/13	30/21	45/14	30/32
Mindre stad/ landsbygd	54/15	56/16	43/9	42/12	31/20	44/13	30/29

Tabell 5D. Förtroende för rättsväsendet hos personer med olika erfarenheter av brott i befolkningen, NTU år 2006. Andel i procent.

<i>Mycket eller ganska stort respektive litet förtroende för: (stort/litet)</i>	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården	Rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	Rättsväsendet behandlar utsatta bra
Samtliga, 16–79 år	54/15	55/17	42/9	43/13	29/22	45/14	30/31
UTSATT FÖR BROTT							
ÅR 2005*							
ja (n=2032-2034)**	46/23	50/23	37/13	39/17	25/27	41/18	27/39
nej	57/12	57/14	44/8	44/11	31/20	47/12	31/29
BROTT SOM SÄRSKILT DRABBAR INTEGRITETEN***							
ja (n=962-964)	41/26	46/28	35/15	36/19	25/30	37/20	24/43
ANMÄLT BROTT SENASTE TRE ÅREN****							
ja (n=835)	51/20	52/18	39/11	41/15	27/27	45/16	29/38
nej	57/14	57/16	46/9	45/12	30/21	45/13	30/30
ANHÖRIG UTSATT FÖR ALLVARLIGT BROTT SENASTE ÅRET							
ja (n=1279)	45/24	47/24	39/13	38/19	26/29	41/20	25/40
nej	56/14	57/15	43/8	44/12	30/20	46/13	31/30
ÅTALAD FÖR BROTT SENASTE TRE ÅREN							
ja (n=167)	38/34	38/34	35/22	36/29	28/25	34/35	28/36
nej	54/15	56/16	43/9	43/13	29/22	45/14	30/31
UPPFATTNING OM BROTTsutveckling SENASTE TRE ÅREN							
Ökat kraftigt (40 %)	45/22	51/21	36/12	35/18	26/27	39/18	27/38
Ökat något (39 %)	57/11	57/13	44/7	45/10	30/19	47/12	32/28
Oförändrat eller minskat (19 %)	66/10	60/14	54/7	56/9	35/19	55/10	33/27

Fotnoter, se sidan 108.

Förtroendebalans

I attitydundersökningar är det vanligt att göra någon slags sammanvägd bedömning av människors inställning. Det kan exempelvis göras utifrån ett så kallat balansmått där förtroendet för rättsväsendet vägs utifrån hänsyn till flera av svarsalternativen (se t.ex. Holmberg och Weibull, 2006). Måttet kan beräknas på olika sätt. Här beräknas förtroendebalansen så att andelen mycket eller ganska stort förtroende minskas med andelen mycket eller ganska litet förtroende (stort – litet = förtroendebalans).

En rangordning av rättsväsendets myndigheter efter balansmålet kan skilja sig från en rangordning efter enbart andelen högt förtroende då det finns en hög andel med lågt förtroende. Eftersom andelen ingen åsikt/vet ej skiljer sig kraftigt mellan myndigheterna, kommer även detta att få betydelse.

I tabell 5E nedan redovisas förtroendebalansen både inklusive och exklusive andelen som inte har någon uppfattning (ingen åsikt/vet ej). I övriga tabeller (5F och 5G) redovisas endast förtroendebalansen inklusive ”vet ej”.

Tabell 5E. Förtroendebalanser för rättsväsendet, NTU år 2006.

	Rättsväsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstolarna	Kriminalvården	Rättsväsendet hanterar misstänkta rättvist	Rättsväsendet behandlar utsatta bra
Förtroendebalans inklusive ”vet ej”	39	38	33	31	7	30	-1
Förtroendebalans exklusive ”vet ej”	41	41	46	38	9	34	-1

Fotnoter till tabell 5D

* Förutom brott mot personen själv ingår även bostadsinbrott samt bil- och cykelstölder mot andra medlemmar i hushållet.

** n (antalet svarande) skiljer sig något för de olika frågorna (rättsväsendet som helhet, polisen, åklagarna etc.) p.g.a. skillnader i det interna bortfallet.

*** Utsatt för bostadsinbrott, personrån, sexualbrott, misshandel, hot och/eller trakasserier under år 2005. Misshandel och hot utgör närmare 60 procent av dessa brott.

**** P.g.a. brist vid datainsamlingen används endast halva urvalet. Det innebär att antalet personer som här besvarat frågan om man anmält något brott under de senaste tre åren uppgår till 3 793 personer (n=3 793).

Tabell 5F. Förtroendebalans för rättsväsendet i olika befolkningsgrupper, NTU år 2006.

	Rätts- väsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstol- arna	Kriminal- vården	Rätts- väsendet hanterar misstänkta rättvist	Rätts- väsendet behandlar utsatta bra
Samtliga, 16–79 år	39	38	33	30	7	31	-1
KÖN							
Män	34	32	32	33	4	34	-2
Kvinnor	42	46	35	26	11	28	-1
ÅLDER							
16–24 år	39	38	38	35	20	30	21
25–44 år	38	39	32	30	3	33	-4
45–64 år	37	37	34	29	6	31	-9
65–79 år	39	45	31	26	9	26	-3
SVENSK/ UTLÄNDSK BAKGRUND							
Svenskfödda med...							
...båda/en förälder inrikes född(a)	40	40	34	31	6	33	-2
...båda föräldrarna utrikes födda	38	44	35	28	17	26	2
Utrikes födda	30	28	26	26	12	20	3
UTBILDNING (HÖGSTA)							
Förgymnasial	32	36	29	25	13	25	3
Gymnasial	33	37	30	26	5	28	-5
Eftergymnasial	48	41	41	39	3	40	-4
BOENDEORT							
Storstad	40	37	32	32	1	30	-3
Större stad	36	40	34	28	9	31	-2
Mindre stad/ landsbygd	39	40	34	30	11	31	1

Tabell 5G. Förtroendebalans för rättsväsendet hos personer med olika erfarenheter av brott i befolkningen, NTU år 2006.

	Rätts- väsendet som helhet	Polisen	Åklagarna	Domstol- arna	Kriminal- vården	Rätts- väsendet hanterar misstänkta rättvist	Rätts- väsendet behandlar utsatta bra
Samtliga, 16–79 år	39	38	33	30	7	31	-1
UTSATT FÖR BROTT							
ÅR 2005*							
ja (n=2032-2034)	23	27	24	22	-2	23	-12
nej	45	43	36	33	11	35	2
BROTT SOM SÄR- SKILT DRABBAR INTEGRITETEN** (n=962-964)	15	18	20	17	-5	17	-19
ANMÅLT BROTT SENASTE TRE ÅREN (ca 1/2 urval n=3793)							
ja (n=835)	31	34	28	26	0	29	-9
nej	43	41	37	33	9	32	0
ANHÖRIG UTSATT FÖR ALLVARLIGT BROTT SENASTE ÅRET							
ja (n=1279)	21	23	26	19	-3	21	-15
nej	42	42	35	32	10	33	1
ÅTALAD FÖR BROTT SENASTE TRE ÅREN							
ja (n=167)	4	4	13	7	3	-1	-8
nej	39	40	34	30	7	31	-1
UPPFATTNING OM BROTTSUTVECK- LING SENASTE TRE ÅREN							
Ökat kraftigt (40 %)	23	30	24	17	-1	21	-11
Ökat något (39 %)	46	44	37	35	11	35	4
Oförändrat eller minskat (19 %)	56	46	47	47	16	45	6

* Förutom brott mot personen själv ingår även bostadsinbrott samt bil- och cykelstölder mot andra medlemmar i hushållet.

** Utsatt för bostadsinbrott, personrån, sexualbrott, misshandel, hot och/eller trakasserier under år 2005. Misshandel och hot utgör närmare 60 procent av dessa brott.

Referenser

- Box, S. Hale, C. och Andrew, G. (1988). Explaining fear of crime. *British Journal of Criminology*, 28: 340-356.
- Brottsförebyggande rådet (1998). *Brottslighet och utsatthet för brott bland personer födda i Sverige och i utlandet*. BRÅ-PM 1998:2. Stockholm Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (1999). *Internationella jämförelser av brottsligheten*. Rapport 1999:3. Författare: Dolmén, L. Stockholm: Brå. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2000a). *Vanor och trygghet – intervjuundersökning av socialt utsatta personer och normalbefolkningen*. Brottsförebyggande rådet. Internetpublikation.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2000b). *Ungdomar som rånar ungdomar i Malmö och Stockholm*. Rapport 2000:6. Författare: Andersson, T. Stockholm: Brå. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2001). *Upprepad utsatthet för brott – En utgångspunkt för brottsförebyggande verksamhet*. Rapport 2001:3. Författare: Carlstedt, M. Stockholm: Brå. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2004). *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003*. Rapport 2004:3. Dolmén, L. (red.). Stockholm: Brå. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006a). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Sporre, T och Standar, R (red.). Stockholm: Brå. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006b). *Kriminalstatistik 2005*. Wittrock, U. (red.). Stockholm: Brå. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006c). *Stalkning i Sverige – Omfattning och åtgärder*. Rapport 2006:3. Författare: Dovelius, A.M., Öberg, J. och Holmberg S. Stockholm: Brå. Fritzes.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007:9). *Förtroendet för rättsväsendet. Resultat från Nationella trygghetsundersökningen 2006*. Författare: Blixt, M. Rapport 2007:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007:15). *Teknisk rapport för Nationella trygghetsundersökningen 2006*. Författare: Töyrä, A. Rapport 2007:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Publiceras senast hösten 2007.
- Ditton, J., Farall, S. Bannister, J. och Gilchrist, E. (2000). Crime Surveys and the measurement problems: fear of crime. I Jupp V. , Davis P., och Francis, P. (red.) *Doing Criminological Research*. Trowbridge: sage Publications.
- Estrada, F. och Nilsson, A. (2001). Brottslighet som välfärdsproblem. I Bergmark, Å. (red.) *Ofärd i välfärden*. SOU 2001:54, 223-63. Stockholm: Fritzes.
- Estrada, F. och Nilsson, A. (2006). *Segregation och utsatthet för egendomsbrott. Betydelsen av bostadsområdets resurser och individuella riskfaktorer*. Arbetsrapport nr. 5. Institutet för framtidsstudier.
- EU ICS (2006). *The burden of crime in the EU. Research report: A comparative analysis of the European Survey of Crime and Safety (EU ICS) 2005*. Författare: Van Dijk, J. m.fl.
- Eurobarometer (2005). Eurobarometer 63.4 respektive 64. Allmänna opinionen inom Europeiska unionen, våren respektive hösten 2005. Nationella rapporter, Sverige. Hämtat 2007-01-17 från www.ec.europa.eu/public_opinion/standard_en.htm
- Ferraro, K. F. (1996). Women's fear of victimisation: Shadow of sexual assault? *Social Forces*, 75: 667-690.

- Goodey, J. (1997). Boys don't cry. Masculinities, fear of crime and fearlessness. *British Journal of Criminology*, 37: 401-418.
- Gottfredsson, M. och Hindelang, M. (1977). A consideration of telescoping and memory decay biases in victimisation surveys. *Journal of Criminal Justice*, 5: 205-516.
- Hale, C. (1996). *Fear of Crime. A review of the literature*. International Review of victimology, 4:79-150.
- Heber, A. (2005). *Var rädd om dig! En litteraturöversikt om rädslan för brott*. Rapport 2005:3, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Holmberg, S. och Weibull, L. red. (2006). *Du stora nya värld*. SOM-rapport nr 39. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Home Office (2006a). *Crime in England and Wales 2005/06*. Författare: Walker, A. m. fl.
- Home Office (2006b). *Policing and the criminal justice system – public confidence and perceptions: findings from the 2004/05 British Crime Survey*. London, United Kingdom: Home Office, Research, Development and Statistics Directorate, 2006:07.
- Lundgren, E. m.fl. (2001). *Slagen Dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångstundersökning*. Stockholm: Fritzes.
- Nilsson, A. (2002). *Fånge i marginalen – uppväxtvillkor, levnadsförhållanden och återfall i brott bland fångar*. Avhandling, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Proposition 2006/07:1. *Budgetpropositionen för 2007*.
- Rothstein, B. och Kumlin, S. (2001). Demokrati, socialt kapital och förtroende. I Holmberg, S. och Weibull, L. (red.) *Land du välsignade?* SOM-rapport nr 26. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- SCB (1995). *Offer för vålds- och egendomsbrott 1978-1993*. Serien Levnadsförhållanden, Rapport nr 88. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- SCB (2004). *Offer för våld och egendomsbrott 1978–2002*. Författare: Häll, L. Rapport 104. Örebro: Statistiska centralbyrån.
- Skogan, W. G. (2006). Asymmetry in the impact of encounters with police. *Policing and society*, 16: 99–126.
- SOU 2001:14. *Sexualbrotten – ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor*. Betänkande av 1998 års Sexualbrottskommitté. Stockholm: Fritzes.
- Statskontoret (2002). *Att ta reda på vad folket tycker. En pilotundersökning om medborgarnas syn på offentlig förvaltning*. Statskontoret 2002:12.
- Sutton, R. M. och Farrall, S. (2005) Gender, socially desirable responding and the fear of crime. Are women really more anxious about crime? *British Journal of Criminology*, 45: 212-224.
- Walby, S. och Myhill, A. (2001). "New survey methodologies in researching violence against women". *British Journal of Criminology*, 41:502–522. Oxford: Oxford University Press.
- Wallström, K. (2004). *Räcker det att minska brottsligheten för att öka tryggheten?* D-uppsats, Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.
- Wikström, P. Torstensson, M. och Dolmén, L. (1997). *Lokala problem, brott och trygghet i Stockholms län*, Forskningsenheten, Solna: Polishögskolan.